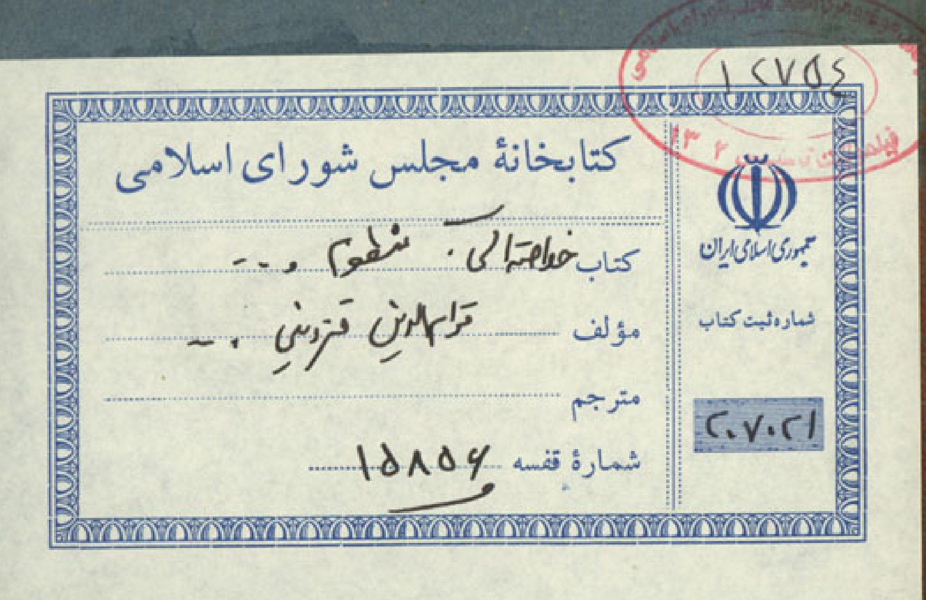
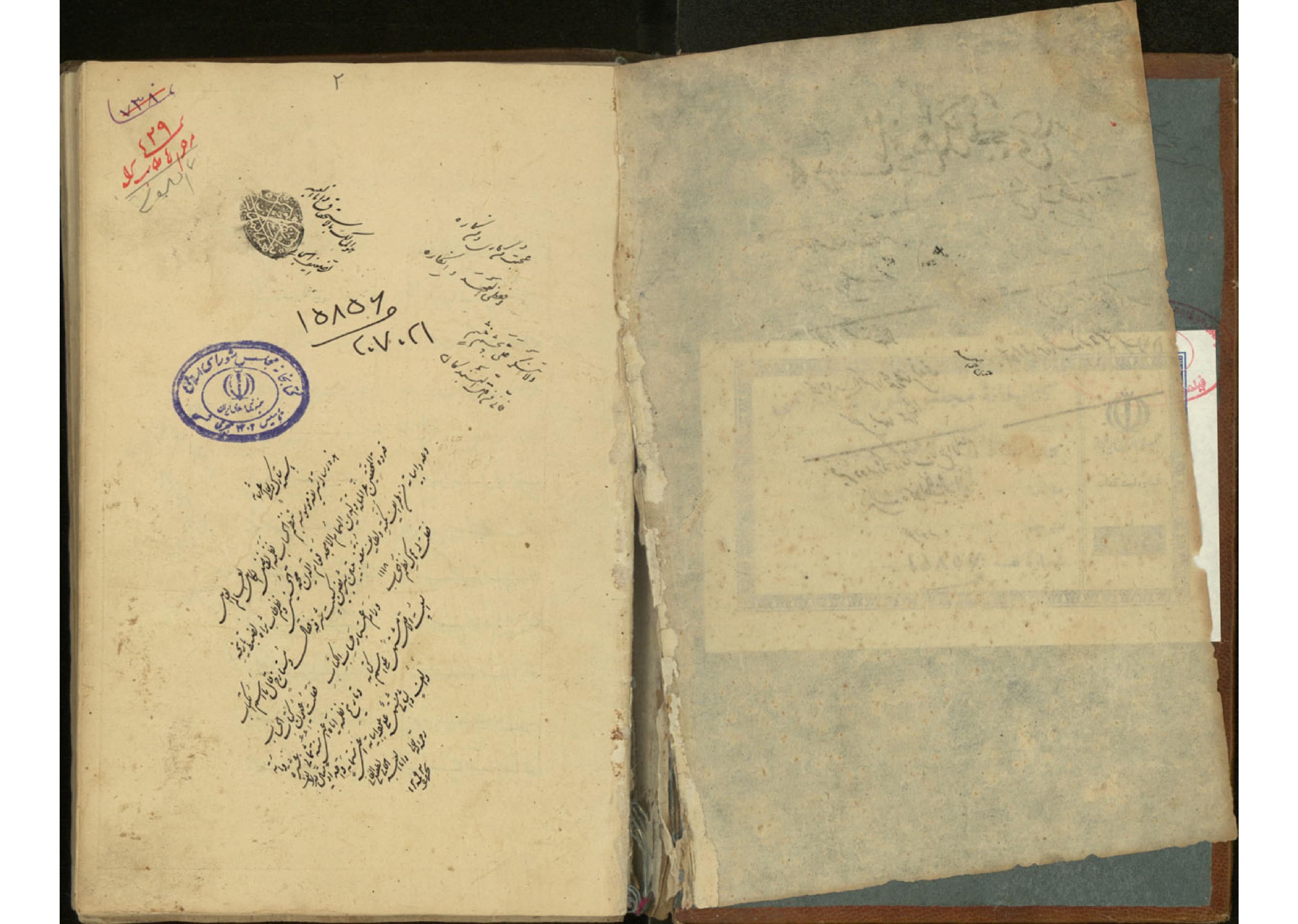
فهرست ما فی هذه المجموعة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله القديم الواحد — حمدا يشوق قلب كل جاحد

ثم الصلوة والسلام السرمدي — على النبي المصطفى محمد

شمس به بدر قريش كملا — وكعب كعبا بانتسابه علا

وآله الخزان لليقين — ائمة بهم قوام الدين

وفضلهم في العلم والرشاد — لا ينتهي كمبلغ الاعداد

وبعد فالخلاصة الشريفة — منسوجة بالدرر اللطيفة

نظمتها كمنتقى الجمان — تركيبه في قلائد العقيان

ارجو به التيسير للحساب — والذكر بالخير لدى الاحباب

وهي مرتبة على مقدمة وعشرة ابواب وخاتمة فالمقدمة في ماهية علم الحساب وموضوعه وانواعه الجارية على السنة الحساب

علم الحساب ان تروت الرشد — علم به تخرج مجهول العدد

والعدد الحاصل في الهيولى — موضوعه كما اتى منقولا

من ثم عده من الرياضي — وواسع مجال الاعتراض

وحده وكمية تجزى على — واحد او نا منه قد تحصلا

وبعضهم بعده فيه نصف ما — يجمع من حاشيتيه معهما

فيخرج الواحد او تكلفا — بانها تشمل كسرا طرفا

والحق ان واحدا غير العدد — وان اتى اصلا له فذا طرد

مطلقه الصحيح والمضاف — كسر الى مخرجه يضاف

ثم الصحيح منطق بكسر — من تسعة الكسور او بالجذر

ان ساوى الاجزاء تم او جد وان يزد ينقص وان ينقص يزد

فتم ستة وسبعة نقص وغير منطق اصم اذ نقص

اصولها الآحاد والعشرات ثم المآت رتب المرات

وغيرها فروعها تماما وعين الهند لها ارقاما

الباب الاول في حساب الصحاح

الجمع زيد عدد على عدد ونقصه من ذاك تفريقا يعد

وان تضعف مرة تكرر وعده الاخر ضربا كرر

ومن يرد تنصيف شيء حسن عد بالمتساويين جزاء العدد

وعده الاخير باستواء جزئه ان تقسم على السواء

تجذيره تحصيل ما تالفا في الاصل من تربيعه فلتعرفا

الفصل الاول في الجمع والتضعيف

ابدا من الايمن في الجمع وزد على المحاذي كل صورة تجد

فان

فان اتى اقل من عشر فضع في التحت او ازيد فالفضل تضع

او عشرة فصفرا ارسم عائدا وفيهما للعشرة احفظ واحدا

زده على مرتبة قد تلت وان سهمه جنبت ما مضى ان جلت

وكل ما ليس يحاذيه عدد فانقل الى سطر لجمعها يعد

وانما التضعيف في الحقيقة جمع لمثلين على الطريقة

فيجمع الحاسب كل مرتبة بمثلها كانه قد كتبه

وجاز ان تبتدا باليسار بالمحو والاثبات في الاسطار

ميزانه ما منه يبقى بعد ما اسقط تسعا تسعة فلتعلما

تجمع او تضعف الميزانا وتاخذ الميزان مما كانا

فان يكن خالف ميزان الذي حصلت فاعرف خطاء في المأخذ

الفصل الثاني في التنصيف

تبدا في التنصيف من يسار فانه الايسر في اعتبار

ونصف زوج منه تحته تضع　　كذا صحيح النصف تحت الفرع ضع

لكسره خذ خمسته فحققه　　زدها على نصف الذي قد سبقه

فان تجده واحدا او خاليا　　فالخمسة ارسم تحته مواليا

ان يبق كسر بعد ما تم العمل　　فصورة النصف له ارسم في المحل

ميزانه ضعف وزنه مسقطا　　فخلف ميزان منصف حطا

الفصل الثالث في التفريق

ابدء من الايمن فيه وانقصا　　والباقي ارسم تحت خط خصصا

فان به لم يبق شيء مطلقا　　وضعت تحت الخط صفرا الحقا

ان يمتنع نقصانه فواحدا　　من عشراته تروم عائدا

وان خلت فمن مآت النظر　　تاخذ وهي عشرات الصفر

ترسم فيها تسعة مما ذكر　　تعمل بالواحد منها ما ذكر

ينقص ميزان الذي ينقص من　　ميزان ما ينقص منه فامتحن

وان

وان يكن ممتنعا ان ينقصا　　فزد عليه تسعة ثم انقصا

فالباقي ان يخالف الميزانا　　مما بقي فالخطاء استبانا

الفصل الرابع في الضرب

تطلب ما ينسب من مضروب　　نسبته واحد من المضروب

فلاح من تعريفه لمن نظر　　ان ليس للواحد في الضرب اثر

اقسامه ما افردا او ركبا　　او مفرد في غيره قد ضربا

والاول الاحاد في الاحاد او　　في غيرها او غيرها فيه راوا

والضرب للاحاد في الاحاد　　اوضح في شكل من الاعداد

[illegible]	[illegible]							
٢	٤	٣						
٣	٦	٩	٤					
٤	٨	١٢	١٦	٥				
٥	١٠	١٥	٢٠	٣٥	٦			
٦	١٢	١٨	٢٤	٣٠	٣٦	٧		
٧	١٤	٢١	٢٨	٣٥	٤٢	٤٩	٨	
٨	١٦	٢٤	٣٢	٤٠	٤٨	٥٦	٦٤	٩
٩	١٨	٢٧	٣٦	٤٥	٥٤	٦٣	٧٢	٨١

فما سواه غير الاحاد الى — تسمية منها انرد مقبلا

وبعد ضرب تجمع المراتبا — وابسطه من مثلو الاخرى راتبا

ففي الثلاثين في الاربعينا — تبسط الاثني عشر من مئينا

وحل في الباقي مركبا اتى — اجزائه حتى يعود اولا

قاعدة في ضرب ما بين الخمسة والعشرة بعضه في بعض

تبسط في ما بين خمس وعشر — مضروبك المفروض من جنس العشر

مضروبه في فضل عشرة على — مضروبك الاخر فانقص علا

قاعدة اخرى فيما بين الخمسة والعشرة ايضا

ما بين خمسة وعشرة ترى — فاجمعه وابسط ما يفوق العشرا

عليه زد مضروب فضل العشر — في فضلها من طرفي ما ذكره

كستة في تسعة تعينا — اربعة زدها على الخمسينا

قاعدة في ضرب الاحاد فيما بين العشرة والعشرين

تجمع مضروبك جمعا وابسطا — ما فوق عشر عشرات مقسطا

مضروب احاد الذي ركب في — ما بين مفرد وعشر فاحذف

قاعدة في ضرب ما بين العشرة والعشرين بعضه في بعض

ما بين عشرة وعشرين ترد — احاد مضروب على الاخر زد

والحاصل ابسط عشرات واضف — مضروب الاحاد في الاحاد تقف

قاعدة فيما تضرب في خمسة او في خمسين او في خمسمائة

تبسط نصفه على ما يوفا — اعشارا او مئات او الوفا

ونصف ما اخذت للصحيح — تاخذ للكسر على الصريح

في الخمسة اثنا عشر قل ستينا — ستماية ان يكن خمسينا

قاعدة في ضرب ما بين العشرة والعشرين فيما بين العشرة والمائة من المركبات

في عدة الاعشار احاد الاقل — فاضرب واعط الاكثر الذي حصل

وابسطه جمعا عشرات واضف — مضروب الاحاد في الاحاد تقف

قاعدة فيما تضرب في خمسة عشر او مائة وخمسين او الف وخمسمائة

فرده نصفا وابسط الموصوفا   اعشارا او مئات او الوفا

ونصف ما اخذت للصحيح   فخذه للكسر على الصريح

قاعدة في ضرب ما بين العشرين والمائة مما تساوى عشراته بعضه في بعض

احاد مضروب على الاخر زد   واضربه في تكرار عشرة تجده

والحاصل ابسطه عشرات وزد   مضروب احاديهما لتهتدي

قاعدة فيما اختلف عدد عشراته مما بين العشرين والمائة

تضرب في الاكثر حين اختلفا   عدة اعشار الاقل مردفا

تزيده مضروب احاد الاقل   في عدة الاعشار مما ليس قل

وابسطه جمعا عشرات ثم زد   مضروب الاحاد في الاحاد تجد

قاعدة لكل عددين متفاصلين نصف مجموعهما مفرد

نصف جا بين يكون مفردا   تضربه في نفسه مطردا

مفرد

مضروب نصف فصل ما بينهما   في نفسه تسقط مما فهما

قاعدة لتسهيل الضرب

قد ينسب المضروب تسهيلا الى   مرتبة تفوقه من اولا

وخذ كذا من الذي فيه ضرب   وابسطه من جنس الذي له نسب

تاخذ للكسر بذلك الحسب   كالخمس والعشرين في عدة

وذاك ربع مائة لمن دري   فابسط مئات ربع الاتي عشرا

قاعدة اخرى للتسهيل

مرة او اكثر شيئا ضعفا   ومثله المضروب فيه نصفا

فاضرب مال العدد المضروب   في مرجع المقابل المصحوب

كه في تو ضعف ونصف تو سعه   طورين فاضرب مائة في اربعة

تبصرة في طريقة الضرب عند تكثر المراتب وتصوير شكله

في الضرب ان تكثر المراتب   فلتستعن بالقلم المحاسب

ان تضرب المفرد في المركب   فصورة المفرد في الاولى اضرب

وترسم الاحاد واحفظ واحدا   للعشر في مضروب تال زائدا

وان يكن صفرا وتحته ارسما   عدة الاعشار تصب ما رسما

والصفر ضع ان تفقد الاحاد   وواحد لكل عشر زادوا

وصفرا ارسم ضاربا في صفر   وصفر مفرد بمتن السطر

مركب تضرب في مركب   احاده كثيرة فلتطلب

واشهر الانواع ضرب شبكة   ترسم شكل صورة مشبكة

اضلاعه اربعة وتقسم   مربعات كلهن تقسم

الى مثلثين فوقاني   بخط توريب وتحتاني

مضروبك المفروض فوقه ضع   ضع كل رتبة على مربع

ثم ضع الاخر عن يسار   احاده اسفل من اعشار

وكلا اضربن في كل وضع   حاصله فيما محاذيا وقع

ترسم في المثلث التحتاني   احاده والاعشار في الفوقاني

تترك ما حاذاه صفرا خاليا   وغيره تملأه مواليا

ترسم تحت الشكل ما في الاسفل   ايمن والصفر اذا لم يشغل

وكل خطين هناك وترا   تجمع ما بينهما قد كتبا

عن يسار ما وضعت اولا   ترسم ما تعلو وصفرا ان خلا

يضرب ميزان الذي يضرب في   ميزان ما يضرب فيه يستوفي

فالحاصلان ان هما ميزانا   تخالفا فالخطأ استبانا

الفصل الخامس في القسمة وهي عكس الضرب

تطلب ما يعزى لواحد كما / منقسم لما عليه قسما

بعدة ان ضربت ما في قسم / عليه ساوى المستفاد المنقسم

او كان عنه ناقصا قدر اما / ينقص عن شيء عليه قسما

فان يكن اقل فانسبه الى / ما كان مقسوما عليه جعلا

فحاصل النسبة مع ذاك العدد / خارجها كما المساوي اذ يعد

ان كثرت فخذ ولا لها ارسما / قدر مراتب الذي قد قسما

مراتب المقسوم فيه ترسم / وتحت ذاك ما عليه تقسم

محاذيا مختمه لختمه / ان لم يزد عن حذوه من مقسمه

وان يزد فخذ به اذ ترسم / متلو آخر الذي يقسم

فاطلب من الآحاد اعلى عدد / يضرب في كل لدى التعدد

وينقص الحاصل مما حاذيا / وعن يساره اذا ما زويا

فارسمه

فارسمه فوق جدول محاذيا / اول مقسوم عليه بادیا

فانقله لليمين بالتوالي / او باقي المقسوم للشمالي

فعده اعلى يمين الاول / او صفرا ان لم تلقها ضع وانقل

حتى تحاذي اول الذي قسم / اول مقسوم عليه قد رسم

فخارج القسمة عند العمل / العدد الموضوع فوق الجدول

ان يبق شيء فهو كسر مخرجه / لما كان مقسوما عليه تخرجه

ميزان ما يخرج في ميزان ما … عليه قسمت اضربن مستعملا

ميزان باق زد وزنه مقسطا … يخلف ميزان مقسم خطا

الفصل الثاني في التجذير

الجذر ما في نفسه قد ضربا … والحاصل المجذور حيث نسبا

اسقط من القليل ان كان اصم … اقرب مجذور اليه لم يقسم

ثم انسب الباقي من مضعف … لجذر مسقط وواحد يفي

فجذر ما اسقط مع ما حصلا … من نسبة جذر الاصم مجملا

وارسم الكثير بين جدول … معلما على الخط فاعمل

تطلب اعلى عدد ان ربعا … وانقص الحاصل عما وضعا

جذرا اخرتها وعن شمالي … اقناه او اكثره في الحال

ضع فوقها وتحتها بفاصل … والعالي اضربه فالتالي فل

والحاصل ارسم تحت مجذور كتب … احاد جذرا ما فيه ضرب

وانقصه منه ومن الشمال … وتحته الباقي بانفصال

فالعالي اجمع مع ما قد سفلا … وكلها الى اليمين فانقلا

ثم اطلبن اعظم ما ان رسما … فوق وتحت معلم تقدما

امكن ان يضرب بالعيان … في كل رتبة من التحاني

وينقص القدر من المحاذي … ومن يسار ما له يحاذي

فزد للتحتاني الفوقاني … وانقل الى يمينه التحتاني

ان لم تجد فصفرا ارسم تحتها … وفوقها وانقل الى ان ينتهي

فما على الجدول جذر المنطق … ان كان تحت الخط شيء ما بقي

وان يكن يبقى فجذر للاصم … والباقي كسر تحته قد ارتسم

يخرج ما زد باد واحد على … ما تحت مع ما فوق الاولى جعلا

ميزان ما تخرج تربع ان تجد — ميزان ما يبقى على الحاصل زد
ميزانه ان خالف الميزانا — من عدد فالخطأ استبانا

الباب الثاني في حساب الكسور وفيه ثلاث مقدمات وستة فصول

المقدمة الاولى في التماثل والتداخل والتوافق والتباين

والعدد ان غير واحد اذا — تساويا تماثلا فلتحتذا
اولا فان افنى الاقل الاكثرا — تداخلا كاثنين واثني عشرا
اولا فان عد اثنا لثالث فقد — توافقا وكسره وفقا تعد
اقسم على الناقص ما زاد فان — لم يبق شيء تداخلا فذان
او يبق فاقسم ما عليه قسما — بالباقي كي يفني فالوفق احكما
ان بقي الواحد في المكان — تباينا كالسبع والثماني
والكسر اما منطق بالصورة — وهو الكسور التسعة المشهورة
او غيره وسمه اصما — بالجزء عبر عنه اذ يسمى

كلاهما مفرد او مضاف او — معطوف او مكرر كما راوا
والكسر فوق مخرج له كتب — من تحت صفر او صحيح اصحب
والواو في المعطوف عندهم رسم — وفي الاصم من مضاف من قسم

المقدمة الثانية في مخرج الكسر

مخرجه اقل ما منه يصح — فمخرج المفرد منه متضح
ومخرج المضاف في الاعداد — حاصل ضرب مخرج الافراد
ومخرجي كسرين في العطف اعتبر — فاضرب اذا تباينا اذ تختبر
في الوفق وفق واحد في الاخر — واكتف ان تداخلا في الاكثر
فاعتبر الحاصل مما فرضا — بمخرج الثالث واعمل ما مضى
لمخرج التسعة راعي العين — تضرب في الثلاثة الاثنين
والحاصل اضربه بضعف الاربعة — وما اتى في خمسة لتتبعه
وتدخل الستة فيما قد حصل — فاكتف بالحاصل عنه في العمل

واضربه في التسعة بالعلانية | وما اتى في ربع الثمانية
في ثلث التسعة ترمي الحاصلة | والحاصل العشرة فيه داخلة
فاكتف بالحاصل اي الفين مع | خمسات مع عشرين اجتمع

تتمة

ان تعتبر مخارج الافراد | يحصل لك المطلوب في الاعداد
فكل ما يدخل في سواه | اسقط وحد ما لوما ان حواه
واعمل كذا بالوفق في المعاينة | وليرجع الباقي الى المباينة
ففي المثال اسقط اس معه | ثلثه وخمسه واربعه
وستة يوافق الثمانيه | فخذ بذلك نصفها علانيه
ونصفها وثلثه وخل | في تسعه واسقطه في العمل
وعشره وافقت الثمانيه | فالخمسة اضرب في الثمان دانيه
والحاصل اضربه في السبعه | والحاصل اضربنه في التسعه

لطيفة لتحصيل مخرج الكسور التسعة

ومخرج

ومخرج التسعة من كسور | يحصل من ضربك في الشهور
ايام شهر ثم ما يحصل في | ايام الاسبوع بلا تكلف
وعن علي قال حين بينه | ايام اسبوعك فاضرب في سنة

المقدمة الثالثة في التجنيس والرفع

تجنيسهم ان ترجع الصحيحا | الى كسور بعدها صريحا
فاضربه في مخرج كسر تبعه | وزد عليه صورة الكسر معه
فاثنين والربع من الانواع | جنسه تسعة من الارباع
مجنس الستة والخمسين | هو الثلاثون مع الاثنين
وثلث سبع جاء زد في الاربعة | فهو ثلاثون وخمسة معه
والرفع ان تصحح الكسورا | اذ فضلت اعداده المكسورا
فاقسم على المخرج فالخارج صح | والباقي كسر مخرج له صلح
سبعة عشر ربعا اذ ترفع | مرفوعها اربعة والربع

الفصل الأول في جمع الكسور وتضعيفها

تؤخذ من مخرجها المشترك ... بالجمع والتضعيف عند المدرك

تقسم إن زادت على ما قد ذكر ... فالخارج الصحاح والباقي كسر

في نقصها عنه إليه تنسب ... وواحد عند التساوي يحسب

فالنصف والثلث وربع جمعا ... بواحد ونصف سدس رفعا

والثلث ثم السدس نصف صاحبه ... والنصف والثلث وسدس واحد

ضعف ثلاثة من الأخماس ... خمس وواحد لدى القياس

الفصل الثاني في تنصيف الكسور وتفريقها

نصفه في الزوج وضعف مخرجا ... في الفرد وانسب منه كسرا خرجا

وينقص الكسر من الكسر إذا ... من مخرج فيه اشتراك أخذا

وينسب الباقي له فالربع من ... ثلث بنصف السدس باقيه وزن

والفصل الثالث في ضرب الكسور

فإن يكن

فإن يكن في طرف صريح ... دون صحيح أو مع الصحيح

فصورة الكسر أو المجنسا ... تضرب في الصحيح كي لا يلتبسا

والحاصل اقسمه على المخرج أو ... انسبه منه كي تنال ما رأوا

فاثنان والثلاثة الأخماس في ... أربعة عشر وخمسان تفي

في سبعة ثلاثة الأرباع ... ربع وخمسة بالاجتماع

وفيهما دون صحيح أو معه ... في طرف أو طرفين بالسعة

فتضرب الصورة في الصورة أو ... مجنس أو هو فيه إذ رأوا

فمخرج الكسر اضربن في المخرج ... والحاصل الثاني من الضرب يجي

فاقسم عليه الحاصل الأول أو ... انسبه منه مخرج الذي أتوا

نصف وربع السبع من أرباع ... ثلاثة في خمسة الأسباع

من واحد والنصف في الثلثين ... يحصل واحد بغير مين

في اثنين والنصف ثلاث وثلث ... ثلث مع الثمان عند ما بحث

الفصل الرابع في قسمة الكسور

وقسمة الكسور بالعلامه اصنافها كما ترى ثمانيه

فالطرفين اضرب لتستبين لك في المخرج الموجود او في المشترك

فحاصل المقسوم خذه وانسب الى حاصل غيره او اقسم واعدلا

اربعة الاسباع ان تقسم على ربع وخمسة ثلاثا مثلا

في ملكه ثلاثة الارباع وواحد فاعرف بلا نزاع

وخارج القسمة الاثنان متى قسمت سدسين على سدس اتى

الفصل الخامس في استخراج جذر الكسور

ان صحب الكسر صحيح جنسا ليرجع الكل كسورا فاقبسا

واقسم او انسب جذر كسر حققا للجذر من مخرجه ان ينطقا

فاثنان والنصف لست مع ربع ثلثان جذر اربع من التسع

او لا ففي مخرجه الكسر اضربا واقسم على المخرج جذرا قربا

فواحد وستة من سبع جذر ثلاثة ونصف اذ رعي

الفصل السادس في تحويل الكسر من مخرج الى مخرج

عدته فيما اليه حولا فاضرب وبالمخرج فاقسم عملا

فالخارج الكسر الذي تحصل من مخرج اليه قد تحول

كم ثلثا خمسة اسباع فقل اربعة منه وسبعاه تدل

الباب الثالث في اربعة المتناسبة

هي التي نسبة باديها الى ثان كثالث الى ما قد تلا

ويستوي في ذاك دون مين مسطحا الجنبين والوسطين

فان جهلنا طرفا فاقسم مسطح البين على ما نعلم

او وسطا تقسم مسطح الطرف بالوسط المعلوم دون خلف

والبحث في النقصان والزياده او في المعاملات بالرفاده

يقول اي مبلغ متى ترد عليه ربعه ثلاثة تجد

فمخرج الكسر يسمى مأخذا   والبسط ما منه كسبا أخذا

فذان معلومان قد تحصلا   والثالث المعلوم مما سألا

نسبته مأخذ الى الثاني كما   نسبة مجهول الى ما علما

فاضربه في المعلوم ثم اقسم   والبسط يخرج به ما جهلا

وذاك فيما مر بالحسبان   اثنان قد تلاهما خمسان

خمسة ارطال وسعر ما جرى   ثلاثة ارطال كم تسعرا

فالخمسة المذكورة المسعر   وسعرها ثلاثة لا تنكر

والمثمن الرطلان ليس يختفي   والثمن المسئول عنه قد خفي

مسعر للسعر مثل المثمن   للثمن الرابع عشر بين

مسطح الوسطين ستة على   اولها اقسم تجد ما جهلا

ان قيل كم رطلا بدرهمين   فالثمن المجهول بين ذين

مسطح الطرفين فيها عشرة   فاقسم على الثاني تجد ما ذكره

من ثم قيل اضرب للاعمال   في غير جنس اخر السؤال

والحاصل اقسمه على المجانس   وكن بهذا الباب كالمؤانس

الباب الرابع في حساب الخطائين

فتفرض المجهول شيئا وليسم   مفروضنا الاول حتى يستتم

فاعمل به كما هو المفاد   فان يطابق فهو المراد

وان اتى بزيد او نقص خطا   فالخطأ الاول منه استنبطا

ثم افترض اخر من جنس العدد   وذاك مفروضهم الثاني يعد

فان تصادف خطا لدى العمل   فالخطأ الثاني هناك قد حصل

فالاول المفروض في الثاني خطا   محفوظنا الاول في كشف الغطا

في الخطأ الاول ثاني المفترض   محفوظنا الثاني لتحصيل الغرض

فالخطآن ان هما ان زادا   او نقصا ولم تصب مرادا

ففضل محفوظيك قسمه على   فضل الخطأين تصب ما جهلا

في اختلاف الخطأين فاقسما ... عليهما ما حفظا لتعلما
فما الذي إن زاد من تصوره ... ثلثيه والدرهم يحصل عشره
فإن فرضت تسعة بالقاعده ... فالخطأ الأول ست زائده
أو ستة فالخطأ الثاني هنا ... واحدة زائدة تعينا
فالأول المحفوظ تسعة تعد ... والثاني ستا وثلاثين يعد
فضلهما اقسمه على البيان ... ليخرج الخمسة والخمسان
فالذي يزاد ربعه كذا ... ثلاثة الأخماس مما أخذا
وينقص الخمسة مما جمعا ... فيرجع الأول كاذا المرجعا
فإن فرضت ما ادعاه أربعة ... فواحد ينقص أخطأت
وإن فرضت ما ادعى ثمانيه ... زاد ثلاثة خطأت معه
قسمة محفوظك بالبيان ... خارجها الخمسة في العيان

الباب الخامس في العمل بالعكس وقد يسمى بالتحليل

العكس يعنون به أن تعملا ... بعكس ما أعطاه من قد سألا
ضعف إذا انصف زد إذا انجس ... واضرب إذا اقسم واعكس إن عكس
مبتدئا من آخر السؤال ... ليخرج الجواب بالخلال
فما الذي في نفسه قد ضربا ... وزيد الاثنان على ما اكتسبا
وضعف المجموع ثم زيدا ... ثلاثة على الذي استفيدا
وقسموه خمسة ثم ضرب ... في عشرة فهو خمسين حسب
فاقسم على العشرة تسوى عكسه ... خمسين واضرب خمسة في خمسه
وانقص ثلاثة ومن نصف كبر ... اثنين فالتسعة جذر ما كتب
ما ذا يزاد نصفه وأربعه ... ثم كذا يبلغ عشرين سبعه
فانقص من العشرين فيه أربعا ... والثلث من ستة عشر متبعا
لأنه النصف المزيد الثاني ... يبقى لك العشرة والثلثان
أربعة أسقط فلثلثي ما وصف ... فأربعا وأربع الأتساع ضعف

الباب السادس في المساحة وفيه مقدمة وثلاثة فصول المقدمة

في حدها وانواع المقادير

تلك هي استعلام ما في كم　　متصل اجزاؤه منضم
من واحد خطي او اجزاؤه او　　كليهما ان كان خط مارا او
وان يكن من سطح او جسم فما　　ربع او كعب منها استعلما
فالخط ان اردت بالقواعد　　تحديده ذو الامتداد الواحد
والمستقيم اقصر التي تصل　　لنقطتين وهو ان يطلق عقل
اسماؤه العشرة سهم ووتر　　ضلع وساق ثم مسقط الحجر
قاعدة جانب ارتفاع　　قطر عمود تمت الانواع
ولا يحيط الخط مستقيما　　مع مثله بالسطح فاستقيما
وغيره قسمان من فرجاري　　وغيره والبحث عنه عار
والسطح فاعرف ذو امتدين فقط　　في الطول والعرض وعمقه سقط

ومستويه ما الخطوط المنحرجه　　عليه لا تعدو وكيفما اتجه
والمستدير ان يحط في الباصره　　بالمستوي فالسطح يدعى دائره
والمستدير بالمحيط يعرف　　وقطرها خط لها ينصف
وغيره لكل قوس وتر　　قاعدة للقطعتين بذكره
احاط بالقطاع نصفا القطر من　　مركزها والقوس منها ازين
والقوس في الاصغر من نصف اقل　　وزاد في الاكبر عنه بالمحل
احاط بالنعلي قوسان الى　　سمت عن النصفين منها فضلا
وبالهلالي احاطا وهما　　لم يفضلا النصفين مما تمما
وان يحط مختلف تحديب　　مستويا المقدار والنصيب
زادا عن النصفين فهو شلجمي　　او نقصا فاهليلجي منتمي
والمستقيمات ثلاثة متى　　يحط بسطح فمثلث اتى
مستوي الاضلاع او ساقين او　　مختلف الاضلاع فيما قدراوا

منفرجا زاوية او قائما ۔ او حادث الثلاث منه دائما

وان تحط مستويات اربع ۔ قائم الزوايا فهو المربع

وان يكن فيه الزوايا لم تقم ۔ فسمه معينا حين تؤم

وان تحط اربعة لا تستوي ۔ والمتقابلان في حد سوي

فمستطيل ان تقم في الرقم ۔ شبه معين اذا لم تقم

وغيرها منحرف وربما ۔ سمي بعضه كقسا فاعلما

كثير الاضلاع اذا احاطا ۔ اكثر من اربعة محاطا

وان تساوت فهو المخمس ۔ مسبع مثمن مسدس

وغيره ذو خمسة الاضلاع ۔ لعشرة الاضلاع في الانواع

ثم يضيفون لاحدى عشرة ۔ قاعدة وهكذا مقررة

وربما سمي كالمدرج ۔ مطبل ذي شرف في المنهج

والجسم ذو ثلاثة الابعاد ۔ في الطول والعرض وعمق باد

فان

فان تحط سطحا ساوي المظهرة ۔ اليه من مركزه فهو كره

دائرة تنصفها عظيمة ۔ وغيرها صغيرة قسيمة

وان تحط مربعات تحسب ۔ ستا تساوي فهو المكعب

وان تحط دائرتان استوتا ۔ ذاتي موازاة وسطح اثبتا

ولو ادير مستقيم جمعا ۔ بين المحيطين عليهما معا

لسمته بكلية اشتبانه ۔ في الدور كله فاستوانه

ثم هما قاعدتاه في المثل ۔ وسهمها للمركزين قد وصل

إن يكن السهم عمود القاعده قامت وإلا فهي مالت حادة

وإن تحط دائرة بالجسم مع صنوبري عن محيطها ارتفع

ولو أدير مستقيم واصل ما بينها ونقطة تطا و ل

لمرة في الدور بالتمام فذلك المخروط ذا تمام

فقائم او مائل في الناصره قاعدة المخروط تلك الدائره

وسهمه الخط الذي به اتصل مركزها بنقطة فوق المحل

إن بموازيها قطعة انتقص فما يليها منه مخروط نقص

قاعدة الشكلين أن تضلع ضلع لكل منهما بالتبع

الفصل الأول في مساحة السطوح المستقيمة الأضلاع

فإن يكن مثلث منفرجا زاويته فاضرب عمودا مخرجا

منها على الموتر في نصف الوتر وإن تشا فاعكس سواء في النظر

وإن تقم فاضرب بلا تفريط نصف محيط منه في محيط

وان

وإن تجد تضرب المخرج من أي على الموتر او تعكس تبن

مربع الأطول من ضلع إذا ساوى المربعين قائما خذا

(الزاوية ويكون الضلع الاطول وترا)

وإن يكن ينقص عنهما تجد وانفرجت زاوية متى يزد

([illegible] تربيع الضلع الاطول)

تستخرج العمود من أن تجعلا قاعدة ضلعا يكون أطولا

وبعده تضرب للتعـ ل مجموع الاضربين في النقصا فيل

ثم عليها تقسم الذي حصل وتنقص الخارج منها في العمل

فنصف باقي نقصه موقع العمد عن طرف الأقصر بالذي اطرد

فمخطئ قائما منه الى زاويته فهو عمود حصلا

فاضربه في مقدار نصف القاعده تحصل مساحة بغير زائده

في مستوي الأضلاع ربع ضلعا فما اتى فالربع منه ربعا

فاضربه في الثلاث بالتثبت فجذره مساحة المثلث

تضرب في مساحة المربع ضلعا له في نفسه اذ تدعي

في المستطيل حالة التشاور ... تضرب ضلعا منه في المجاور

تضرب نصف القطر من معين ... في قطره الآخر للتبيين

واقسم سويها مثلثين ... فقدره جمع المساحتين

كثير الأضلاع من المسدس ... فصاعدا من زوجها الملتمس

في نصفها تضرب نصف القطر ... فالحاصل الجواب بالتقدير

وقطره خط يكون واصلا ... منتصفي ضلعين قد تقابلا

وغيرها مثلثات قسما ... وامسح وبهذه الطريق عمما

الفصل الثاني في مساحة بقية السطوح فيها الدائرة

تطبق على المحيط خيطا واضرب ... في نصف ذاك نصف قطر المطلب

او قطرها ربع ومن مربعه ... تسقط سبعه ونصف سبعه

او ربعن واضربه في ما تنظر ... والحاصل اقسمه على بدء الاثر

ويحصل المحيط ان ضربت في ... ثلاثة والسبع قطرها الوفي

ويظهر القطر متى تقسم على ... ثلاثة والسبع دورا شملا

تضرب في القطاع نصف القطر ... في نصف قوسه بذاك تدري

في قطعتيها اذ قطاعيه ترا ... مثلثا بينهما مصورا

فانقص من الاصغر تبق الصغرا ... او زد على الاعظم تأت الكبرى

وفي الهلالي او النعلي حصل ... والقطعة الصغرى من الكبرى ازل

والشلجمي منه والاهليلجي ... فاقسمها بقطعتين تفرج

والقطر في دور عظيمة الكره ... مساحة لسطحها مقدره

او ربع القطر وضع في اربع ... فاسقط السبع ونصف السبع

والسطح من قطعتها كدائره ... يكون نصف قطرها في الباصره

بقدر خط محيط القاعده ... يوصل قطب القطعة المشاهده

ان قام واستدار الاسطوانه ... تعرف سطحها بالاستبانه

فسمكها اضرب في محيط القاعده ... يحصل بضربه لديك الفائده

لسطح مخروط قد استدارا … وقام فاحفظ ضابطي تذكارا

تضرب في نصف المحيط نازلا … خطا من الراس اليه واصلا

الفصل الثالث في مساحة الاجسام

في كرة تضرب نصف القطر … في ثلث سطحها لفهم القدر

او كعب القطر لدى التتبع … فالق سبعه ونصف السبع

ثم من الباقي كذاك القيا … فالق مثل ذاك تما بقيا

تضرب ثلث سطح قطعة الكره … في نصف قطر الكرة المقدره

في الاسطوانات على ما شاعا … تضرب في القاعدة ارتفاعا

تضرب في المخروط بالاشاعه … في ثلث القاعدة ارتفاعه

ان يكن المخروط لم يتما … فاضرب في الارتفاع قطر العظمى

واقسم على تفاوت القطرين ما … بان فذا ارتفاعه لو تمما

ف[illegible]ل الارتفاع حين ينتمي … هو ارتفاع الاصغر المتمم

فثلثه اضربنه في الصغرى … اسقطه تماما تدر القدرا

تضرب في الناقص ذي الاضلاع … ضلعا من العظمى في الارتفاع

ثم على الفضل لضلعها علا … ضلع من الصغرى اقسمن ما حصلا

تخرج به ساحة التمام … فكمل الحساب بالاتمام

الباب السابع فيما يتبع المساحات وفيه فصول ثلاثة الفصل الاول في وزن الارض لاجراء القنوات

اعمل مثلثا من النحاس … مستوي الساقين بالقياس

في طرفيه عروتان واجعلا … في موقع العمود خيطا ثقلا

وامسكه في خيط تمده على … مقومين استويا وعدلا

ناولهما شخصين قد تباعدا … بقدر محدود كي يشاهدا

والخيط خمس عشر من ذراع يد … وشبر كل شاخص خمس بعد

فخيط شاقول اذا كان على … زاوية المعمول كانا اعتدلا

أو لا فقس نزلا مددت وارتفق … حتى ترى الخيط عليها ينطبق

وقدره تفاوت فيه حصل … ثم لتحول واحدا من المحل

واحفظ له الصعود والنزولا … والق من كثيره القليلا

يبق تفاوت المكانين فان … تساويا فالجري بالعشر قرن

وان يكن سمت مكان ارفعا … كان المرام سهلا او ممتنعا

وان تشا فخذ بانبوب وزن … واسلك في الخيط وبالماء استعن

فخذ سطلا بالذي البئر وضع … عضادة في خط مشرق وقع

واعط شخصا قصبا مناسبا … لعمقه فهو يسير ناصبا

فحيث بالعين ترى راس القصب … من ثقبتيها فهو يجري بالطلب

ان بعدت مسافة ولا ترى … فاشعلن عليه ليلا واصبرا

الفصل الثاني في ارتفاع معرفة المرتفعات

ان امكن النيل لسقط الحجر … وكان في الارض استوا فانتظر

نصبت

نصبت فيها شاخصا كما ترى … من راسه راس الرفيع مبصرا

ثم امسحن ما بين اصل المرتفع … وموقف وقفت فيه تقطع

واضربه في فاصل شاخص على … قدك واقسم ما اتى محصلا

على الذي مسح بين الموقف … واصل شاخص وقدا اضف

ضع فوق الارض مراة ترى … راس الذي تطلب فيها مبصرا

تضرب في قدك فتعلم … ما بينها وبين اصل العلم

وتقسم الحاصل من ضربك في … ما كان بينها وبين الموقف

انسب الى الشاخص ظلا واطلع … تعرف به نسبة ظل المرتفع

استعلم الظل والارتفاع ثم … فقدره كظله لتعلم

شظية ضعها على ما به وطلع — والحظ من الثقبين راس المرتفع
فامسح من الاصل الى مقامتك — وزد على الحاصل قدر قامتك
ما لا تنال منه مسقط الحجر — فذ راسه في الثقبتين بالنظر
وانظر الى شظية في السفل — في اي خط من خطوط الظل
واعلم الموقف والوضع اذن — حتى يزيد وجهه او ينكسر
ثم تقدم او تاخر واطلع — حيث ترى من ذاك راس المرتفع
ما بين موقفيك فامسح بالنظر — واضربه في السبعة او في اثنى عشر
كظله من قدم او اصبع — فهو مع القامة قدر ما ادعى

الفصل الثالث في معرفة عروض الانهار واعماق الابار

فقف على شاطي نهر وانظر — جانبه من ثقبتيها ودر
حتى ترى صقعا والاسطرلاب في — حالته فامسحه والعرض اعرف
وانصب على البير له في التقدير — ما كان كالقطر من التدوير

واعلم انتصافه دليلا — فالق منه مثله فانتقلا
وانظر من الثقبتين اذ نور البصر — يقاطع القطر اليه بالنظر
ثم اضرب ما كان من علامتك — الى محل قطعه في قامتك
واقسم على ما بين ذلك المحل — والموقف والعمق اخرج بالعمل

الباب الثامن في استخراج المجهولات بطريق الجبر والمقابلة وفيه فصلان الاول في المقدمات

مجهولهم شيء على ما قد عرف — مضروبه في نفسه مال وصف
وفيه كعب فيه مال مال — وفيه مال الكعب بالمقال
مضروب شيء فيه كعب كعب — وهكذا لا ينتهي في الضرب
يصير مالين وكعبا مفردا — فواحد كعبا فكل فاصعدا
فمال مال الكعب سابع الرتب — وكعب كعب الكعب تاسع الرتب
وهكذا وكلها بالقاعده — تناسبت نازلة وصاعده
فنسبة الكعب الى ذي المال — كنسبة المال لشيء تال

ونسبة الشيء الى ذي الواحد ... وواحد لجذر شيء وارد

وجزء شيء مع جذر المال ... وجزئه لجزء كعب مال

فان يكونا عند ضرب في طرف ... فالرتب اجمع وسمها خلف

في مال مال الكعب مال الكعب ... ينتج كعب كعب كعب كعب

ان وقعا في طرفين حصلا ... من جنس فضل في الذي قد فضلا

في مال كعب جزء مال المال ... حاصله الجذر بلا مقال

وجزء مال مال مال الكعب ... في جزء من كعب كعب كعب

ان لم يكن فضل بدا فالحاصل ... من جنس واحد اذا اتحاد دل

مسائل الجبر اتت ستا تعد ... تبنى على مال وشيء وعدد

قد وضعت في جدول تقدما ... قسمتها وضربها مبينا

خذ عدد الجنسين حين تهتدي ... في الشكل واضرب عددا في عدد

وعدة الحاصل من جنس كتب ... في ملتقى الضربين عند ما ضرب

ولم

وسم ما استثني ناقصا وما ... اخرج منه زائدا لتعلما

والضرب في المثل زيادة وفي ... مخالف نقص بلا تخلف

فالجنس في الجنس اضربن بالعادة ... واستثن نقصانا من الزيادة

خمسة الاعداد الا الشيء في ... سبعة اعداد سوى شيء تفي

هو الثلاثون وخمسة معه ... مال سوى اثني عشر شيئا بالدعة

في قسمة عدة مقسوم على ... عدة مقسوم عليه فصلا

وعدة الخارج من جنس رسم ... في ملتقى القسمين عند ما قسم

الفصل الثاني في المسائل الست الجبرية

ولا غنى في الجبر والمقابلة ... عن نظر مدقق في المعامله

فتفرض المجهول شيئا سالكا ... نهج السؤال كي تنال ذلكا

تحل ذا الاستثناء واجبر جبرا ... فزد على الاخر ذاك القدرا

والنقص من الاجناس بالمقابله ... ما استوى في جنسي المعادله

وتلك

وتلك اذا من جنس ثري — وهي ثلاث قد اتت مقترنة

اول الافرادي عدد قد عدلا — اشياء فاقسمه عليه واعدلا

لجند الف مع نصف مالك — وان لها الا نصف ما لها لك

تفرض ما لجند شيئا ثبتا — فالف الا نصف شيء للفتى

الف وخمسمائة لها فلا — ربع من الشيء وشيئا عدلا

تجبره فالالف مع خمسمائة — يعدل شيئا مع ربع توطئة

فالباقين بعد الف تملك — وهو مثات اربعا يملك

مفردة ثانية فبالا — اشياء جاءت تعدل الاموالا

فعدة الاشياء فيها اقسم على — عدة الاموال تجد ما جهلا

بنون ميراث ابيهم نهبوا — وهو دنانير وكل وهبوا

فالاول الدينار منها اخذا — والثان دينارين ثم هكذا

فالحاكم استردها ثم قسم — فنال كلا سبعة فكم وكم

فافرض

فافرض المنهوب شيئا يا بني — والطرفان منه واحد وشي

تضربه في نصف شيء يصفو — نصف لمال ولشيء نصف

وهو الدنانير فان الواحدا — مع عدد في نفقه مشاهدا

يساوي الاعداد التي توالي — من واحد اليه اذ تتالى

فالعدد اقسمه على شيء جهل — وهو البنون ثابت سبعة القبل

فالسبعة اضربها لكي تستعملا — في الشيء وهو ما عليه قسما

سبعة اشياء ترى يا بني — تعدل نصف المال ثم نصف شيء

وبعد جبر وقبال يحصل — مال ثلاث عشر شيئا يعدل

فالشيء يج وهو البنون فاحفظا — واضربه في السبعة فالدينار هنا

بالخطائين افرضهم خمسا سعة — فالخطأ الاول نقصا اربعة

ثم افرضهم تسعة فالثاني — اثنان من الخطائين اثنان

محفوظنا الاول عشرة سما — والثان لو والفضل كو فلتقسما

[illegible]

طريقة اسهل في التعليم   نقطعها لخارج التقسيم
فحاصل التضعيف الا واحدا   عدتهم فاستنبط القوا عدا
مفردة ثالثة اكملا   من عدد يعادل الاموالا
فاقسم عليها عددا قد عدلا   وجذر ما يخرج ما قد جهلا
لمالك اكثر ما لين همها   عشرون والتسطيح صو تفهما
قالوا ف عشرة وشي يا بني   وما سواه عشرة من دون شي
سطحها مائة الا مالا   يعدل صو فاجبر وقابل حالا
وبعده يعدل مال اربعه   فالشي الاثنان من متبعه
فالمستقل منها ثمانية   والاكثر اثنا عشر بالعلانية
اولها المقترنات اذ تعد   يعدل اشياء واموالا وعدد
فالمال كمل واحدا وهو اقل   ورده اليه ان كان فضل
حولها بذلك البنوا ل   اي كلا اقسمه على الاموال

مربع

مربع النصف الذي قد اطرد   من عدد الاشياء زد على العدد
ثم عن جذر الجميع اسقطا   من عدد الاشياء نصفا سقطا
لحالده ما ان يربع و ضرب   في نصف باقي عشرة فالجمع ب
فربع الشي بمال يا بني   ونصف باقي خمس الا نصف شي
مضروب شي فيه بالمثال   خمسة اشيا غير نصف مال
فضعفه وخمسه الاشياء   يعدل الاثنا عشر بالسواء
فضعفه يعدل كذ فاسقطا   من عدد الاشياء نصفا سقطا
عن جذر مجموع مربع ورد   لنصف الاشياء وذلك العدد
فيبقى الاثنان هو المقربة   قربه عنك فاحفظ وانتبه
ثانية المقترنات اذ تعد   اشياء بالاموال تحذى عدد
كمل وردد وانقص لعدة من   مربع لنصف الاشياء دون
وجذر ما يبقى لديك زد على   نصف لها او الق منه مكملا

ما عدد

ما عدد في نصفه مثنى ضرب وزيد بعد خمسة امثال حسب
فافرضه شيئا تطلب المرادا واضربه في النصف كما افادا
فنصف مال مع الاثنى عشرا خمسة اشياء كما تقررا
فالمال والاربع والعشرونا عشرة اشياء كما يدرونا
تنقص من ربع الخمسة كذا فواحد يبقى وجذره اتخذ
فهو اذا زيد على الخمسة او اسقط منها حصل الذي ادعوا
ثالثة المقترنات اذ تعد اموال اشياء تحاذي مع عدد
كمل وردد ثم زد في العدد مربعا لنصف الاشياء ابتدي
وجذر ما يجمع منه زد على نصيف الاشياء تجد ما جهلا
ما عدد ينقص مما جذره فالباقي والمجذور يأتي عشره
نقصت شيئا فارضا من مال وزدت ما يبقى على الاكمال
فصار مالين سوى شيء اتى يعادل العشرة فاعرف يا فتى

فاجبر

فاجبر ورد فهو مال يعدل بخمسة ونصف شيء يحصل
تربيع نصف عدة الاشيا قرن بالخمس خمسة ونصف من ثمن
وجذره الثاني وربع ان ترد ربعا تراه اثنين ونصفا يطرد

الباب التاسع في قواعد شريفة وفوائد لطيفة لابد للمحاسب منها ولا غنى له عنها ونقتصر في هذا المختصر على اثنى عشر قاعدة

الاولى بهائية

ان شئت ان تعرف مضروب العدد في نفسه وكل ما قبل يعد
فزد عليه واحدا فاضربه في ربعه فنصف ما يأتي يفي
لتسعة تضربها في جملته تضرب في عشرة والنصف

الثانية

وان ترد ان تجمع الافرادا على التوالي فانظر الاعدادا
فزد على الفرد الاخير واحدا ونصف ما يجمع ربع شاهدا
فجمعها من واحد للتسعة خمس وعشرون بغير سمعة

الثالثة

في جمع الازواج على نظم تلي تضرب نصفا اخر فيما يلي

زائد

لجمع الاثنين الى العشرين ما | في الست خمسا فثلاثين احسبا

الرابعة

مربعات تتوالى تجمع | فالعدد الاخير ضعف تتبع

وزده واحدا وثلث ما اجتمع | تضربه في تلك الاعداد جمع

مثالها مربعات الواحد | لستة بمقتضى القواعد

فزد على تضعيف ست واحدا | والثلث اربع وثلث شاهدا

فاضربه في الاعداد والمجموع كا | وذاك صادق فهو الجواب مدركا

الخامسة

مكعبات تتوالى تجمع | مجموعها من واحد تربع

مكعبات واحد للستة | ربعت كا فهو تما وجدته

السادسة

تسطيح جذري عددين مطلقا | بجذر مضروبهما له الطقا

تسطيح جذر خمسة ما تلوته | مع جذر عشرين اي جذر المائة

السابعة

في قسمة الجذر على الجذر على | مجذوره مجذوره اقسم واعدلا

وجذر خارج جواب ادركه | فاثنان جذر مائة بجذر كه

متى

الثامنة

متى تطلب عددا قد نما | مساويا اجزاؤه فاهتما

فاجمع على تضاعف اعدادا | من واحد تواليا معتادا

ان لم يكن بغير واحد يعد | فاضربه في آخره فهو العدد

كواحد واثنين ثم اربعة | السبع في الاربع كم متبعة

التاسعة

تحصيل مجذور لجذره كما | معين لغيره قد انتمى

فاقسم على الثاني هناك الاولا | فذاك مجذور الذي قد حصلا

فما الذي لجذره كاثني عشره | لاربع فتسعة ما قد ذكره

وان تقل كمثل ربع للتسع | فواحد وسبعة من تسع

العاشرة

متى ضربنا عددا في عدد | ثم قسمناه عليه فاجتهد

ان تضرب الحاصل فيما خرجا | كان له مربعا مستخرجا

مضروب تسع في الثلاث في الذي | يخرج من قسمتها فاتخذ

الحادية عشرة

وفضل ما بين مربعين | جذراهما في الفضل للجذرين

عرفن

عشرون فضل يود لو والعشرة　　جذراهما واثنان فضل ذكره

متى تقسم عددا بين عينا　　كلا على الآخر فاعرف مبينا

فان ضربت خارجا في خارج　　حصلت واحدا على المناهج

قسمة الاثني عشر في الثمان　　فرد ونصف عكسه ثلثان

الباب العاشر في مسائل متفرقة بطرق مختلفة تشحذ ذهن الطالب وتربيه في استخراج المطالب

مسئلة

ما عدد كررته مضعفا　　فزدت واحدا على ما عرفا

ضربت في ثلاثة ما حصلا　　زدت عليه اثنين حتى كملا

ضربت في اربعة ما اخلصه　　زدت ثلاثة فكان الجمع صه

بالجبر انهينا الى كج عددا　　وكذ شيئا عدلا صه مفردا

مشتركا اسقط فكذ يعدل عب　　فاقسمه والخارج ما كان طلب

بالخطائين اثنين فالناقص كد　　وخمسة قد ادمج بالعدد

محفوظنا الاول صو والثاني　　فكه فقسمة على البيان

بالعكس

بالعكس من خمس وتسعين انقصا　　ثلاثة وامض على ما نقصا

فاقسم على ثلاثة كما واحذفا　　من سبعة واحدة فنصفا

لعشرة مقسومة قسمان　　فضلهما الخمسة بالحسبان

بالجبر فالاقل شيء يخفى　　فالاكثر الشيء وخمسة تفى

شيئان والخمسة عدل العشرة　　فالشيء الاثنان ونصف اثره

بالخطائين نفرض القسم الاقل　　ثلاثة فواحد نقص العمل

فاربعا ثلث بالنقصان　　والفضل بين الخطائين اثنان

ومن محفوظيك خمسة ترى　　فاقسم تر اثنين ونصفا ظهرا

بالعكس فضل كل قسمي عدد　　فضلان للنصف وكل مفرد

فنصف ذا الفضل ان يزد على　　نصف فسبعة ونصف حصلا

وان تكن تنقصه من نصف　　يبق لك اثنان ونصف يكفي

مال لنا زدنا عليه خمسة　　وخمسة من اصله منقطعه

ثم

ثم نقصنا الثلث مما بلغا — وخمسة لم يبق شيء مبلغا
بالجبر من شيء لنا وخمس شيء — وخمسة نقص ثلثا يا سني
اربعة من خمس شيء فيه مع — ثلاثة والثلث تبقى بالتبع
وان نقصت خمسة بطبه — لم يبق شيء فهو عدل الخمسة
اسقط تجد اربعة من خمس شيء — كدرهم والثلثين يا سني
فالعدد اقسمه عليها يخرج — اثنان ثم نصف سدس مخرج
بالخطأين خمسة فرضنا — فزاد الاثنان وثلث وزنا
ثم فرضنا اثنين حتى نفحصا — ثانية فثلث خمس نقصا
فحوضنا الاول ثلث دان — اربعة والثلثان الثاني
فاقسم على اثنين وثلث خمس — والثلث فاثنان ونصف سدس
عكسا على الخمسة نصفها فرد — لانه الثلث الذي كان طرد
وانقص من المجموع منها الخمسة — وانقص من الباقي لذلك سدسه

حوض

حوض ابابيب تعده اربعه — ارسلها الساقي اليه مترعه
ثلاثة يوما ويومين وفي — ثلاثة واربع فكم يفي
اربعة تناسبت فالاربع — مجموعة يوما اليه تشرع
ثلاثيه ونصف السدس — فانسب بخمسين وخمسي خمس
اذ نسب اثني عشر من نصف سدس — للخمس والعشرين منه اذ نحس
اربعها ثلاثا يوما ما انتسب — كم جزء مما به الاول يب
فثلث الاول في يب جزءا — من كم من يوم اذا ما جزءا
والثلث يجب ذاك ذا نيه — بالوعة تفرغ في ثمانيه
فبين لذلك ان الرابعه — ثلاثا يوما ثمن حوض واقعه
فثلث الاربع يوما تهتدي — لحوضنا وكم جزءا من كد
فجزءا اليوم الى ما فرضنا — اثبته ما زنت الى حوض مضى
تقطع جنبه النبن الى الاوسط — بكد جزءا من جزءا فقط

اربعها

اربعها ثلاثا يوما ما بعد — ترجمه أتمامه الاول كد
حوت لنا ثلاثة في اليقين — وربعه في الآء بالتعيين
بارزة ثلاثة الاشبار — منه فكم شبرا بالاعتبار
اربعة تناسبت فالقيا — من مخرج كسران خمس تقسيا
نسبة الاثني عشر بالاغاثة — تلك كالمجهول للثلاثة
يخرج من تسطيح جنبيها على — اوسطها سبع وخمس كملا
بالجبر ربع الشيء والسدس عدل — ثلاثة فاقسم وتمم العمل
بالخطائين بت فكذا كما راوا — فضلها خمس لمحفوظيك لو
بالعكس خلا زد على الثلاثة — مثلا وخمسها لدى الاغاثة
لان ثلث مبلغ واربعا — تقدر باقيه وخمسيه معا
وهذه ضابطة فزد على — ما نحه القايل لماسا لا
بنسبة الكسور مقاته لما — ابقى من مخرجها مسلما

زيد وعمر

زيد وعمر وبيع حوت حضرا — بقيمة قامت بها القدرا
فقال زيد اعط ثلث ما معك — ابلغ بالذي عندي الثمك
وقال عمرو ات ربع ما تجد — يتم لي بما معي ما قد قصد
بالجبر شيء ما لزيد حضرا — ثلاثة ما كان عمرو احضرا
فزيد ان اعطى منها درهما — كان له شيء ودرهم حمى
عمرو له ثلاثة وربع شيء — يعدل درهما وشيا يا بني
وحين تلقي درهمان عدلا — ثلاثة الارباع من شيء خلا
فالشيء درهمان والثلثان — وكانت الثلاث عند الثاني
فالثمن الوافي له بالدرهم — ثلاثة والثلثان فافهم
صح فزيد ملك الثمانيا — وعمرو النصف والقيمة يا
وهذه سبيله وههنا — طريقة اسهل فليبينا
تسطيح له مخرج كسرين معك — فالواحد انقص تبق قيمة الثمك

فان

تكرّرا النقص يبقى ما للسابق   ثمّة كسرا يبقى ما للّاحق
فالبق من بب واحدًا فاربعة   ثمّ ثلاثة وخذ ما تبعه
عندي قصاع ملئت فقصعة   ارطال ماء حسبت بتسعة
وقصعة اربعة من دبس   وقصعة من خلّه بخمس
تمزج في خابية ثمّ ترد   ثمّ انبسط كلّ قصعة تجد
والحاصل اقسمه على جمع حسب   خارجه من نوع ما فيه ضرب
ففي التساعي على ما جاءا   اربعة ونصف رطل ماءا
وخلّه رطلان ثمّ نصف   ودبسه رطلان حين يصفو
ودبس ثان رطل الا تسعا   وخلّه رطل وتسع وسعا
والماء رطلان وفي الخماسي   رطلان والنصف لدى القياس
والخلّ رطل وثلاث من تسع   ونصفه والدبس رطل والتسع
في الليل ثلث الماضي ربع الباقي   فكم مضى وكم ترى من باقي

بالجبر ماضي

بالجبر ماضي الليل شيء عبرا   فالباقي الا شيئا اثنا عشرا
فثلثه ثلاث الا ربع شيء   فالثلث والربع ثلاث يا بني
اقسم فخمسة وسبع ماضيه   ستة اسباع وست باقيه
تناسبت فالماض شيء ادعي   والباقي اربع لاجل الربع
فثلث شيء ساعة فالماضي   ثلاث ساعات بلا افتراض
والكلّ سبع فثلاثة اربي   سبع لمجهول الى يب فاعقلا
مسطّح الجنبين فاقسم بالوسط   خارجها الخمسة والسبع فقط
رمح لنا مرتكز في ترع   عن مائه يخرج خمس اذرع
فمال ثانيا برئ الرائي   فرأسه لاصق سطح الماء
فكان بين رأسه والمطلع   من مائه بالقدر عشر اذرع
كم طوله بالجبر فالغاير شيء   فالرمح خمسة وشيء يا بني
ولتعبه ميل وزد لقائمه   ضلع لها الاذرع بالملائمه

واضعفها

وضلعها الآخر قدر الغائر   في الماء اعني الشيء غير ظاهر
مربع الرمح هنا مال وكه   وعشرة الاشياء وهي مدركة
مربعا العشرة والشيء مائة   والمال بالعروس عند التوطئة
وبعد ما اسقطت فالمجتمعة   عشرة اشياء معادلا لعه
فاقسمه يخرج سبعة ونصف   فالرمح يب والنصف حين تضعفو

خاتمة في نبذة مما لا نخجل به من المسائل الحسابية

قد وقعت لمتقني الحساب   اسولة تحدث عن الجواب
طارت مع العنقاء في الاحاله   فلم تقع بالفكر في حباله
نذكر منها سبعة انذارا   لمدعي القدرة واختبارا

المسئلة الاولى

قسمان للعشرة كل ان يزد   جذرا ونضرب بعده تحصل عدد

المسئلة الثانية

مجذور

مجذور ان نقصت منه العشرا   او زدته عليه كان جذرا

المسئلة الثالث

لهند عشر غير جذر ا لبك   وخمسا الاجذر ما ليها لمك

المسئلة الرابع

ما عدد مكعب مقسوم   الى المكعبين اذ تروم

المسئلة الخامس

قسمان للعشرة كل قسما   فالخارجان مثل قسم وسما

المسئلة السادس

ثلاثة مربعات تجمع   تناسبت وجمعها مربع

المسئلة السابع

مجذور ان نقصت منه او زد   جذرا ودرهمين مجذورا تجد
فهذه خلاصة الحساب   قد نظمت كالدر في النصاب
مختومة باحسن الختام

م

شرح قصیده اثیر الدین اخسیکتی

بسم الله الرحمن الرحیم وبه نستعین وعلیه التکلان

جهان از جهان بانیت بیدا پس وپنهان دان که زیر گنبد نیلی بدید آورد چهار ارکان

حقیقت که انسانرا آفریده کاریست که هرچه در هژده هزار عالم اشکار او پنهانست بچشم
قدرت می بیند ودر عالم حقیقت بداند وازجمله صفات پاک او یکی عالمیت ویکی بصیری واو قادریست
گنبد نیلگون را بی عماد وستون برپای کرده ودر زیر فلک قمر چهار ارکان که انرا اسطقسات
وعناصر گویند که بدید آورد برای ابادانی کون وفساد وترکیب آدمی را بدو مزین کرده والله اعلم
بالصواب **یکی چون عود پرورده دوم کافور حل کرده سیم سیماب گون پرده چهارم لاله گون
کسان** این صفت از چهار طبعست که گفته شد یکی چون عود پرورده خاکست دوم کافور حل کرده ابست
سیم سیماب پرده باد است چهارم لاله گون کسان آتش **جهان را یک امر دو حرفی در وجود آورد
زبیوی چهار اسباب زیر گنبد گردان** امر دو حرفی کاف ونونست یعنی کن واین امرست یعنی
چون واجب الوجود خواست که ایجاد آفرینش کند امر کرد که باش ببود بی توقف زبیوی
چهار اسباب آنست که حکما اسباب را بچهار قسمت کرده اند وعبارت ایشان اینست که الاسباب
اربعة اقسام مادی وصوری وفاعلی وغایی ومثال او اینست اگر کسی خواهد که تختی سازد ماده او
چوب بود وفاعل او درودگر وصورت او صورت تختی که بدید آید وغایت تختی که بر تخت نشیند یا
همچو زرگری که انگشتری سازد ماده او زر یا سیم بود وفاعل زرگر وصورت صورت انگشتری وغایت
انک انگشتری در انگشت کند والله اعلم **یکی زان گوهر قابل دوم زان قوت فاعل سیم زان
حاجت سایل چهارم صورت الوان** همان معنا است که در صورت تخت وانگشتری گفته شده است
میگوید یکی زان گوهر قابل چوبست که ماده تخت است دوم زان قوت فاعل درودگرست که تخت

سازد

جنبش دوران

سازد سیم زان حاجت سایل صورت تخت است چهارم صورت الوان انکس که بر تخت نشیند
ده ودو یک را از رفاقت داده ودو یک ده ازیشان چار نیکوکار باقی بند بدساعات
ده ودو دوازده ماه عربست از محرم تا ذی الحجة رفاقت داده یعنی همراه کرده تا در پی یکدیگر
میروند چنانکه صفر در پی محرم وربیع الاول در پی صفر تا آخر ایشان چار نیکوکار یعنی آن
ماه را که اربعه حرم میگویند محرم ورجب وذو الحجة ورمضان که نامهارا شرح میکند **یکی کر
نوشنده دوم عریان پوشنده سیم عفو جوشنده چهارم سابق الاقران** یکی کر نوشنده ما
رجب است که اصم خوانند دوم عریان پوشنده ذوالحجه است که حاجیان او را احرام
گیرند وبرهنه میشوند وخدا عز وجل گناه ایشان عفو میکند ومی پوشاند سیم محرم وجوشنده
رمضانست که از رمضان یک کرم تافته را گویند چهارم سابق الاقران محرمست که سر سالست
وپیش از همه ماهها در می آید چون یکماه دیگر آید یکسال در تاریخ عرب در افزاید بدانست
سابق الاقران گفته است **همیدون دارد آبادان ده ودو خانه بر کوهی که هشت منزل
نحس است چارش منزل احسان** ده ودو خانه دوازده برجست که بر فلک هشتم است که هشتش
منزل نحسست یعنی خانهای زحل ومریخ بر شمس وعطارد وقمر وچارش منزل احسان خانهای
مشتری وزهره هر دو سعد مطلق اند والله اعلم بالصواب **یکی زان گاو فربه تن دوم زان
الت سختن سیم زان چرخ تیر افکن چهارم مشرع الحیتان** گاو فربه تن ثور است دوم الت
سختن میزانست که هر دو خانه زهره است سیم چرخ تیر افکن قوس است چهارم مشرع الحیتان
حوتست که ایشان هر دو خانه مشتری است وحیتان جمع حوتست **سیاقی جی صدو شصت و**

نشش اندر خط دایم دو تعدیل و دو تغییر آمده لشکر که ایشان سپاهی سپید و شصت و شش

روزها یکسالست که آفتاب بدین مدت گرد فلک بر می گردد بحرکت خاصه خود و تعدیل

و دو تغییر آمده لشکر که ایشان آنست که این روزها را بچهار بخش کرده اند و چهار فصل

نام نهاده اند که بهر فصلی آفتاب بیک نقطه انقلاب میرسد و لشکر که ایشان با هم اند دیگری

برند مثلا چون آفتاب بحمل رسید زمستان با بهار آمد لشکر که تابستان بگردید و چون

بسرطان رسید از بهار بتابستان رسید همچون بمیزان رسید پاییز در آمد و چون بجدی رسید

زمستان در آمد و تعدیل از برای آن گفت که چون بنقطه حمل رسید در همه مساکن و بواطن

شب و روز با یکدیگر برابر باشند که این دو نقطه آنست که دایره معدل النهار و فلک البروج

همدیگر را تقاطع میکنند [illegible] آن دو نقطه یکی اعتدال ربیعی است و یکی اعتدال

خریفی و دو تغییر و دو دیگر برج منقلب است یکی انقلاب صیفی و یکی انقلاب شتوی و این تغییر

از برای آن گفته است که چون آفتاب بدین نقطه رسد بهار تابستان شود و پاییز زمستان

گردد و باین جایگاه تعدیل نباشد و روز و شب در غایت درازی و کوتاهی باشد یکی

تلقین بلبل را دوم آرایش گل را سیم حزن و ریزش مل را چهارم خفتن کیهان این صفت

همان چهار فصلست که گفته شد یکی تلقین بلبل را فصل بهار دوم آرایش گل را فصل

تابستان سیم حزن و ریزش مل را فصل پاییز چهارم خفتن کیهان فصل زمستان که جهان

پژمرده و فسرده است همچون خفتگان دو معمار توانا را دلالت کرده تا دارند اساس

سفلی

خطه مغربی بچار ارکان آبادان دو معمار توانا یکی معده است و یکی جگر و عالم صغری

مغربی

وجود

وجود بنی آدم و بنی آدم را از طعام و شراب ناگزیر است و جایگاه طعام معده است که طعام در و

پخته میشود و رگها که در معده است در وی اثر میکنند و طعام را همچون کشکاب سپید اند و طبیبان

این را کیلوس گویند پس رگها ماساریقا که از جگر رسته است و بمعده پیوسته از آن هر چه بکند و

هر چه لطیف است بجگر می رساند و جگر هضم دیگر میدهد تا چهار اخلاط از و حاصل

شود پس از آن قسمت میکند و بجمله اعضا می رساند و جگر را اقسام البدن خوانند بدین سبب

جو تری ناگزیرنده جو سردی ناپذیرنده سیم خشکی گیرنده چهارم گرمی افزونان این ان چهار

اخلاطست که گفته شده است تری ناگزیرنده بلغمست سردی ناپذیرنده سوداست خشکی گیرنده

صفراست چهارم گرمی افزونان خونست و این مزاج مثل ماست اعنی گرمی و سردی و تری و خشکی

چون مرکب شود چهار مزاج دیگر بدید آید هر دو خشک و گرم و خشک و سرد و تر و این مزاج

مرکبست که ترکیب آدمی زاد از وست والله اعلم ریاست داده چهار آزاده را بر عالم و آدم

که هر یکی رات بود بنی بوجه مصلحت فرمان این چهار را زان عضو شریفست که از اعضاء رئیسه

خوانند و اعضاء الیه نیز گویند که مواضع ارواح است یکی دماغست که موضع روح نفسانیست دوم

دلست که موضع روح حیوانیست سیم جگرست که موضع روح طبیعی است چهارم خصیتین است که

اصل تناسل و توالدست و بعضی از حکما این را از اعضاء رئیسه نشمرند اما بسبب آنکه آدمی را تناسل

از وست رئیسه خوانند یکی مغز تر و پنبه دوم خوش گوشتی رسته سیم خون پاره بسته چهارم

پوستکی بریان این همانست که شرح داده شد مغز تر و پنبه دماغست خوش گوشتی رسته دلست

و خون پاره بسته جگرست پوستکی بریان خصیتین است بدین چار او نه هر یک را معین کرده تا دارند

نبرد اوویز

بوند افزون تماشا هی را بجوان خویشتن مهمان این همان شرح است که گفته شد و این چهار موضع است
این چهار روح در وی قرار گرفته یکی دستور گوینده دوم سلطان جوینده سیم معمار رونده چهارم
نسل را دهقان دستور گویند آن روح است که در دماغ است که آدمی بدین روح از دیگر حیوانات ممتاز است
که این چهار روح هیچ دیگر حیوانات را نیست و حکما چون گفته اند که این روح هرگز نمیرد و آن دو دیگر
که حیوانی و طبیعی اند بمیرند از آن سبب است که حیوانات دیگر را تکلیف نیست و حشر و نشر نخواهد بودن
و از آن سبب که اشرف ارواح است دستور گوینده گفته است سلطان جوینده دل است که پادشاه تن است
معمار رونده جگر است و نسل را دهقان خصیتین است که قانون توالد ازوست والله اعلم بالصواب
دو جنس گرمی و سردی بساط افکنده در قالب به وی بنشست چار انباز و هر یک بدیگرسان درس حیری (?)
درجای سخن است بز و بو نیز الدر بیمان کردن است یعنی چون خدای تعالی روح را با تن
آدمی پیوست آن سردی و گرمی در وی بدید آورد چهار انباز یاری ده را بدید آورد تا خدمت روح
کنند والله اعلم یکی نفاخ بود دوم آینه بین سیم بادانگیز چرم چهارم حقه مرجان نفاخ بود دم
بینی است که باد سرد بدل می رساند و باد گرم که با انبساط و انقباض از دل بیرون می آید از راه حلق به بینی
بیرون می آید که اگر آن حکمتی نبودی دل را محال حل بودی دوم آینه بین چشمست که آدمی بدین چشم
خویشتن را نگاه می تواند داشتن از تهلکه و سباع و دد و دام سیم بادانگیز چرم راه زیر است کرده
که از ثقلست چهارم حقه مرجان دهانست که اگر آدمی چیزی نخورد روح در تن او قرار نگیرد و
اگر خورد از راه زیر که بیرون نکند آدمی را جان به هلاک باشد ممیز های نهاد ستوری نهاده صد بالا
چهار ارکان فاضل را نشانده پیش دیوان ممیزهای دستور عقلست کاشف موجودات و صد

بر بالا دماغست که محل عقلست و چهار ارکان فاضل بر چهار قوتست که در دماغست یکی قوت متفکره است که
بر بالای دماغست فکر و اندیشه ازوست دوم قوت متوهمه است که وهم ازوست سیم قوت حافظه که چیزها که
آموختست بقوت حافظ نگه تواند داشت چهارم قوت متخیله که چیزها که در خیال آید آن قوت بود و آن
چیز که بخواب ببیند اکثر از آن متخیله بود یکی ذو مشرف متقن دوم مستوفی صاین سیم مادرنده خازن چهارم ناظر
دیان همان چهار قوتست که گفته شد مشرف متقن قوت متفکره است مستوفی صاین قوت متوهمه است
خازن قوت حافظ ناظر دیان قوت متخیله برای هضم اول در بدن کار دگر آورده مرتب چهار جنس
اندر دو رسته سی دو اعوان این صفت دندانست که از هر دو رسته سی و دو است و هر غذا که آدمی
خورد هضم اول به دندانست تا دندان آنرا خرد نمی کند و نمی خاید معده هضم نتواند کرد اگر کسی دانه
نخود ناخاییده فرو برد معده در وی هیچ نتواند کرد و همچنان از راه زیر بیرون آید دلیل دیگر آنست
که حکما گفته اند اگر گندم خاییده بر دمل نهند بپزاند زیرا که از دندان هضم یافته است اما اگر گندم
کوفته بر نهند هیچ اثر نکند و این بپزانیدن از قوت هضم دندانست و این دندانرا بچهار مرتبه نهاده است
پیشین و میانگین و پسین و پس ترین چنانکه شرح خواهد نمودن یکی ساز کوبنده را دوم کار بر بدخا
سیم برنده گزیده را چهارم آسیای نان دندان پیشین برای چیزی بریدن میانگین برای گزیدن پسین
برای چیزی شکستن و خورد کردن پس ترین برای آسیا نان خاییدن برای هضم ثانی کرده در بلی
طبخگه مسکن با مر چار استا دسبک دست صناعت دان این صفت معده است که هضم دوم
در معده است و چهار استا دسبک دست صناعت دان چهار قوتست که در معده است جاذبه
و ماسکه و هاضمه و دافعه جاذبه آن قوتست که چون دندان غذا را بخاید قوت جاذبه بمجری

معده فرو کشد و بارها باشد که چیزی نیم خاییده فرو شود بی اختیار آن از آن قوت باشد که گفته شد
ماسکه آن قوت باشد که طعام را در معده نگاه دارد چندانکه قوه هاضمه در وی اثر کند و بپزاند
و همچون کباب کند و دافعه آن قوت است که چون طعام از معده بجگر رسیده باشد ثقلی که باوی
ماند از راه زیر بامعاء مستقیم دفع کند تا آدمی سبک شود یکی هیزم کش دوزخ دوم کاریگر مطبخ
سیم دارنده برزخ چهارم مثل دیرخوان این آن چهار قوت است که خادم معده است میان هواها
هم عضو وسط باشد هیزم کش دوزخ جاذبه کاریگر مطبخ هاضمه دارنده برزخ ماسکه مثل دیرخوان
دافعه ولیکن هضم ثالث را چهار اصناف روزی خور کجا مشغول کرده ستند هریک را بدیگر زبان
این صفت جگر است که هضم سیم در وییست و بوقتی که طعام در معده کیلوس می شود و کیلوس بزبان
یونانی چیزی همچون کشکاب دکهار خورد و باریک که در جگر است از ماساریقا می خوانند از معده
هرچه لطافتی دارد بدین ماساریقا که متصل است بمعده بجگر می رساند و جگر هضم دیگر می دهد
و کیلوس کیموس میشود و بعد از آن بهر عضوی رساند ازین سبب است که جگر را قیام البدن
گویند و این شرح گفته شود یکی جنبدکان دوم جنبدکان سیم سکان صفرا خوردچهارم دردی
آشامان این چهار اصناف روزی خور انسان اند جنبدکان و رگها شراین است که از دل
رسته است و با نقباض و انبساط دل پیوسته در حرارت اند و غذا از جگر بدل می رسانند جنبدکان
تن اعصاب و عضلات اند که از دماغ رسته اند سیم سکان صفرا خور زهره است چهارم
دردی آشامان سپرز است چهار آلات قوام بسته بنا و مهند بود دل جگر و معمور می کرده
دیوار هر جهان ترکیب وجود بنی آدم از چهار چیز مرکب است که از اعضا متشابهة الاجزا

خوانند پوست و گوشت و رگها و پیها و استخوانها این را اعضا متشابهة الاجزا گویند گوشت
سرهمان باشد که گوشت پای و استخوان سرهمان باشد که استخوان عضوی دیگر و برین قیاس یکی
مصاص راوق کش دوم اثقال را مفرش سیم دارد مفاصل خوش چهارم قوت حیوان مصاص
راوق کش پوست است که در بن هر موی مسامی دارد و معنی مص مکیدن است و پوست مادت
فرود رامی مکد بعضی را بعرق و بعضی را بچرک و شوخ بیرون میکند ازین سبب مصاص راوق
گفته است دوم اثقال را مفرش گوشت است که گرد استخوان در آمده است سیم دارد مفاصل خوش
عصبهاست و عروق‌ها چهارم قوت حیوان استخوانهاست که جمله حیوان بروبر باست و این
آن چهار جنست که گفته است سپاس آن داد بخشی را که ما را رهنمای آمد باخر موقف ازان
اول منزل اعلان یعنی شکر و ستایش و منت خدایرا تبارک و تعالی که چاره نمود و دانا کرد
و باخر موقف اسرار اعنی قیامت و بهشت و دوزخ و اول منزل اعلان اعنی این جهان
که بیدا و آشکار است کنند نخار وضع او زخاک مخلط صورت نهند بنا لطف و برآب ممتزج
بنیان نخار کل کوزه است و تنور که اعنی دست قدرت او کاهی از خاک تیره همچو آدم صورتی بر
می انگیزد که خمرت طینة آدم بیدی اربعین صباحاً و کاهی از آب ممتزج مادر و پدر صورت بنی آدم
پدید آورد ثم خلقنا النطفة علقةً و مقصود ازآب ممتزج آب است که از پشت پدر و سینه مادر
بهم می رسند و ممتزج میشوند و خدای تعالی از آنجا فرزند ایجاد میکند والله اعلم بالصواب
چو بار عام را خیزد جناب کبریای او ... سلطان همه درویش سلطان بار عام روز
حشر است اگر در عرصه عرصات جمع شوند ان روز در بارگاه کبریای او جلت قدرته و علت

بزاران کوی زرکوی زودمان بازبرد

کلمة سلیمان باهمه ملك و دولت با سلیمان باهم عجز و سکنت بابو باشد وهمین خطاب کند لمن
الملك الیوم لله الواحد القهار زمشرق تا بمغرب دو اندرست ابداعش هزاران کوی
زرکونا زمردین جوکان این صفت افلاك و کواکب آفتاب و ستارکان اند چوکان فلك
که درمدت شبانروزی که بیست و چهار ساعت است ایشانرا ازمشرق بمغرب می‌آورد بتقدیرا زطبیعت
جارشقه جادری باقد کز وصفت صورت شود شهزاده عریان طبیعت ارکان و عناصر چهار
کانات کو وست تقدیر چهارشقه جادری می‌باقد و آن وجود آدمی است که از چهار طبع مرکبست و شاه
زاده عریان روح است که چون روح با جان آشنایی یافت صورت خوب معین شد والله اعلم بالصواب
دو قوت رومی و زنگی عنان در پاردم بسته بکبرد قبه ازرق همی یابند از جولان این صورت
شب و روزست که عنان و پاردم درهم بسته می‌روند و بکرد قبه ازرق می‌کردند اعنی چون
آفتاب بمغرب غروب می‌کند لشکر شب از جانب مشرق تلب و جناح برمی‌کشد و چون شمع
جهان تاب و جام جهان نمای کردون از جانب مشرق رایات منصور برمی‌فرازد لوای
سیاه شب منهزم شود زقطره مبرهٔ ارد بجار رحمت قدرت زجری کوی سازد و ز دهان
بهن میدان اعنی قطرهٔ باران بهاری بوقتی که آفتاب ببرج شرف باشد و در حلق و سینه صدف
می‌رود و نظر رحمت تربیت میکند در بحار مزاج که بساط و دفعهٔ کرمت در وتیم حاصل میشود
میتوان کفت بخاری که از زمین تصاعد میکند و غیم میشود که هوا را می‌پوشاند او را بساط قدرت
کفت و چون مادهٔ هوایی از و جدا می‌شود آنچه بماند باران شود و قطره که در حلق صدف قرار
کیرد درکردد زجری کوی سازد اعنی ستارکان و از دهان بهن میدان زبنزدیک حکما بعضی

کفته

که سربه‌روی افتد

کفته اند و همین است بنیت والله اعلم بالصواب زند بر هشت جدول مسطری یکی خط خوش قامت
که بجوید شد آن هشت کانه از بن دندان این صفت امزجات جنانکه حکیم بقراط فرموده که الامزجة
تسعة واحد معتدل یتساوی ویتکافی فیه قوی الارکان الاربعة وثمانیة خارجة عن الاعتدال
الحار و الیابس و البارد و الرطب الحار و الیابس البارد و الیابس الحار و الرطب البارد الرطب
اعنی امزجه نه است یکی معتدل است که کرمی و سردی و تری و خشکی در وی باعتدال است و
هشت اند از اعتدال بیرون آید چهار اند مفرد کرمی و خشکی و سردی و تری و چهار مرکبست کرمی
و تری کرمی و خشکی و سردی و تری سردی و خشکی مراد بهشت جدول این هشت مزاج نامعتدلست
یکی خط خوش قامت آن مزاج معتدلست این هشت کانه بر خط راستی از آن یکی دارند حتی
محکمست تابش ده جنان خورشید فضل او که در که پایه مرجان نهد عرق بدیکرسان یعنی
آفتاب فضل رحمت او عز شانه و عم نواله تبش میدهد در همه بنی آدم را که آن را حرارت غریزی
میکویند و هم تابش میدهد که آن نور ظاهر و باطن است اعنی نور دل و دیده و دیکر پایه مرجان
اعنی آن سه مکان که محل سه روح مذکورست دماغ و دل و جکرست عرق دیکرسان دانست
که اعصاب و عضلات اند از که پایه دماغ رسیده است و شرایین در که پایه جمیع از دل رسته است
و این هر یك از دیکر سانست بتواحد تیش برو رانیرحت جنانند فلکوید نیایند زهی تکین
زهی امکان نه هر کس لفظ آراید نه هر لفظی سخن زاید سخن دان اینچنان باید که اندر قرولبان
شعاری دان جهان زیبا کزین نقش او زیبا مران دیبا هم زیبا کزین نقش بن بنیان
دماغم درج کوهر شد ضمیرم دست از رشد چو شعرم از سخن برتر منم بر شاعران سلطان

پیامم دختر بکر است و گویایی برو محرم   نهانم یوسف فکر است و خاموشی برو زندان

ز چندین یوسفان کو راست میخواهی چو یعقوبم   نشسته ردی و در دیوار و حسرت خانه احزان

جل زربفت می پوشاند زمانه خربطانی را   که عاقل نوع انسان را چو بند بر نهد پالان

مرکب مردمی کرا هیچ انسانیتی داری   چه انسان العیون زین پس سیه پوشی کن ای انسان

گذر کن زین خرابات از نه و در دامتحان مسکش   که در خم خانه دوران بی افتاده است بی پایان

لا احصی ثناء علیک و کل ثنا بود لایق جلال ثنا جناب قدس است
کما اثنیت علی نفسک خود ستایی تو ور زبان من آرم به ستایش تو
نه بیشمارم آنچه در صحایف کتاب آفرینش اثنیه و محامدت همه جا
درج و ثنا و محامدت جمع حاضر است و در بیان آنچه آمده سپاس و
ستایش برا شاهد بر ختامه این حمد که سرود گوهر ثنای تو است چه سفته

آنجا که کمال کبریای تو بود / عالم نمی از بحر عطای تو بود
ما را چه حد حمد و ثنای تو بود / خود حمد و ثنای تو سزای تو بود

جای که زبان اول از افصح العرب و العجم علم فصاحت افراخته و خود را

درادا

در ادای ثنای تو عاجز شده چه هر گشته ز ثنا چه امکان دارد که شاید و مرا آشفته
را با ثنا چه رای سخن آرا که اینجا اظهار عجز و اعتراف به تقصیر و قصور عجز و قصورات
دلیل بر درد و دوری در همی شاکر حسن ازل / من کیستم که هر چه بشمارم کسم
تا همرهی سگکانش باشد هوسم / در قافله که اوست دانم نرسم
این بس که رسد ز دور بانگ جرسم / اللهم صل علی محمد صاحب لوا الحمد
و آله و اصحابه الذین بذلوا المهج و النفوس لنصرة دینه و سلم تسلیما کثیرا کثیرا الهی الهی
صفا عن الاشتغال بالملاهی و ارنا حقایق الاشیاء کما هی الهی عبادة عظمت
در لباس صورت نکشاده هر جز ثنا چنانکه هست بیان ما هستی را در باطن صورت
هستی جلوه داده و از هستی جمال هستی چه در این جهان چنانکه نسبت آنجا
جلال جو کی علیت جمال دری ز نقش همی سالک و الا هر نشانها
کجا آنکه جمالت و گری / یارب دل پاک و جان آگاهم ده
آه شب و گریه سحرگاهم ده / در راه خود اول ز خودم بیخود کن

آنکه چو ز هیچ راهم ده | یارب همه خلق را بمن بدخو کن
وز جمله جهانیان مرا یکسو کن | روی دل من ز صرف کن از همه جهت
در عشق خودم یک جهت و یکرو کن | یارب برهانیم ز حرمان چه شود
راهی بدهیم بکوی عرفان چه شود | بس گبر که از کرم مسلمان کردی
یک گبر دگر کنی مسلمان چه شود | یارب ز دو کون بی نیازم گردان
وز افسر فقر سرفرازم گردان | در راه طلب محرم رازم گردان
زان ره که نه سوی تست بازم گردان | این رساله ایست مسمی بلوایح

در بیان معارف و معانی که بر الواح ارواح ارباب عرفان و اصحاب ذوق
و وجدان لایح گشته به عبارات لایقه و اشارات رایقه متوقع از حضرات این
سالکان آنکه در میان ستیزه ننهند و بر بساط اعراض و سماط اعتراض ننشینند چه او را
در این گفتگو نصیبی جز منصب ترجمانی نیست و بهره غیر از شیوه سخن‌رانی نه

من هیچم و کم ز هیچ هم بسیاری | از هیچ و کم از هیچ نیاید کاری

هر سر که ز اسرار حقیقت گویم | زانم نبود بهره بجز گفتاری
در عالم فقر بی نشانی اولی | در قصه عشق بی زبانی اولی
وانکس که نه اهل ذوق و اسرار بود | گفتن بطریق ترجمانی اولی
شعرم که چو چند جو دوش خردان | در ترجمه حدیث عالی سندان
باشد ز من هیچ مدان مستمدان | این تحفه رسانندهٔ شاه همدان

لایحه

ما جعل الله لرجل من قلبین فی جوفه حضرت بیچون که ترا هستی
داده است در درون تو جز یک دل ننهاده است تا در محبت او یکرو باشی و یک دل
و از غیر او معرض و در وی مقبل نه آنکه یک دل را صد پاره کنی و هر پاره در پی مقصدی آواره

ای آنکه بقبلهٔ وفا روست ترا | در مغز چرا حجاب شد پوست ترا
دل در پی این و آن نه نیکوست ترا | یک دل داری بس است یک دوست ترا

لایحه

تفرقه عبارت از آنست که دل را بواسطه تعلق بامور متعدده پراکنده
سازی و جمعیت آنکه از همه بمشاهده واحد پردازی جمعی گمان بردند که جمعیت

در جمع اسباب است در تفرقه ماند فرق تفرقه وابسته جمع اسباب از

اسباب تفرقه است دست از همه بشوی / ای دوست تو مرادت کشف از همه

مشغول شو به تصحیح راه از همه / چون تفرقه دست حاصل از همه

هر راه که سپارد و بگسل از همه / ما دام که در تفرقه اسوا ای

در مذهب اهل حس شد ای / لا والله لا هستی ز نسیانی

نسناسی چه که از جهت مرتبه اش / ای سالک ره سخن بهر سبب گوی

جزو او و جمعیت سبب اسباب موی / چون علت تفرقه است اسباب جهان

جمعیت همی جستی ز اسباب موی / ای در طلب کمال در مدرسه چند

تکمیل اصول حکمت و هندسه چند / هر فکر که جز ذکر خدا وسوسه است

شرمی ز خدا بدار این وسوسه چند / حق سبحانه و تعالی همه جا حاضر است

و در همه حال ناظر بر ظاهر و باطن همه. ما بهر جانب که تو دیده از لقای او

بر داشته سوی دیگری نگری و طریق صحبت او بگذاشته راه دیگری سپری

اما

لاکه

آه که چو آتش زلب جوی جگران / گشت این دل تو در طلب غم دگران

شربت باده زمن بسوی تشنگان / با شمع تو خوش چشم بسوی دگران

مولوی حق عز و علا در عرض ذات است و فی التحقیق مشغولی معدوم

و صورت تشخص وجودی موهوم در روز نه بود داشت و نه نمود امروز نمودیست با بوده

پیداست چه فواید ازین چه خیالی که کشف و زوم الاشیاء در مدت آمال انا که چه هر ذرت

اعتماد در هم حرکات فانی چه بودی هر از همه در گذر و در حضرت احد از همه بگسل

و با وجود دست همیشه بوده و همیشه باشد و چهره او قشر را خارج حادثه نگرانیست

هر صورت که نگشتی در آرزوی مقصود / خواهی که نگشتی رقیب چشم تو بود

رود دل گسی و در اطوار وجود / بود است همیشه با تو و حاضر بود

رفت انکه بعتبه آن ره آرم / حرف غمش آن بلوح بی نگارم

اکنون که طلب جان بود الا دارم / خشنود به جان و دل ازو بیزارم

انچه اجراء کمال کرد فرزند است / پیداست که مدت عاشق چند است

بس

ز نشر آنکه دلش [illegible] در بند [illegible] کشد نال جان آدمی پیوند است

جمیلات علی الاطلاق حضرت ذوالجلال و الافضال است جمال و کمال

در جمیع مراتب مظاهر است [illegible] و کمال [illegible] اسمی [illegible]

مظاهر بلند [illegible] حال [illegible] جای [illegible] هر کجا [illegible] اسیر [illegible]

و هر کجا [illegible] جمله همه صفات [illegible] از ازواج [illegible]

و اطلاق [illegible] در [illegible] تصنیف [illegible] و تقلید [illegible] از خود [illegible]

بیرون دار تقلید و اطلاق روی آوری تا آنکه خود را از [illegible]

رباعی

مقصود از مطلق [illegible] | [illegible] آن شمع طراز
چون دید میان [illegible] | [illegible]
از [illegible] | از لطف [illegible]
در سلسله زلف محمد [illegible] | از هر طرف [illegible] مطلق [illegible]
ای خبر از حسن محمد [illegible] | آدمی اگر [illegible]

در غایت کشف [illegible] لا یحجب [illegible] در نهایت لطف است هر

چه در آن [illegible] حکم [illegible] شده و هر چه [illegible] کند [illegible] آن [illegible] الحکمة [illegible]

چون نفس ناطقه [illegible] حقایق متجلی شده و با حکام صادق آن متحقق گردد

صورت [illegible] خلایق به واسطه شدت اتصال به صورت

جسمانی [illegible] اشتغال [illegible]

[illegible]

مثنوی

ای برادر تو همین اندیشه‌ای | مابقی تو استخوان و ریشه‌ای
گر گل است اندیشهٔ تو گلشنی | ور بود خاری تو هیمهٔ گلخنی

پس [illegible] از نظر خویش [illegible]

اشتغال [illegible] همه [illegible]

[illegible]

از نظر [illegible]

مقید مطلق شود تا محو گردد	گر در میان تکلف گردد تکلف باشد

در مذهب عشق از ادب باشد	تو خود دوئی کی گنجد اگر دو چند

اندیشه گل پیش گلی گل باشد	از آمیزش جان و تن توئی مقصودم

وز مردن و زیستن توئی مقصودم	تو دیر زی که من ز رفتم ز میان

گر من گویم که من توئی مقصودم	تا باشد آن بستی شده عشق

تا مانی گسسته قید وجه مطلق	در سطوات [illegible] آهنگ

جان در غلبات شوق او مستغرق	در ورزش این نسبت شریفه می‌باید

گر بود و چه بود در هیچ قیدی از اوقات و هیچ حالی از حالات از آن نسبت
خالی نباشی خواه در آمدن و رفتن و چه در خوردن و خفتن و چه در نشستن و گفتن و
بالجمله در جمیع حرکات و سکنات حاضر وقت می‌باید بود تا باطل نگردد
که وقت نفس باشی بی‌فضول [illegible] نیاید	نخ گرچه [illegible] اسم [illegible] باطل

حاشا که بجز ترا پسندم باطل	دارم همه جا با همه کس در همه حال

در عین راز آن شده در دیده خیال	هر چیز که امتداد بنیست بگذرد

بحث شغل حسین وقت و درمان در آن حضور هستی انعکاس گرفت آن
نسبت تعبیری از مطالبه آگاهی و تعبیری از ملاحظه صورتگاهی اهم مطالب
و اکثر [illegible] جمیع وجه بدان تمام در نفس خاطر و اهم میسر گردد و هرچند خاطر
منتفی تر و بیاد بس مشغول تر گردد آشنا بار گوید آخر مشغوله از حقیقت سینه
خیمه بر ولی به وارد طهور هستی حق سبحانه بر باطن او و منکشف از تو
بسته ماند از درجه اعتبار بر ماند و شعور بگذرد تا ماند و شعور بعدم شعور

علم لم حق ما انه لا اله الا الله	یا رب مددی که خود بخود راهم

از بد بیرم و در بدی خود راهم	در هستی خود از خود چون

تا از خودی و خودی خود راهم	از ازدهام فاشیده و قطرات

از کشف یقین [illegible] است	رفت از میان همین خدا ماند خدا

الفقر اذا تم هو الله است	فنا عبارت از این است

در واسطه اسلامی ظهور هستی حق از مظاهر مبالی او شعور نماند و فنای فنا آنکه با کن

با شعور هم شعور نماند و او رسیده نباشد در فنا و فنا و در فنا ممنوع است زیرا

او صاحب فنا اگر فنای خود شعور باشد صاحب فنا نباشد که نه آنکه صحف فنا

در صرف آن از هستی به سوی حق ایشان نیز شعور آن منافی فنا باشد

از فنا که فنای خویشتن منتهی کند / از خود هستی خود کاهی

تا گیسو نور خویش آگاهی / گردم از نادر ارادت کم آری

لاکه

توحید آنکه گردانیدن هست نیستی شخص و تجرید از تعلق به سوی حق

سبحانه و تعالی هم از روی طلب و ارادت و هم از جهت علم و شعور نیست در طلب

او از همه مطلوبات و مرادات منقطع گردد و همه معلومات و معقولات

از نظر بصیرت او مرتفع شود از همه روی توجه بگرداند و بغیر حق سبحانه و تعالی

آگاهی و شعورش نماند / توحید بعرف صوفی ای صاحب سیر

ناظر

تخلیص دل است از توجه او به غیر / رمزی ز مقامات حکایات طیور

گفتم

لاکه

گفتم نتوان گرفتم کمی منطق طیر / ما دام که او هم جو او

همین که گفتار است و دایم این نسبت از روی شعور است اما چون از جهت

لطف و درون ظهور کند و شعله محسوسات و معقولات را از باطن وی دور

الله و تاآن غلبه کند بر لذات جسمانی و راحات روحانی کلفت محو

از میانه برخیزد و لذت مشاهده در جان شرر آورد و خاطر از زحمت اغیار

پردازد و در زبان حال شیر بیزار از تو غم / کار بی تو بسی جان بیست بیار و مرا

دی باغم نیست بیار و مرا / لذت جهان از همه دنیا چه کند

ذوق و جهاد و دست بیار و مرا / چون طلب صادق بهمه ثبت

ضربه سالک لذت ساکن خویش حق سبحانه و تعالی در خود یابد پس باید که همی

همت سالک بر تحقیق آن مجموعه دارد چه شناخت آنکه خود را بدارد

و حال ماده و کار و همه جاده از صرف آن نسبت کند پیش که باشد

و حق آن نسبی نیست / رجوع دلم با صحبت روی عشق

زین بیش منه دام زبی تا بی همه عشق | حقا که بهم برآید ایام پرورد

لائحه

از عشق حق گذاری کن در عشق | حقا که حق سبحانه غیر از هستی

و هستی او را از تخطی و پستی منزه دانست و همت بتبدیل و تغییر و تنزیه او از وصمت

تعدد و تکثر از همه نشانها پاک شناسد و در علم تنجید و نه در اعیان همه چند روی نها

از و بیند و هر چند در همه چیزها بیند و درک ذوات او را اطلاق ادراک بر تل چشم

کلما

سر و رشته‌ها جمال او چیره و دیده هر بار ملاحظه جمال او نیست و هم او را گنج باز و بسمعت

هم فرد و هم کثرت زو عدد | ذات همه چیز وجود قائم بوجود

ذات تو وجود ساده و هستی بحت | بس بیرنگ است بار و رنگها بدل

قانع نشوی برنگ تا گاه ازل | اصل همه رنگها از این بیرنگ است

لائحه

من احسن صبغة من الله ازل | نقطه وجود سالکان بتحقیق حق انکشف

و معانی مصدریه و مفهومات اعتباریه اند اطلاق نکنند و بدین اعتبار از

قبیل معقولات ثانیه است و در برابر وی امری نیست در خارج با معانی

عارض

عارض میشود در عقل چنانکه محققان حکما و متکلمین تحقیق آن کرده اند و گاه لفظ وجود میگویند

و حقیقتی میخواهند که هستی وی بذات خود است و هستی دیگر موجودات بوی و فی الحقیقه غیر

از وی موجودی نیست در خارج و دیگر موجودات عارض وی اند قائم بوی چنانکه از سخن اکابر

گروه عارفین و عظماء اهل یقین آن گروه الهی مییابد و اطلاق این اسم بر حضرت

حق سبحانه بمعنی ثانی است نه بمعنی اول | هستی که بنزد عقل صاحب نظر است

جز عارض اعیان حقیقت ننمود | لیکن بمکاشفات ارباب شهود

لائحه

اعیان همه عارض اند و معروض وجود | صفات غیر ذات اند من حیث

ما یفهم من الفاظ عین ذات اند من حیث التحقق و الحصول مثلا قادر ذات باعتبار

صفت قدرت و مرید باعتبار ارادت و لاشک که اینها چنانکه بحسب

مفهوم با یکدیگر متغایرند مر ذات را نیز مغایرند اما بحسب تحقق و هستی عین وی اند بآن

معنی که آنجا وجودات متعدد نیست بلکه وجود یکیست و اسماء و صفات نسب و اعتبارات او

ای در همه شان ذات تو پاک از همه شین | نه در حق تو کیف توان گفت و نه این

از روی تعقّل همه غیرند صفات   با ذات تو از روی تحقّق همه عین

لایحه

ذات من حیث هی از همهٔ اوصاف معرّاست و از جمیع نسب و
اضافات مبرّا اتصاف او بدین امور باعتبار توجه اوست بعالم ظهور و در تجلّی اوّل
در تجلّی بنسبت علم مقتضی عالمیت و معلومیت شده و نور مستلزم ظاهریت
و مظهریت و وجود و شهود مستتبع واجدیت و موجودیت و شاهدیت و مشهودیت
و همچنین ظهور که لازم نور است مسبوق است ببطون و بطون را بذات خود اولیت است
نسبت با ظهور پس اسم الاول و الآخر و الظاهر و الباطن متعیّن شد و همچنین در تجلّی ثانی
و ثالث الی ما شاء الله نسب و اضافات متضاعف میشود و هر چند تضاعف
نسب و اسمای او بیشتر ظهور جهات او بیشتر فسبحان من هو محتجب بمظاهر نوره و خفا
او باعتبار صرافت اطلاق ذات است و ظهور باعتبار مظاهر تعینات

تا طرّهٔ خویش کشتی ای غنچه دهان   هر لحظه پریشتر چهره چمن عشوه دهان
رو خنده زدی ز عکس خال خال   در پرده عیان باشی و بی پرده نهان

حسن رخ تو با آفتاب تجلی دیدن   دیدار تو با حجاب تجلی دیدن
دانم که در آن کمال اشراق بود   سرچشمهٔ آفتاب تجلی دیدن
خورشید چو بر فلک زند رایت نور   در پرتو او خیره شود دیده ز دور
دانم که نهند زرد با ابر ظهور   فالناظر منه متحیّر من غیر قصور

لایحه

تعیّن اوّل وحدت صرف است و قابلیت محض مشتمل بر جمیع قابلیات
چه قابلیت تجرّد از جمیع صفات و اعتبارات و چه قابلیت اتصاف بهمه و باعتبار تجرّد
از جمیع اعتبارات حتی از قابلیت این تجرّد نیز مرتبهٔ احدیت است و مرو را
ظهور و بطون و اولیت و ازلیت و باعتبار اتصاف او بجمیع صفات و
اعتبارات مرتبهٔ واحدیت است و مراد از ظهور و آخریت و ابدیت و
الهیت بعضی از این اوصاف است که او را باعتبار مرتبهٔ جمعیت خود مشروط باشند
بتحقق در وجود بعض حقایق کونیه چون خالقیت و رزاقیت و غیرها و جمله نباشند
چون حیات و علم و اراده و غیر آنها و اینها اسما و صفات الهیت و ربوبیت اند

وصورت معلومیت ذات متلبسه بجمیع الاسماء والصفات حقایق الهیه است
و تلبس ظاهر وجود بآنها موجب تعدد وجودیست و بعضی از این بسیط اند و اضافات
ذات باعتبار امریست که نسبت جمیع صفات و خواص و تعینات
در مرتبه علمی خارجیه انگاه که صور معلومیت ذات متلبسه بجمیع الاعتبارات
حقایق کونیه است و تلبس ظاهر وجود باحکام و آثار آنها موجب تعدد وجودات
و بعضی از این حقایق کونیه اعنی اعیان الوجود فیها باعتبار حسب شئون و ظهور
آثار و احکام وجود باستعداد ظهور جمیع اسماء الهیه است سوای الوجوب الذاتی
علی اختلاف مراتب الظهور شده و ضعفا و غالبیت و مغلوبیت چون
حقیقت کلیه فرد انسانی از انبیا و اولیا و بعضی را استعداد ظهور بعضی است
در این بعضی علی الاختلاف المذکور چون سایر موجودات و حضرت ذات
با جمیع شئون و اعتبارات الالهیه و الکونیه ازلاً و ابداً در جمیع این حقایق متجلی شئون
مرتبه احدیت اندماج ساری است و متجلی چه در عالم ارواح و چه در عالم مثال

و چه در عالم حس و شهادت چه در دنیا و چه در آخرت و مقصود از همه تحقق ظهور کمال
اسمائی است که کمال جلا و استجلاست کمال جلا عبارت از ظهور او بحسب این اعتبارات
و کمال استجلا عبارت از شهود او خود را بحسب همین اعتبارات و این ظهور و شهود
عبارت از جمیع ظهور و شهود مجملی و مفصلی که بخلاف کمال ذاتیست که ظهور ذات است
بر نفس خود در نفس خود از برای نفس خود بی اعتبار غیر و غیریت و این ظهور
علمی غیبی چون ظهور مفصل در مجمل عبارت از غنای مطلق لازم کمال ذاتی است
و معنی غنای مطلق آنست که شئون و احوال و اعتبارات ذات باحکامها و لوازمها
علی وجه کلی جملی که در جمیع مراتب حقایق الهیه و کونیه مندرج بوده مر ذات راست و لوازمها
و اندراج الکل فی الوحده مشاهد و ثابت باشد بجمیع صورها و احکامها
کما هی فی الظهور و النظر و ثبت ذلک فی اللا ذات از حیثیت از وجود جمیع معقولات
مستغنیست کمال استجلا ... غنی عن العالمین اشاره بدین است
رائحه ... بی نیاز بینی حالی که حضرت حق ... کردار و در آن ساعت

هر شان و صفت هر شئ حقی دارد | در جمله همه معدوم و محقق دارد

در ضمن عدد نگر تو ایجاد نکو بین | از وحدت جمعی مطلق دارد

واحد ز وجود یک عدد پیداست | در حصر مراتب عدد مشهود است

در جمله همه او چو جان اندر تن | از وحدت شان و ز حور مشهود است

لسان

لاکه

چون تعینات و تشخصات افراد انواع مندرجه تحت جنس را رفع کنی افراد هر نوعی در وی جمع شوند و چون ممیزات جنس از او و آنچه با وی مندرج است در تحت جسم نامی رفع کنی همه در جسم نامی جمع شوند و چون ممیزات جسم نامی و آنچه با وی مندرج است تحت جسم که اعنی جوهر المعقول البعید است رفع کنی در تحت جوهر جمع شوند و چون ممیزات جوهر و عرض را رفع کنی همه در تحت ممکن جمع شوند و چون ممیزات ممکن و واجب را رفع کنی همه در تحت موجود مطلق جمع شوند که عین حقیقت وجود است و آن حقیقت وجود است به ذات خود موجود است نه بوجودی زاید بر ذات و تعین وجوب صفت ظاهر است و امکان صفت باطن او یعنی الاعیان الثابته الاصلیه المنقلبه

علاقه مستقل باشد و بدون ممیزات خواه فصول و خواه تعینات و تشخصات همه شیون الهی اند که مندرج و مندمج بوده در وحدت ذات اولا در مرتبه علم بصورت اعیان ثابته بر آمده اند ثانیا در مرتبه عینی و بواسطه تلبس احکام و آثار ایشان بظاهر وجود که مجلی و آینه است مر باطن وجود را بصورت اعیان خارجیه گرفته شدند و نیست در خارج الا حقیقت واحده و بواسطه تلبس شیون و صفات متکثره متعدد می نماید با آنکه در حقیقت متکثر نیست و بواسطه تلبس به احکام و آثار ایشان متجدد

توحید مجموعه کون سابق دیدن | کردیم مصحف ورقا بعد ورق

حقا که نخواندیم و ندیدیم درو | جز ذات حق و شیون ذاتیه حق

واتیه

تا چند حدیث جسم و ابعاد و جهات | تا کی سخن معادن و حیوان و نبات

یک ذات فقط بود محقق نه ذوات | این کثرت وهمی ز شیون است و صفات

لاکه

مراد به اندراج کثرت شیون در وحدت ذات نه اندراج جزو است در کل یا اندراج مظروف در ظرف بلکه مراد اندراج اوصاف و لوازم است

در وصف معدوم چون امتزاج یافت شیئیت از نعت جمعیت الا

نهایتی که در ذات احد عددی را راه نیست در وی بمیند در

مادام که تکرار ظهور در مراتب جزو اشیاء ثلاثه و اربعه و خمسه و غیر آن نشود عدد از بسی

معدوم شمرده شود حافظه سنجیده حال جمیع معدودات است چون حافظه معدوم است

لازم است حافظه کل نیز [illegible] ظرف مظروف را احد عدد را لازم کمال قرب

در ذات حق اندراج شئون معروف است | تا آن جمع شئون صفات ذات حق موقوف است

این قاعده یاد دار کاشیا در حد است | هر جزو و کلی که ظرف و مظروف است

ظهور وجود حق بصور اعیان و اعتبارات بسبب تلبس ظاهر وجود بعلم که مرتبه تمیز

حقیقت وجود و صفات حقیقت اوست بلکه ظهور نسبت نسبت او صفات اوست

آن معروض تغیر ذات نیست گر علم را از نسبت او بر حجر دو بسیار نسبت نسبت زیاد

بلکه مختلف شود و استعداد صفات حقیقت همچنان برقرار همچنین حقیقت وجود او را

بنسبت امور شریفه زیاده کمال نپذیرد و بنسبت ظهور در مظاهر خسیسه نقصان

اکه

پیدا

پیدا در دو روز قیامت چه رنگ و بیند هیچ شهر سیاحت که رفت او را

پیامه از رنگ مرتبه هر رنگ او را نکند که رنگ بر آن او را جارو از عار آن است رنگ

چون خور فرسد وغ خود جهان آرا | بر پاک و پلید اگر بتابد یکسان

نه نور وی از هیچ پلید آلاید | نه پاکی او از هیچ پاک افزاید

مطلق با مقید ظاهر شد و مقید بمطلق ظاهر است شد اما مقید محتاج است بمطلق و

مطلق مستغنی از مقید پس استلزام از طرفین است و احتیاج از یک طرف چنانکه بیان

حرکت ید در حرکت مفتاح در وی دارد | ای دوست مرا هیچ دست و ترک سالها

عالم بتو پیداست و تو خود پیدا نی | ما در تو نهان همه ندانیم که است

ما را بتو حاجت و تو را با ما نی | و البته مطلق مستلزم مقید است

از مقیدات لا علی التعیین است استلزام مقید مخصوص چون مطلق بر مقیدات قید

احتیاج همه بمقیدات است لا غیر | و به پیوسته اسباب و علل مشغول

بی واسطه فیض ازل شغل باشد | بهره هر چه نقل کرمش بدل

تو را ما را ز ما اشکال باش ای ذات تو فیض تو ز جوهر و عرض
صنعی دگری ز تو معلل بغرض هر کس که بیاید ز غرض باشی ازو
و از او که بباشی دگری نیست عوض استغنای مطلق از حیثیه باعتبار ذات است
و الا ظهور اسمای الوهیت و تحقق نسبت ربوبیت بی تحقیق از محالات است
ای عشق تو شوق طلبم حق تو مرغ طلبت هست مطلوب تو
گر آینه محبت من نبود ظاهر نشود جمال محبوبی تو
بلکه هم محب حق است و هم محبوب او و هم طالب حق است و هم مطلوب او
محبوبیت و مطلوبیت در مقام جمع احدیت طالب و محب است
در مرتبه تفصیل و کثرت ای غیر ترا بسوی تو راه نیست
حالی که ز غیر تو بری بر دو بری نیست دیدم همه طالبان و مطلوبان را
آن جمله تویی و در میان غیری نیست حقیقت هر شی تعین وجود است
در حضرت علم باعتبار شأنی از شئون که مظهر اوست یا نحو وجود متعین

بهمان

بهمان شأن در همان حضرت که این شأن عبارت از تعینات وجود باعتبار
اتصاف وی بظاهر وجود با آثار و احکام حقایق ایشان یا نحو وجود متعین بهمین
اعتبارات و این حقایق همیشه در باطن وجود پنهان باشند و احکام و
آثار در ظاهر وجود پیدا زیرا که این صور علمیه از باطن وجود هرگز جدا نگشته است
لازم آنکه تا ابد غبار غیر از دامن علم کبریا مایم وجود و اعتبارات وجود
در خارج علم و عارض ذات وجود در پرده ظلمت عدم مستوریم
ظاهر شده عکس ما ز مرآت وجود پس هر شی که حقیقت وجود
متعین است بتعین عارض مر وجود را و تعین صفتی متعین است و صفت باعتبار مفهوم او
چه غیر موصوف است و باعتبار وجود عین اوست و مغایرت بحسب مفهوم و اتحاد بحسب وجود
موجب صحت حمل همسایه و همنشین و همره همه اوست
رباعی
در دلق گدا و اطلس شه همه اوست در انجمن فرق و نهانخانه جمع
بالله همه اوست ثم بالله همه اوست حقیقت وجود اگرچه در جمیع

موجودات ذهنی و خارجی معقول و مجهول و مشهود ما اند و در مراتب متفاوت
بعضها فوق بعض و در مرتبهٔ او را اسماء و صفات و نسب و اعتبارات
مخصوصه هر و در سایر مراتب نیست چنین مرتبهٔ الوهیت و ربوبیت و مرتبهٔ
عبودیت و حقیقت پس اطلاق اسماء مرتبهٔ الهیت مثل الله و رحمن و غیره را
بر او غیر کرده باید یعنی کفر و محض زندقه باشد و همچنین اطلاق اسماء مخصوصه مراتب
کونیه بر مرتبهٔ الهیت عین ضلال باشد

ای برده گمان که صاحب تحقیقی
وندر صفت صدق و یقین صدیقی
هر مرتبه از وجود حکمی دارد
گر حفظ مراتب نکنی زندیقی

مقصود حقیقی که هستی بحت است و آن
عین وجود و آن هستی مطلق است و او را مراتب است اول مرتبهٔ لا
تعین و عدم انحصار و اطلاق از هر قید و اعتبار از این حیثیت
منزه است از اضافه نعوت و صفات مستغنی است از دلالت الفاظ و کلمات
زبان نطق لال در نعت جلال او زبان عبارت است عقل از آنکه ادراک او

امکان

امکان ندارد هم اهل کشف از او سالک حقیقتش و در حجاب هستند هم اصحاب
علم از امتناع معرفتش در اضطراب عاجز ایشان از ادراک ساحت او و در غایت عرفان او حیران

ای در تو نهان‌ها و عیان‌ها همه هیچ
پیدا ز تو نهان‌ها و نهان‌ها همه هیچ
از ذات و صفات تو نشان‌ها داد
کانجا حرف و نشان‌ها همه هیچ

هر چند که جان عارف آگاه بود
کی در حرم قدس تو اش راه بود
دست همه اهل کشف و ارباب شهود
از دامن ادراک تو کوتاه بود

ای عشق تو برتر ز جهان فکر ما
حاشا که بود به عقل ما درک ما
خورشید اگر ور در پیچ حجاب نقاب
ما را بنماید از نقاب

مرتبهٔ ثانیه تعین اول است و آن تعین جامع جمیع تعینات فعلیه و جوبیه الهیه اسمائیه
و جمیع تعینات انفعالیه امکانیه کونیه او این مرتبه را تعین اول می‌گویند زیرا
در این تعینات جمعیت وجود است و فوق او مرتبهٔ لا تعین است لا غیر مرتبهٔ
ثانیه حضرت جمع جمیع تعینات فعلیه وجوبیه است این مرتبهٔ الوهیت

و آن مرتبهٔ الهی حضرت ایشان است و باعتبار این مرتبه از حیثیت ظاهر وجود است
در وجوب بصفت خاص است مرتبهٔ جامعیه احدیت جمع حسب تعینات انفعالیه است
و از شأن ایشانست تأثیر و انفعال و این مرتبه امکانیه است مرتبه بساده سه
تفصیل مرتبه کونیه است و مرتبه عالم است و عرض این دو مرتبه باعتبار
ظاهر علم است و اکمل آن از لوازم اوست و آن تجلی اوست در وجود به صور
حقایق و اعیان ممکنات پس وجود حقیقه بعینه یکیست که در جمیع مراتب
و حقایق مرتبه و آن ساریست و وی در این مراتب حقایق عین این مراتب و تعینات
چنانکه این مراتب و حقایق در وی عین وی بودند حیث کان الله و لم یکن معه شی

هستی که ظهور میکند در همه شی / خواهی که بری بکنه وی از همه پی
رو بر سر می حباب بین پس بنگر / می در وی نهاده روی و در وی می
بر لوح عدم لوایح نور قدم / لایح گردید کس درین سر محرم
حق است [illegible] عالم زیرا / عالم در حق نهفته است و حق در عالم

تحقق

تحقیق حقایق ذات الهیت تعالی شانه حقیقت هستی است و او در حد ذات
واحدیست که عدد را بارگاه او نیست اما باعتبار تکثرات متکثر شده و تعینات
متعدده در مراتب باره حقایق جوهریه متبوعه است و باره حقایق عرضیه تابعه
پس ذات واحد باعتبار صفات متعدده جواهر و اعراض متکثره مینماید من
حیث الحقیقه یکیست و اصلا تکثر نیست / ای زده حرف این کتاب نقطه خط
پندار دوی لباس عبارات و خط / در جمله کاینات بی سهو و غلط
یک عین نگر تو اول و دیگر آن فقط / ای عین ز اعراض هستی تجرد
اطلاق از تعینات و تعینات مذکوره حق است و از حیثیت تعدد و تکثر
در واسطه تلبس او بتعینات مسمی به خلق و عالم پس عالم ظاهر حق است و حق
باطن عالم پیش از ظهور عین حق بود و حق بعد از ظهور عین عالم بلکه فی الحقیقه
حقیقت است ظهور و بطون و اولیت و آخریت از نسب و اعتبارات اوست هو
الاول و الآخر و الظاهر و الباطن / بر شکفت ... بر ... عشق حقیقت

لا بلکه عیان در همه آفاق حق است | چیزی که بود ز روی تحقیق جهان
والله که جهان بوجه اطلاق حق است | چون حق حقائق شئون تفصیل
مشهود شد این عالم پر سود و زیان | گر باز روند عالم و عالمیان
با رتبه اطلاق حق آید یکسان

لائحه

شیخ رضی الله عنه در فصوص میفرماید که عالم عبارتست از اعراض مجتمعه در عین واحده که حقیقت هستیست و این عالم متبدل و متجدد میشود مع الانفاس و الآنات و در هر آنی عالمی معدوم میشود و مثل آن بوجود می‌آید و اکثر اهل عالم از این معنی غافلند کما قال سبحانه و تعالی بل هم فی لبس من خلق جدید و از ارباب نظر کسی بر این معنی مطلع نشده است مگر اشاعره در بعضی اجزاء عالم که اعراضند حیث قالوا الاعراض لا تبقی زمانین و مگر حسبانیه که معروفند بسوفسطائیه در همه اجزاء عالم چه جواهر و چه اعراض و هر یک از این دو فریق من وجه خطا کرده اند اما اشاعره بسبب آنکه اثبات جواهر متعدده کرده اند ورای حقیقت وجود و اعراض متبدله متجدده را بآنها قائم داشته و ندانسته اند که عالم بجمیع

اجزائه

اجزائه نیست مگر اعراض متجدده متبدله مع الانفاس که در عین واحده جمع شده و در هر آنی از این عین منسلخ میشود و امثال آنها در وی متلبس میگردد پس ناظر بواسطه تعاقب امثال در غلط می‌افتد و می‌پندارد که آن امریست واحد مستمر کما تقوله الاشاعرة فی تعاقب الامثال علی محل العرض من غیر خلو من شخص من العرض مماثل للشخص الاول فیظن الناظر انها امر واحد

بحریست نه کاهنده نه افزاینده | امواج برو رونده و آینده
عالم چو عبارت از همین امواج است | نبود دو زمان بلکه دو آن پاینده

و اما خطای سوفسطائیه آنست که مع قولهم بالتبدل فی العالم باسره متنبه نشده اند باآنکه حقیقتیست متلبس بصور و اعراض عالم و متجلی بصور متعدده مظاهر و ظهوری نیست او را در مرتبه کونی جز باین صور و اعراض چنانکه وجودی نیست اینها را در خارج بدون او

رباعی

سوفسطی که از خرد بی‌خبر است | گوید عالم خیالی اندر گذر است
آری عالم همه خیالیست ولی | پیوسته درو حقیقتی جلوه‌گر است

و ارباب کشف و شهود می‌بینند که حضرت حق سبحانه و تعالی در هر نفس
متجلی است بتجلی دیگر و در تجلی او هیچ تکرار نیست و در هر نفسی نقش دیگر ظاهر
می‌شود و در هر آن شأن دیگر تجلی می‌کند

هستی ز عیان نیست ولی در شأنش | در شأن دگر جلوه کند هر آنش
این نکته بجو ز کل یوم فی شأن | گر بایدت از کلام حق برهانی

و سر این آنست که حضرت حق سبحانه را
اسماء متقابله است بعضی لطفیه و بعضی قهریه و همه دایم کارند و تعطیل هیچ یک
جایز نه پس چون حقیقتی از حقایق امکانیه بواسطهٔ حصول شرایط و ارتفاع
موانع مستعد وجود گردد رحمت رحمانیه او را دریابد و بروی افاضهٔ وجود نماید

سبحان قادری که خداوند وجود | مستجمع فضل و کرم و رحمت و جود
در هر نفسی برد جهانی بعدم | آرد دگر جهان همان دم بوجود
انواع عطا گرچه خدا می‌بخشد | هر اسمی را عطیه جدا می‌بخشد
در هر آنی تحقیق عالم را | یک اسم فنا یک بقا می‌بخشد

دلیل

دلیل بر آنکه مجموع عالم مجموعهٔ اعراض است در عین واحده که حقیقت وجود
است آنست که هر چند حقایق اعیان را تحدید می‌کنند در حدود ایشان
غیر از اعراض چیزی ظاهر نمی‌شود مثلاً چون گویند انسان
حیوان ناطق است و حیوان جسم نامی حساس متحرک بالاراده و جسم
جوهری است قابل ابعاد ثلاثه و جوهر موجودی است لا فی الموضوع و موجود
ذاتی است که مراد از آن تحقق و حصول باشد و در این حدود هر چه
مذکور می‌شود همه از قبیل اعراض است الا آن ذات مبهم که در این مفهومات
ماخوذ است زیرا که معنی ناطق ذاتی است که او را نطق است و معنی نامی ذاتی
که او را نمو و بهمین قیاس و این ذات مبهم عین حقیقت حق است که
قائم بذات خود و مقوم است مر این اعراض را و آنکه ارباب نظر می‌گویند
که این مفهومات فصول نیستند بلکه لوازم فصول‌اند و آن فصول را تعبیر می‌کنند
بواسطهٔ عدم قدرت بر تعبیر از حقایق فصول بوجهی که ممتاز شوند از ما عدای

خود بعینه این لازم بالذاتی که از انتفای حقیقت تعدد ممنوع و کلام ممنوع

و بر تقدیر تسلیم اگرچه نظر با جوهر ذات باشد قیاس آن بعین واحد عرضی خواهد

زیرا او همه وجود است در حقیقت جوهر خارج است از آن عین واحد

و قائمست با وجود ولکه اینجا امری است جوهری ورای عین واحد در غایت

سقوطست تخصیص و تقریر کشف لمعات حقیقت که مقتبس است از مشکوة ابوت

بخلاف آنکه ایهام دهد و بخلاف حاجت به تقریر آن اثبات دلیل و لله در القائل

الحق وجود هست بی تبدیل   تحقیق بعاید از عبارات مجری

بی رفع قیود و اعتبارات مجری   خالی باید ز علت جهل شفا

قانع نتوان بود ز شبهات مجری   گشتی تو وقوف بر توقف قانع

ز قصه مقاصد توست مقاصد نافع   در رفع حجب کوش نه در جمع کتب

کز جمع کتب نمی‌شود رفع حجب   در جمع کتب کجا بود نشأ حب

طی کن همه را و عد الی الله رب   علم تو بر حاجب کشف زین

لاکه

نقاب

نقابی حالی وحدت حقیقی از تعدد و تعدد ثابت در مظاهر وجود ولا شک

بلکه بسط نفس آن احکام و آثار اعیان ثابته در حضرت علم که باطن وجود است و مجالی اند

چنان سرایت اعیان موجود شده اند در خارج حالی لکن از وجود خارج

بشائم آثار زنده است و همه بر عدم اصلیه خود مانده اند و خلاصه

دلالت بر وجود و شهود است حقیقت وجوب آنا باعتبار تلبس با احکام و اعیان از

حقیقت تجرد دارد و اطلاقا زیرا که از این حیثیت تعلیق و تخفیف لازم است پس

فی التحقیق حقیقت وجود سبحانه به وحدت حقیقی خود است که ازلا و ابدا خالی به

اما نظر باعتبار سبب احتجاب بصحبت تعلقات احکام و آثار متعینه و تبیین در مرآت

متعدد و متکثر می‌نماید   بحریست وجود جاودان موج زنان

زان بحر ندیده غیر موج اهل جهان   از باطن بحر موج بین گشته عیان

بر ظاهر بحر و بحر در موج نهان   بنگر بجهان است اعیان جهان

چون آب حیات در سیاهی پنهان   پیدا آمده بحر ماهی ابوه

لایحه

شد بحر ز انبوهی امواج نهان هر جا که چیزی در چیزی ظهور کند ظاهر
غیر مظهر است یعنی ظاهر دیگر و مظهر دیگرست و از اینجا آنچه نموده میشود
از ظاهر در مظهر نسخ صورت است نه ذات حقیقت الا حق که در بعضی
در همه جا ظاهر است عین مظاهر است و آنچه بمظاهر نموده عین ذات

آینه ذات بی‌صفت

گویند مرا سینه چو آینه عجب — دردی که رخ شاهد من جوی عجب
در آینه رخ نشد آن عین عیان — خوش شاهد و خوش آینه بی‌صحبت
ای آینه را داده جلا صورت تو — بر آینه کس ندید با صورت تو
ز آن لطف که در آینه‌ها — خوش آینه برابر صورت تو

حقیقت هستی با جمیع شئون و صفات و نسب و اعتبارات مراتب حقیقت
حقایق همه موجودات است در حقیقت هر بعضی ساری است و لهذا قیل کل شیء فی کل شیء

[illegible] صاحب نظر ارگه — دل یک قطره را گر بر شکافی
برون آید از و صد بحر صافی — هستی [illegible] ذات خداوند عزیز

لایحه

اشیا همه در دیده و در دل همه چیز — این بیان آنکه عارف گوید
باشد همه چیز مندرج در همه چیز — هر قدرت و فعل که ظاهر
از مظاهر صادر میشود فی الحقیقه از حق ظاهر در مظاهر است نه از مظاهر
شیخ رضی الله عنه در حکم علیه سیف که لا فعل للعبد بل الفعل لربها فیها
فاطمات یعنی از اضافة الیها فعل فقط پس نسبت قدرت و فعل به بنده از جهة
ظهور حق است بصورت او نه از جهة نفس او والله خلقکم و ما تعملون بخوان
و جمله قدرت و فعل خدا را از حضرت حق بدان

از ما همه عجز و نیستی مطلوبست — هستی و توانش ز ما مسلوب است
این ذات است به آمد در صورتها — این قدرت و فعل از او منسوب است
چون ذات تو منفرد باشد ز صاحب حشر — در نسبت فعال بجا باش حشر
شیرین شکل شکر گمر بوی شکر — قبر العرض او لازم نقش
وصال جو بر غم حاسد کی — [illegible]

و عدمی خیال بیشتر از آن فاسد باشد چنانکه فاسد تا کی

چون صفات و احوال و افعال همه در مظاهر ظاهر است

فی الحقیقه مضاف بحق و ظاهر در آن مظهر است پس اگر احیانا در بعضی

از آنها شری و نقصانی واقع باشد از جهت عدمیت امری که لازمه وجود

زیرا که وجود من حیث هو وجود خیر محض است و از هر امری وجودی که شر توهم

میشود بواسطه عدمیت امری دیگر است نه بواسطه آن امر وجودی من حیث هو امر وجودی

هر نعمت که در قبیل خیر و کمال هست از نعوت ذات حق تعالی

هر وصف که در حساب شر و وبال داخل است بقصور قابلیات ما

حکما دانسته که وجود خیر محض است دعوی ضرورت کرده اند و از برای توضیح مثال

چند بیان کرده اند و گفته اند که برودت مثلا که مفسد ثمار است و شر است نسبت

با ثمار شریت او نه از آنجهت است که کیفیتی است از کیفیات زیرا که او

از این جهت کمالی است از کمالات بلکه از آنجهت است که سبب شریت او عدم وصول

ثمار را

ثمار را بکمالات لایقه خود و همچنین قتل مثلا که شر است شریت آن نه از جهت قدرت

قاتلست بر قتل یا قاطعیت آلت یا قابلیت عضو مقتول بر قطع بلکه از جهت

زوال حیاتست که امری عدمی است الی غیر ذلک من الامثله

هر جا که وجود که خیر است نازلست میدان که تعین او محض خیریت

هر شر از عدم و از عدم خیر وجود پس شر به مقتضای غیریت

شیخ صدر الدین قونوی قدس الله تعالی سره در کتاب نصوص میفرماید

که علم تابع است مر وجود را بمعنی که هر حقیقت از حقایق بقدر وجود علم هست و

تفاوت علم بحسب تفاوت حقایق است در قبول وجود کمالا و نقصانا پس آنچه قابلیت

مر وجود را علی الوجه الاتم الاکمل قابلیت مر علم را علی ذلک الوجه و آنچه قابلیت

مر وجود را علی الوجه الانقص متصف است بعلم علی هذا الوجه و منشأ این تفاوت

غالبیت و مغلوبیت احکام وجوب و امکان است در هر حقیقت که احکام وجوب

غالبتر وجود و علم کاملتر و در حقیقت احکام امکان غالبتر وجود

علم با قصور است و غالباً که حضرت شیخ علم با تبعیت علم مروجه را که در کلام شیخ
واقع شده است بر سبیل تمثیل است والا جمیع کمالات بحسب مرتبه جمعیت جناب قدس
و الحمد و غیرها همین حال است قال بعضهم قدس الله تعالی اسرارهم
هیچ فردی از افراد موجودات از صفت علم عاری نیست اما علم بر دو وجه است
یکی آنکه بحسب عرف آن را علم گویند دیگر آنکه بحسب عرف آن را علم نگویند و در
قسم ثانی بحسب حقیقت از مقوله علمست بلکه اثبات آن می کنند صفات علم
ذات حق سبحانه و تعالی در جمیع موجودات در قسم ثانی است مثلاً
بحسب عرف اهل عالم نسبت نه که آب نسیم [illegible] بسیار بلندی
و پستی و پستی از بلندی عدول می کند بجانب پستی جاری میگردد و همچنین
در درخت جسم متخلخل نفوذ میکند و در ظاهر جسم متکاثف [illegible] می کند و [illegible]
الی غیر ذلک پس از خاصیت علمست بابای وی بمقتضای قابلیت قابل
و عدم مخالفت آن اما درین مرتبه علم در صورت طبیعت ظاهر است

وعلی هذا القیاس سرایت العلم فی سایر الموجودات بل سرایت جمیع
الکمالات التابعة للوجود فی الموجودات باسرها هستی بصفاتی که در او بود نهان
دلالة بران جمله اعیان جهان هر وصف ازین بقدر قابلیت آن
بر قدر قبول خویش گشته است عیان هیچ که حقیقتش از جهت
صرافت اطلاق خلقیش سرایت در ذات و در عین نیست و در تعین بهمچنین
کامله از کلیتها و اطلاقها در جمیع صفات تقیدات سرایت نماید به در ضمن
صفات ایشان عین صفات ایشانست چنانکه صفات ایشان الصفات
کامله عین آن صفات کامله مطلقه مثلا صفت علم در ضمن علم عالم بجزئیات عین علم
جزئیات و در ضمن علم عالم بکلیات عین علم بکلیات و در ضمن علم فعلی الفعال
در ضمن علم ذوقی وجدانی عین علم ذوقی وجدانیست تا غایتی که در ضمن
علم جمادات که بحسب عرف ایشان را عالم نمی نهند عین علمست که لایق
حال ایشانست و علی هذا القیاس سایر الصفات والکمالات

ای ذات تو در ذوات اعیان ساری / اوصاف تو در صفات شان متواری

وصف وجود ذات مطلق اما نیست / در ضمن مظاهر از تقید عاری

حقیقت ذات حضرت حق سبحانه و تعالی منزه است از تشبیه و تعیین

صفات او در اظهار او خویش بالتبس به نسبت الاعتبار قدمت تا بر او در تعریف

ظاهر بمرتبه علیا و الاظهار را زاد / خود را بشمول آن مرتبه نشین

شد سلک گر از تعدد دیر و دین / زین نکته که گفتم از طلبکار یقین

ذات و صفت و فعل دار خویش پس / کلام شیخ الشیوخ رضی الله عنه

در بعضی مواضع فصوص شیعه آنست که جمیع عالم ممکنات و حالات را ذات وجود صفات

که حضرت حق سبحانه و تعالی است این اضافه وجود است بین بر ما بعض وجود او بر ضیا عیان

در توقیع میان و سخن آنست که حضرت حق را ستاره که آب اسمای عیسی علی که سوره

تعبیر از آن مصرع اول است که در باقی عبارت از اظهار وجود حق است سبحانه از لا در حضرت

علم رقوش مصر و اعیان و ثبات تستعد اد آن شان در حضرت وجود در علم

که با سهای وجودی که متغیر شوند بصور و صفات متنوعه دلالت عبارت است از ظهور وجود حق سبحانه

متضمن جمیع احکام و آثار و اعیان و ثانیه که آن مرتبه که اول است منطلق است

مرحالات را به تجلی اول در ثبات ساختیم و الاعیان لم ترح رائحة الوجود

یک جلوه نقش / یک جلوه بصیر هر یکی / داده جدا

تن پوش هستی از ازل در بر / از جلوه سیاست ترتیب اینها

پس مضاف وجود و حالات تابعه مر وجود حق سبحانه و تعالی را باعتبار

مجموع تجلیین است و اضافه وجود حق و اضافه توابع آن با اعیان باعتبار تجلی ثانی

زیرا که در مرتبه وجود تجلی ثانی الا اضافه وجود بر اعیان و اظهار آنچه لم ترح رائحه

بود در ایشان مقتضی که او / بشنو سخن شگفت و سر تحقیق

هر فعل و صفت که با عیان محدث / از حضرت جمله مضاف است ما

در وجه دگر همه مضاف حق است / حق مقصود از این عبارات مطلق است

اشارت بنیت وجود رابطه ذات حضرت حق سبحانه و تعالی و سایر افراد جمیع کمالات

به مضمون این ابیات که از جلال الدین صاحب انتساب [illegible] چو جان

[illegible] صفات او [illegible]

[illegible] در ادای این مقصود [illegible]

هشیار در این چمن [illegible] گفته / [illegible]

افسونگری و فسانه سازی چند / اظهار حقیقت سخن هست جواب

ای ساده دلان خیال بازی تا چند / در زیر [illegible] بهتر

در نکته عشق [illegible] بهتر / چون بر لب [illegible] مقصود [illegible] سخن

از دست و [illegible] خموشی بهتر / تا کی چو درای کاروان [illegible] درویش

[illegible]

گنجینه در های جواهر نشوی / ما الله [illegible] کم [illegible] بیش

تمت الخیر والسعادة الحمد لله رب العالمین

قد [illegible] کتاب [illegible]

بخط مرحوم ملا عبدالله خوشنویس [illegible] روح [illegible] مغفور

[illegible] نسخه کتاب را که ملاحظه [illegible] تمام [illegible]

نسخه در غایت غلط و نهایت بی ربطی [illegible] عدم [illegible]

هر کجا مجال [illegible] چیزی نوشت [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ختمه بید لطفعلی [illegible] ١٢٩٠

[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

[illegible]

١٢٩٠

قطعه

[illegible]

[illegible] الکلام [illegible]

[illegible] نقصه [illegible]

[illegible]

الدر فی البحر [illegible]

[illegible] والبحر فی الدر [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

هو الله الملهم

الحمد السرمد لله الواحد الاحد کما هو اهله ولا اله الا الله وحده
العادل الصمد لا والد له ولا ولد حمدا لا محدود ومدحا لا معدود
مر مالک الملک دادگر دادار داور را که اراده او همه اهل را طعم
عمل دهد و اگر مهر او دل راه مراد و امل رسد همه کل را روح
داد و همه کل را روح آدم را اکرام او مکرم کرد و اعلام او معلم که
عَلَّمَ آدَمَ الأَسْمَاءَ كُلَّهَا و او را اصلاح عمل داد و او محول
الحول و الاحوال دلها را محل کرد اولاد آدم را محل حلم و ورع
و علل حسد و طمع هر دو داد که اگر مسلک هر کدام رود کاملا
حاصل دارد و اگر صراط دار السلام دگر سهر ارا و اگر راه دار
الالام دامگاه گرگ آسارا سالک آمد واصل گردد هر که
مطهر و داور مردود کل هر کس حامد او محمود همه لا حول و لا طول

الا بالله الملک العلام گهر درود و در سلام راهواره سید کل
مطاع امم ماه مکه و حرم روح مطهر سر اطهر مامور
امور کل اکمل رسل مکرم طاها عالم اسرار ما ادحی مولود عصر
ملک عادل حامد الله الاکرم الا عدل الودود مورد لولاک
و لعمرک مدلول و ما محمد الا رسول احمد محمود که او را که همه همسر او
سما را همدم لا والله علو درگه او سمها را همره آمد اللهم
صَلِّ محمد وَسَلِّمْ سَلاماً و اولاد و اطهار و ارحام احرار
او را که همه مصادر المحامد و المکارم و ممادح الاماجد و الاکارم
اطهر همه و اکرم هم صهر الرسول هو الکرار و سر الاسرار و حامل اللواء
الامام الصالح عهد العهود مسئول المسائل طود الاطواد
حکم الامور المطهر المألوه الحکم اسلام عامر و معمار
ممالک اسلام سرور ده ده امام همام اساس صرح

بل اصل کرم علم و عمل در علوم رسول آله دلدل سوار
عرصه لولاه المحرم پسر و سرکس کامد مسلم
سرو سالار همه ملک و ملل ولد عم رسول اکرم
اسد الله امام اول مولد او حرم الله و سمو
رد و داماد رسول مرسل ادام الله الواسع السامع
الواعد محامد اسمهم ما دام الاسماء والمحامد محرر
طروس و مسود الواح لطفعلی فانی اصلح الله احواله
مکر کاهی مدح ماول کلام الله که سواطع الالهام اسم دارد
در همه کاسه مهمل و عاطل مسموع کرده مهر او را در سر
آرام داد و همواره اهل کمال را سوال کردم الحال
لله الحمد مراد را واصل آمدم اما آه که مسوده همه را
لطوله محرومم که اگر سراسر مسوده رود مطالعه و درس

علوم

علوم مهمل و معطل کردد لا محاله ده سوره مع کلام
العالم الماول مسطور کرد هر کس در کلام مهمل امو دم
که اطلاع امر سوم کردم آهو آرد مروا کرامارا معمول
دارد که حواس را کلال و ملال ما لا حد له سلام کرده
الحمد لله علی کل حال ماول سواطع الالهام در کراسه
مسطور سواطع معدود صدر مرام را وارد آورده هم
دو سه ساطعه که مصدر مراد آمده مسوده کرد مکر که
مطالعه دارد روح مرا که محترم دعا صالح آرد
سال مه اسال محصول کلام حرره سحر الحلال طلسم
۱۲۹۱
الکمال سواطع الالهام آمد والله هو المحمود وله الحمد اولا و اکمالا

السواطع اللوامع لعلوم کلام الله العلام واسراره
الصوالح لصدر المرام

اهمال

تاریخ
تسمیه

ساطعة علم الله احاط الكل وهو الملك العلام عالم علومكم واعمالكم
وحالكم ومآلكم ومالكم وعلوم الكل لوامع علمه ومعلومهم سواطع
معلومه ساطعة اصل المراد وملاك الاسلام هو العمل لا العلم وحده
كما هو مدلول كلام الله الودود اعملوا آل داود والله هو المعد للعلم
والممد للعمل ساطعة كلام الله عم صروع الاحوال والاطوار
والاسرار للعوالم كلها واسماء الله واسماء رسلهم واسماء
الاملاك واحوالهم كملك الكلام وملك المطر وملك الماء
وملك الرعد وملك الارواح واحوال الامم الاول واسماء
د ماهم كالود والسواع واحوال رسلهم ولا حصر لاعدادهم
كاحوال آدم واسره مما هو صلصال حماء واعطاء الروح واسر
حوا واصلهما ملاط آدم وصعودهما وورودهما دار السلام
ومكر الموسوس لما ادلهما واكلهما السمراء وحطهما ودوام

هموعهما

هموعهما وهلعهما واسوداد هما وهود هما وسماع هودهما اولهما
واهلاك ولده ولدا وارسال الاعور واعلامه الرمس واحوال
هود واهلاك رهطه عاد وارم وارسال الصرصر لمآثمهم
واحوال صالح ورهطه واهلاكهم سمامه وهلاكهم لاهلاكها
واحوال اهل الرس واحوال لوط واهلاك رهطه لسوء اعمالهم
واحوال داود وسرد الدرع وملك ولده وعموم حكمه وسطره
واحوال الهود ورسولهم وصعوده الطور وكلام الله معه
وارسال طرسه لسوح كله لعمل رهطه واحوال روح الله وامه
وكمال طهرها واحوال رهطه وكلامهم لرسوله ادعاءه
هو ولد الله واحوال طرسه كما حول كلمه واحوال اكمل الرسل
وامدهم محمد رسول الله صلعم وارسال الملك له واعلاء سداده
ومعارك عساكره مع الاعداء واعلام اوامر الاسلام واحكامه

واسرآء الله له مصاعد السماء وكمال سطوه وعلوه واحوال الرحماء
الكرام واعلاء الاسلام ودوامه واحوال ورود السام ودرك
الحمام واحوال المرامس وسوال الملك ومراكد الاحوال للارواح
للاطلال واصلاح الرمم للصور واحوال المعاد واهوالها واحصاء
الاعمال وطروسها والصراط ودار السلام ومعالمها ودورها ومصادرها
ومواردها ومواد سرورها ودلال مردها وحورها وحللها و
سدوسها وسواعدها ومسل امواهها وردها وعسلها
وراحها وروحها وسرحها ودوام اكلها واحمالها واحوال
الساعور ومساعرها ومهالكها ومصلاها وحممها والا م
دركها وهموم واردها وصروع اصلالها والمامول سطوع
مراحم الله ومكارمه للكل ما لا **ساطعه** عد العلماء سور
كلام الله واعلامه وكلمه للاحكام اعداد سوره ١١٤

وهو

وهو الاصح واعداد اعلامه ٦٢١٦ والاعلام السور كلها اعداد
كلام ورد الحمد لله ٧ وهود ١٢١ والرعد ٤٣ والاسراء ١١١ وطه
١٣٢ وطسم ٢٢٦ والروم ٦٥٥ وص ٨٥٥ والطول ٨٣
والدهر ٣٣ ومحمد ٣٦ والطور ٢٧ والملك ٣١ وعم ٤١
والعصر ٣ وعدد كلم كلها وهو ٧٧٩٣٤ **ساطعه**
لكلام الله اسماء كالكلام والصراط والروح والعلم والامام والعدل
والامر والحكم والهاد والمحك والموصل والمعلم والعلم **ساطعه**
لكلام الله كلم عسر درك مدلولها وهما امور دو معا كاهل وحلله
والمسر وصلدا وطولا وادكسهم وحام ومدادا وصراط ولا واه
ولا ادراكم وعاصم وحصحص وهاد وسوء الدار وحماء و
اصدع والروح ودمر وكالمهل ودرها وعهدا وادا ا
وساء ولا همسا وهدوا وسامرا والاصال ولا دعاكم

وكالطود ولعلكم وكل واد وادرك عليهم وسرمدا والعرم

والعمل الصالح واهدهم وسواء والعراء وادعوا

ورواكد ودهوا ورزوح واوسطهم والروح وسمكها

وعسعس والودود وللمرصاد وطحيها والهمها وما ودعك

والقمه وما سواها كالعشرهط ورهط عدوا معها

الطود والله والسلم والاكمة واصرهم ومرساها والا

والعال وحيلا دوا اعصار وصروسرا وحصرا وهلوعا ودسر

ساطعه والاصلح لحال المأول عن احوال الكم ومدلولها

كما ورد **احد** وهو اسم لما اصلح للواحد وما عداه و

عام له ولها وهو لولد آدم لا لما سواهم كالواحد وهو

عام لهم ولما سواهم وله مدلول الاول واحد وصح

وروده وراء الاعلام وعكسه كما ورد هو الله احد

والمراد

والمراد الله واحد وكما ما احد كما والمراد اولهما وورد لا المدلول

وصح محل وروده الاعلام لا سواه وورد مدلوله مدلول

واحد صح ورود كل واحد محل ما عداه **وال**

ضروعه ٣ الاول الاسم الموصول ومدلوله هو مدلول

الاسم الموصول ٢ للعهد او لعموم الاحاد والاحاد كلها

٣ لا مدلول لها كما ورد صلة الموصول والاعلام

والا كعصا للاعلام والزوم موكدا **والا**

كذا كلما ارسلناه ما زاد مدلولها اصلا **والا**

مكسور الاول للاصلاد عما حكم اولا ولها ضروع سواه

كالوصل مطو الواو **واللهم** محل وروده صدر الدعاء

والسؤال لما هو اسم الله الاكرم **وام** مع معادله

للسواء وصح لا جوار له لعدم السؤال وورد للسؤال

مع الاعدام وهو مما ورد اما مه اعلام وهل **واما** اصله مهما
اورد موكدا للكلام الوارد ورائه واورد لاعلاء المدلول الاول
واما مكسور الاول لاحد الامور وهو مما اورد مكدا الا ا و
واو لاحد الامور ولها مدلول الا ورد للوصل كالواو
وسواء ممدودا مدلوله الوسط والعدل **وكاد**
مدلوله احم وهو رهط كاد كلما ورده الاعدام صار
مدلوله حصول الاحام والا مدلوله معدوم لاسواه
وورد كلما ورد كاد وكاد ومنطوقهما اراد عدم حصول
مدلولهما دوا ما وورد مدلوله هو مدلول اراد و
عكسه وهو وقد اراد لمدلوله كاد **وكل** هو اسم
عام للسور عم احاد ما ورده موكدا للكلام الاول
وورد صدر الكلام ووصله ما وصار كلما ومنها للمصدر مسند

مسند

مسند العصر كالمصدر كالمصرح ساد مسنده ومدلوله كل عصر واورد
اهل الاصول كلما كرر لعموم مدلول ما للاعصار والدهور
وكلا اسم واحد ومدلوله هما كالكل واحد والا و
مدلوله وهم **وكلا** مدلوله الردع وطرح العمل وورد
لمدلول الامه لول المدوح وهو اسم **وكم**
اسم له صدر الكلام وهو لسؤال الاعلام وللاعلام ورد اصله
كما كلما اصله ما ورده رهط **واللام** اما عامل فاخذ
صرو عه لام الامه اولا ومما عمل وكسر لام الامر وعمله عمل
لم لا الكسر وورد مهملا ومهمدا ومما لا عمل له ما
هم موكدا لمدلول الكلام الاول وجوار العهد ولو
ولولا **ولا** للاعدام كلا اله الا الله ولزوم العمل و
ورد موكدا للاعدام كما ورد اسما وعمل عمل ما ورد

محلا ولو لا امل موجود كان حصوله ولردع عما كره ولزوم

العلم كما ورد لعل الله آه ولم للاعدام وما صح طرح معموله

اصلا ولما للاعدام كلم مع الامل واصله لم وصل معه

ما موكدا للاعدام وللادلاع كالا وقع طرح معموله ولمد لول

العصر ولو لاعدام الحوار لاعدام الاول وورد لو لاعدام الاول

والحوار لاسم له معدوما او حاصلا وورد كلما ورد لو المراد عدم

حصول مدلوله دواما وورد للامل المحال حصوله ولولا

لاعدام الحوار لحصول الاول وورد حواره اللام وله مدلول هلا ولول

والندم ولزوم العلم ولاعدام الاول وورد كلما ارسل لولا مدلول اهلا

الا اما صدا ولوما كلولا دالا و مدلولا وورد مولوله مدلول

هلا لا سواه وما للموصول وهو لما لا علم ولا ردع وورد لما

له علم كما طحاها وما سواها ولزوم العلم ولحصول الحوار لحصول

لالاول

الاول وح معمول لعامل وورد وراه وللمصدر عصرا اولا

وللاعدام عاملا اولا وورد هو لاعدام الحال وورد كلما او ردا ما

لما اولا وورآه الا المراد الموصول لا سواه وما ورد امام الا المراد

الاعدام الا معدودا ومع اسم عمله الكسر واصله للمحل

اللام او عصره وورد اللهم وحده عدم لمح المحل والعصر كما ورد

وهو معكم اه ومهما اسم لما علوه وورد اصله

ما ما اورد الهاء او سا والها هو اسم وورد

شكورا لكعبه ولسوته سواه كعلمه وهم وهما عدلاه كلهم وهم

اولوا الكمال كما ورد لا سمعهم ولو اسمعهم وكلهما وعلمهما

وهما صالحا الرهط وكما وكم عدلاهما كما ورد

وعلمكم وكم وهو معكم وكما ورد معكما اسمع ولعلكما

وها اسم مدلوله الامر وورد للعهد كما اورد ولا ها الله

وأرادوا الا ولله **وهل** للسؤال وورود العلم وللاعدام
وهلم مدلوله الدعاء والروم واصلها ولم مما اوردوا
آلم الاما اصلحه وورد اصله وهو وام لعلهم ارادوا هل
لك لامرامه وصمده **والواو** إنما لها عمل او لا عمل لها و
ما لها العمل إنما عملها الكسر كواو العهد او سواه ومما لا عمل لها واو
الوصل وواو مدلولها او وواو للاولاء وواو للحال ولاول
الكلام وواو ولا مدلول له **ساطعة** الكلام الموهم كلام
له مدلول موائم ومدلول طروح واراد المدلول الطروح واوهم السامع
المدلول الموام دسا ومكرا وما اوهم للكلام الا للاكمال و
الاطراء **ساطعة** الاطراد هو ما اورد اسماء ولاد المدح
ولاء كما ولدوا **ساطعة** كل ما حكم رسول الله صلعم هو ما علمه
مما ارسل له كما ورد لا احل الا ما احله كلام الله ولا احرم

الا

الا ما حرمه كلام الله **ساطعة** علم الرسم علم احواله كلام الله و
صور كلمه سطرا واملاء وهو امرا اهم واصلح لما هو معاد المدلول
ومداره **ساطعة** لكلامه وكلمه رسم معهود وهو من رسوم الامام و
مسطوره وراء رسوم ممدها الرسام واهل الاملاء لطروس سواء عموما
ولهم اصول اصطلحوها للرسم ومصدره الامام ما رسم اول
الامر كهؤلاء وسلام وعلام وحلال والدار وصالح وداود وساحر
وعالم وادم وسال امرا سال ومالك الملك وعاهد والداع ودعاء
ولهاد وواد وصال وكالرسولا وكما طرح الواو مع الواو كاو اوكما
طرح اللام مع اللام كلام الاسم الموصول الا لام الله واللهم واللهو
واللؤلؤ واللمم وكما اورد الواو كامرؤ هلك وكما وصل الكلم كالا .
الا معدودا ومما الا معدودا وعما الا واحدا واما مكور
الاول الا واحدا والا عموما والم مكور الاول الا واحدا وكلما

مع الكلم

الا كلما رددوا اورواحدا سواه ومهما **ساطعه** حرروا كلام الله

مطولا لاكرامه وصححوه والمراد ما مور لسطره وهو اصلح واحمد

ما هو للسطر كالاحمر وما سواه وسودوا المداد سوادا كاملا

ساطعه اللهم اسالك صوالح الاعمال ومصالح الاعمال

ما دام مر الدهور وكر الاحوال والمامول اصلاح الكلام

وهو اصلح اوامر الكرام واسلم مراسم الاسلام وها اصله ما هو

المقصود والمراد ممردا موردا لمدلول كلام الله ومؤول كلمه

وحاصل اسراره والله الملهم للسداد والممد للمراد ولله

سورة الحمد

العالم

وهو اول السور وصدر كلام الله مطلع صوالح العلم والكلام

مصدر مصالح الاوامر والاحكام سلم مصاعد الحكم

والاسرار مدار مصالح الاصال والاسحار دررد وسلسال

الارواح

الارواح والصدور ساحل دامآء الهم والسرور سمآء عوالم الالمع والحلك

دعاء صوامع الملك والملك ولها اسماء احصاها العلماء احدها الدعاء

لما هو مدعوا اهل الله وهم دعوه ولحصول الصامد والاساس لما هو

اس الكلام واصله والام لما هو حامل لمحصول الكل ومؤول لمحصول

ما اوحاه الله طرا والحمد لما هو اول كلما حكوا لاسماء السور كلها

او هو حاو لمحامده وما اورده مدحا للسور كلها او ادعوه كلام رسول الله

صلعم مردود لا اسل دله وما صح وروده والاصل لما اراد اعوام

اهل الاسلام طرحوا كلام الله وما لوا للهو وداموا كلام اهواء الا

رسموا كلاما ما دحا للسور كلها لاصلاح احوالهم موردها ام الرحم

او مصر رسول الله صلعم وهو كلام امم العلماء او كلاهما

وهو الاصح ارسله الله مكررا اوحاها وسط ام الرحم لما امر

اهل الاسلام لما اصلوا ومصر رسول الله لما حول ما اصلوا

سدد الودع وحاصل مدلولها اعلام ما اورده اول كل امر عال تماما
اسم الله والسام حمد لله ومدحه لالاء اعطاها الله واعلاء ا
واصلاحه ومدحه العوالم كلها وطوله وملكه معادا وسم الطوع
لله وحده وروده الامداد والاسعاد لاداء ما امر الله وحمل
معاسر الامور كلها لله وحده وتعم هداه لسلوك الصراط الاسد لا اسلم
وهو مسالك ملا اعطاهم الله الالاء ما حمدوا وما طردوا والامر
حل امم سلكوا مسالك الاود وهلكوا مصارد
الكمد وما هدوا سواء الصراط **بسم**
الاسم اصله سمو كعلم ومصدره السمو والعلو واحد الاسماء
وورد اسم وسم وسم او وسم وسمه اعلمه والموسم المعلم
والاسم العلم والاول اصح لعدم ورود الاوسام مكسرا عامله
اصله والاسم اما مسماه ما سواه او هو مسماه ما لا سواه
وهو

وهو مسماه لا ما سواه او مسماه لا هو ولا ما سواه ولكل
واحد اصل واهل الرسم طولوا اولها اعلاما لما هو المطروح
او اكراما لصدر كلام الله الاحكم الاكمل **الله**
اصله الاله وهو المالوه او مصدر وله مكسور اللام ولوها وولها
حار والاصل ولاه اعل واوه كما اعل واو وعاء حل محل الاسم
كعدل وورد اصله مصدر اله كسمع او لع والعالم كله موله
له وورد اله حار او ركد او عال واهه دعاه لا حل لهما واحد
واحد ورد اصله هاء وصلوها لام الملك واللام للعهد وهو
الاله المعهود والمالوه المحمود وورد هو علم لا اصل له
ولا مصدر له كمسماه وهو اصل الكل ومصدره وهو اصح
ما اورده **الرحمن الرحيم** مصدرهما الرحم
وهو ورود صلاح الامر لاهله ومدلولهما واسع الرحم لاحم

راحم الكل احاط الصور والاسرار مراحمه وعم الالواح والارواح مكارمه

والادل اعم مدلولا واصدره لما صار كالعلم لله **الحمد**

هو معكوس المدح ومدلولهما واحد وورد المدح اعم لما مدح اللؤلؤ وما حمد

ولما صدر المدح للعطاء وعدمه لا الحمد وما هو الا للعطاء وورد الحمد للمسجل

وحده اصله احمد او احمد واحمد وعدوله للدوام ولامه للعهد والمراد هو

الحمد الكامل وهو حمد الله لله او حمد الرسل او كل اهل الولاء او للعموم

وحاصله المحامد كلها **لله** وهو المحمود اصلا والممدوح علا وورد

الحمد لله مكسور الدال مطاوعا لللام وورد اللام مطاوعا للدال عكسا للاول

رب العالمين مكمل العوالم ومصلح ا كل

طورا طورا وما لكهم او ملكهم وهو مصدر مدلوله اكمال الامر مرارا

وسما الاسم اله اطراه كالعدل والعالم اسم لما اسره الله وعلم لكل ما

سواه وورد هو عالم لملك واصله العلم او العلم **الرحمن**

الرحيم

الرحيم مؤيد مدلولهما اعادهما اعلاء للكمال

مراحمه **مالك** ملك الامور كلها وما سواه

مملوكه وما سواه ومحكومه واصله الملك مكسورا رواه عاصم ورووا

ملك وهو الاصح لما ورد كل ملك مالك ولا عكس وكل مالك مامور

ملك لا عكسه وملك لحكم وملك كعدل وما لك مدحا او حالا او ما لك و ملك

محمولا لمطروح وملك مدحا وهو الملك المالك له الملك والامر والحكم

والعدل **يوم الدين** وهو المعهود المحدود للعدل

لاهل الصلاح والطلاح والمال لكل احد اطاع الله او عصاه صرحه

لا كرامه واعلاء حاله او لما لا املاك ولا مالك له احد الا الله والملوك

واولوا الامر كلهم معطلوا اوامرهم واحكامهم **اياك** لا ما سواك

نعبد طوعا لا كرها كما هو مامورك ومرادك وهو حصر للكمال

الطوع والهلوع اما ل الكلام وعدله عما هو مدلول السرور للسامع و

ورَوح المسامع وهو اطراء لاداء المرام ورده مكور الاول **و**

اياك لا ما عداك كرره احماء لوهم عدم الحصر **نستعين**

حلا اداء اوامرك وطرح محارمك ومكارهك وما لاحد معول لمصالح

الامور وصوالح الاعمال الا عولك واسعادك حالا وما لا ورده

مكور الاول وهو لما راموا الاسعاد لعل الله سالهم ما مروه مكمد و تما

اسعد كما سالوه **اهدنا** سوال للاسلاك ودعاء

لوصول الاصل ارادوا اكمالها ودوامها اوراموها ما لا كما حصلوها

حالا **الصراط المستقيم** السواء

مسلك اهل الولاء ومسلك اكارم اهل الله وهو الاسلام الكامل او كلام الله

واوامره واحكامه او صراط دار السلام او هو عام ولله صرط

لا احصاء لها واصله السراط صار اوله صادا واما

للطاء وسماه سراطا لما هو سارط لسالكه كما سرط

احكم

احكم الطعام **صراط** الملا **الذين انعمت**

عليهم وهم الرسل او اهل الاسلام كلهم او الملك اعاد

الصراط وكرر العامل حكما لما اكد واعلم الصراط السواء هو صراط اهل الاسلام

لا سواه **غير المغضوب عليهم**

المروم اصرهم او الملوم عملهم عموما او هم اليهود

ولا الضالين هم ما سلكوا مسالك

هداه وهم اهل الاعمال السواء كلهم او رهط روح الله واما المروم صراطهم

هم رهط وال امر الله ولاة كاملا ووصل لهم الاله وهم سلموا اعمارهم

وما هم اهل الصدود والعدول عمل **امين** ممدودا والاصل

لا مدله وهو اسم للسمع والمراد اللهم اسمع الدعاء او هو اسم الله

علمه الملك رسول الله صلعم حماداها وما هو كلام الله

وما حواه الامام او ورد امد الكلام اكمالا للمدعو

سوره ٥٤

موردها ام الرحم ومحصول اصول مدلولها اسرار الله ولد آدم وعد الالاء
وعلاهم وامرهم للعدل حال الوصل وردعهم عما الوكس واكمال الوره
لاسود ولد آدم وعلل الارواح وما اودع الله ماء الطهر اللؤلؤ وما علل ه
واطراد اعدال الودع وسط الاماء وهلاك كل ما سواه ودوام الله
واعطاء اهل الاوطار اوطارهم وعدم املاص اهل العالم عما اراد
الله لهم وهولهم مما ارسال الله الساعور علاهم وعدم سوالهم
عما الاصار حال صدورهم عما المرامس لما دل علاها احوالهم وورود
اهل العدول وسط الساعور والماء كامل الحر وسرور اهل
الاسلام مما الاعد لهم دار السلام ووصال الحور الكوامل الحصاد اعدل ل
صوالح الاعمال لاهلها ووطاهم صروح المهاد وسط دار السلام

بسم الله

بسم الله الرحمن الرحيم

الرحمن كامل المراحم احاط رحمه الكل **علم** كل احد اراد **القرآن** الكلام المرسل لمحمد صلعم **خلق الانسان** عموما او آدم او محمدا صلعم **علمه البيان** علوم الاسرار وعدد الله الاءه واورد اولها ما هو اهمها واعلاها وهو ارسال كلامه واعلامه **الشمس والقمر بحسبان** كلاهما عدد معلوم لعلم الاعوام **والنجم** كلاء لا اصل له

وردهم سعود السماء **وَٱلشَّجَرُ** الممدود اللاء له

اصل **يَسْجُدَانِ** مطاوعاه طوعا كما

اراد **وَٱلسَّمَاءَ رَفَعَهَا** اعلاها وسمكها

واصارها موردا احكامه ومصدرا اوامره ومحل ملائكه **وَ**

وَضَعَ ٱلْمِيزَانَ لعدل الامور وسواه

وتعدل **أَنْ لَا تَطْغَوْا** عداء

في الميزان

فِي ٱلْمِيزَانِ وعاملوا اسدادا و

عدلا **وَأَقِيمُوا** واوموا **ٱلْوَزْنَ**

بِٱلْقِسْطِ العدل **وَلَا تُخْسِرُوا**

ٱلْمِيزَانَ ولما كرره موكدا لما وصاهم

وَٱلْأَرْضَ الرماء **وَضَعَهَا**

ركدها ودحاها كالمهاد **لِلْأَنَامِ** طرا **فِيهَا**

فاكهة حمل والنخل للمعهود ذات

واحد الكم مكور النور وهو وعاء الطلع

الاكمام

والحب كالعمراء ذو العصف

والريحان الكلاء ما اكل وهو مطعم ولد آدم

فباى آلاء الله ربكما اصله الروح

تكذبان ثم عداوتها الكلام مع اهل عالم الامر

خلق

خلق الله الانسان والذكر

من صلصال آدم حماء اسود

كالفخار ماله ولد ورجل وخلق

الجان الله الارواح وورد هو المارد الموسوس

من مارج سعر من نار ساعور

فباى آلاء الله ربكما وهو اعلاء له

تكذبان وهو مصوركم ومعمركم

رب المشرقين وهما مطلعا الكمل

ورب المغربين اللوامع موسم المصرع والحسر

فباى الاء وهما مدلكاه موسمهما صاو

الله ربكما تكذبان

مرج وسطهما تما صروع العود اللوا الا احصاءها ارسل الله

واسلك

واسلك البحرين الملح والحلو يلتقيان

ماس سطحاهما بينهما برزخ

وهو حال لا يبغيان ماعد الحد لهما

فباى الاء الله ربكما تكذبان

ماء مصالح اكمالكما يخرج منهما الدائماء

الملح والحلو اللؤلؤ الله والمرجان

فبای آلاء ربکما

تکذبان

وله الجوار المنشآت

فی البحر

کالاعلام

فبای آلاء

ربکما

ربکما تکذبان

کل من علیها فان

ویبقی وجه

ربک ذو الجلال

والاکرام

فَبِأَيِّ عطاء آلَاءِ الله رَبِّكُمَا

تُكَذِّبَانِ كاعلام الله اعدامكما ودوام حواه وهو

اصل الاسلام واس المرام لما هو داع لطيعة ورادع عما

يَسْأَلُهُ سواه الله كلاما وحالا مَنْ

فِي السَّمَاوَاتِ اهل عالم العلو وَ

الْأَرْضِ اهلها لكمال ارفادهم وعدمهم

كُلَّ

كُلَّ يَوْمٍ اراد كل عصر هُوَ

فِي شَأْنٍ امر واما لما ارادة اولا اعطاء وردا

فَبِأَيِّ وسعا وعدما آلَاءِ الله

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

كسمع الدعاء الداء واعطاء اهل السؤال ومحو اصارا

سَنَفْرُغُ معاص ساصمه واهمه

ايها لاحصاء اعمالكم وهو كلام مهدد لكم

فباى اولاد آدم والارواح الثقلان

الاء الله ربكما تكذبان

يا معشر وهو معدد الالاء ومذكر حالا وما لا

رهط الجن الارواح والانس ولد

آدم ان استطعتم لو حصل

لكما

ان تنفذوا اراد صدورهم لكم الوسع

من اقطار السموات و

الارض حدودها فانفذوا

اصلا لا تنفذون اصلا

الا بسلطان طول وسطو

فباى الاء الله ربكما سطو لكم

تكذبان — اعلم عددكم وساهل

يرسل عليكما — معكم مع كمال الطول والسطو

شواظ — لكل احد عصاه تمالكم — وروده مكسور

من نار ونحاس — الاول — ساعودي

فلا تنتصران — اشود معادا ورده مكسور الاول

فباى الاء — لاطول لكم لله نعمهما

ربكما

ربكما تكذبان — ن

فاذا انشقت — كاسعاد كم ووسع اصاركم

السماء فكانت — انصدع — لورود الاملاك

وردة كالدهان — السماء — حمراء — ن

فباى الاء — المهل او الصرم الاحمر

ربكما تكذبان — وردد معادا

فيومئذ وراء صدع السماء عن صدد عنها

لا يسئل اصلا عن ذنبه

انس سؤال علم ولا جان

كلاهم الملك علموا الاعلام وهو حال صدورهم منهما

فباي آلاء الله ربكما مراسهم

تكذبان مما اعطاه الله و

اولاد

يعرف واولاد اهل الاسلام معادا

المجرمون الذين عصوا مما امروا

بسيماهم سواد مراهم

فيؤخذ اوا علام الهموم عطوا

بالنواصي والمراد منهم وسلهم اولا

والاقدام الحوامل لوردهم الدرك

فبأي آلاء الله ربكما تكذبان

وهو اعلمكم اصارا اهل العدول وروده الدرك لورعكم

هذه العدول وصدودكم عما هو احكامه

جهنم الدار التي يكذب

بها المجرمون لدا وطلاء

يطوفون الطلاح وماسدوها

بينها وبين اراد ورودهم لكمال حرها

حميم آن ماء حار كل حره

فبأي آلاء الله ووصل امده

ربكما تكذبان كاكرامكم

ولمن خاف واهلاك الاعداء معادا

مقام ربه الله راع محصل

لحصاء الاعمال معادا او اطاع اوامره واحكامه

جنتان روحا وسرورا لعمله الصالح

فباى الاء وطرحه الطوالح الاء الله

ربكما تكذبان

كاعطاء دار السلام لكم لاداء طوع وطرح معاصى

ذواتا افنان صروح الدوح

والعمل

فباى الاء ربكما والاحمال الاء الله

تكذبان بما اعطاكم

فيهما عينان كرما وعطاء

تجريان للماء والراح دواما كل محل

فباى الاء ربكما تكذبان ارادوا الاء الله

ن

فيهما كاطراد السلسل الروح لكم وسرورا لكم

من كل فاكهة
زوجان
فبأي آلاء ربكما
تكذبان متكئين
على فرش
بطائنها من استبرق

وجنا الجنتين
دان فبأي
آلاء ربكما تكذبان
فيهن

قاصرات الطرف (حور)

لم يطمثهن (لا لم يطمها الا لا اهالها)

انس قبلهم (ما مسها امام)

ولا جان (اهالها والكلام)

فبأي (دل للارواح من الاعراس كولد آدم)

آلاء (الله) ربكما تكذبان

كانهن

كانهن (كاعطا الاعراس الطواهر العواصم لكم)

الياقوت و (الحور والاعراس)

المرجان (لمعا وطهرا ولمسا)

فبأي آلاء (الله) ربكما

تكذبان (مما اعلم اعطا)

هل جزاء (ما) الا الاحسان (لكم معادا)

الا
علا دور وهو لا الا الله محمد رسول الله

الاحسان
معادا وهو اعطاء

فباى
دار السلام وسواد سرورها

الا ربكما تكذبان
الاء الله

كعطاء المراهق للطوع واكمال الا الالاء محامدها و

و
الروح للروح وسمع الدعاء للهود والعطاء للسؤال

من

من دونهما
هما دار السلام

جنتان
الموعود حصولهما لاهل الروع والورع

فباى الا
لاهل الصلاح الاء الله

ربكما تكذبان

مدهامتان
نما عدده واعدة لكم معادا

فباى
لهما سواد لكمال اصحام ماكرهما

الاۤءِ الله ربكما تكذبان

وهو اعطاكم ماهو مأمولكم و مرادكم حالا و مآلا كرما

وعطاء فيهما عينان للماء

نضاختان مملوء ماء لا حسم

له فباى الاۤءِ الله ربكما

فاكهة تكذبان فيهما

صروع

صروع الاحمال ونخل وهو حمل و

طعام ورمان وهو حمل و

دواء ورد هما اعلا لكالهما وعلوها فباى

الاۤءِ الله ربكما تكذبان

لما لا صلاح لحال المرء ما حمد الاء الله فيهن

الدور والحال حور خيرات

حسان
سرا و املاء رداءً مع

فبأي آلاء ربكما
كال المهاة الله

تكذبان

حور
مع كال الاعطاء والاكرام واحدها

مقصورات
الحوراء

في الخيام
عصمها الله وكتمها

اللاء

فبأي آلاء
اللاء مواتها الدرر الله

ربكما تكذبان
وهو اعطاكم

لم يطمثهن
الاعراض الطواهر العواصم

انس قبلهم
اصلا امام

ولا جان
ورودها الها دار السلام

فبأي آلاء
اجزاء الرهط الاول الله

ربكما تكذبان

متكئين حاله الاكمال والاكرام

على رفرف وهم الصلحاء

خضر وسدا فهاد

وعبقري ارفع اراد

حسان عاما لا وصم لها

فباي

فباي آلاء ربكما

تكذبان وهو مكمل الالاء

ومعط لها لكل احد اراد فهو المكرم المسلم الطاعه والمهلك

تبارك الطالع عصا كما دل امر مرادا

اسم ربك علا

ذي الجلال محه كما علا مسماه

وَالْإِكْرَامِ

لاهل الصلاح — لاهل الصلاة

سورة ٣ ع

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ — حامدا حالا وعلما او كلاما

لِلّٰهِ — المحمود وحده — مَا — كل ما حل — فِي

السَّمٰوٰتِ — عالم السمو — وَمَا — وكل ما

مورد ... صح ... اهل ... اصول ... الملك الاحد ... العالم ... وسطر ... ارسال ... وما علمو ... مطهر ... احمد ... اصار حال ... مع علمهم ... وامر الله ... وصلع ... السهم ... وسلام ... اكمل الاعصار ... الرسول ... وزهطا ... حال ... اللهم ... وارسلا ... عاما كلهم ... مع

رکد

فِي الْأَرْضِ — عالم الامر — رکد

الْمَلِكِ — دام ملكه وكمل عدله

الْقُدُّوسِ

الطاهر عما لا اصلاح له

الْعَزِيزِ — علا امره وسطا

الْحَكِيمِ — حكمه وطد حكمه

ع

هُوَ — الله — الَّذِي بَعَثَ

فِي الْأُمِّيِّينَ — اعلا وارسل — اولاد

ماء السماء وما هم علماء ورسا سا **رسولا**

مرسلا مسددا **منهم** رهطهم لسداد دعواه لما هم

علوا عدد علمه وسطوه **يتلو عليهم**

لهداهم **آياته** كلام الله مع عدد دروسه أولا صدد

أحد **ويزكيهم**

مطهرا لهم عما ألدهم علما وعملا **ويعلمهم**

الكتاب

الكتاب وهو معلم كلام الله لهم

والحكمة العلم مع العمل او المسلك

المحمود او معالم الاسلام سمعا ودركا **وإن**

مطروح الاسم كما دل اللام علاه ومحموله **كانوا**

أهل أم رحم **من قبل** أمام ورود

محمد ع **لفي ضلال** حول صراط

السواء مبين ساطع لاعدل له و

اخرين منهم اولادماء السماء وراد

وراء عهد الرسول لما لم يلحقوا

ما وصلوا بهم المراد دهطاما ادركوا

عهده وهو الله العزيز

كامل الطول لما ارسل مرة ما ورين صدد احد

الحكيم

الحكيم كامل العلم العامل واما للحكم

والمصالح ذلك ما اعطاه الله محمدا

وهو ارساله لاهل عصره والعصور الممدود ورودها

هو فضل الله عطاوه

يؤتيه الله كل من يشاء

الرامه والله الملك العدل

ذو الفضل العظيم

العطاء الكامل — حال اليهود

مثل الذين حملوا التوراة

علموها وامروا عملها

ثم لم يحملوها

ما عملوها كما حملوها — حال

كمثل

الحمار — حال — الحامل

يحمل

اسفارا

اسفارا — اطراسا ولا علمها مع الكد والحمل

والمراد كلما احد علم امرا وما عمل صار حاله كحال الحمار.

بئس — ساء — مثل — حال — القوم

الذين كذبوا

بآيات الله — الدوال السواطع

لارسال محمد صلعم وهم اليهود صدوا مع علمهم

محمد رسول الله والله العدل

لا يهدى القوم

الظالمين الجدال العدال وهم رهط

علم الله عدم اسلامهم قل رسول الله

يا ايها الملاء الذين هادوا

صاروا هودا ان زعمتم

وهما

وهما انكم اولياء

لله اودائه من دون

الناس اهل الاسلام فتمنوا

الموت ردوا السام واطمعوه

لو ردكم دارا اعدها الله لاهل الولاء وهو حال

اهل الوداد ان كنتم رهطا لهود

صادقين اهل سداد ملا و

لا يتمنونه والهود ما املهم الهلاك

ابدا سرمدا بما عمل قدمت

ايديهم الهود وهو حول الكلم

والله العدل والاحكام ومكارم محمد صلعم

عليم كامل علم بالظالمين

قل

قل اعدالله لهم كاعمالهم معهم ومعامل الحلال

ان الموت لهم رسول الله

الذي تفرون اهل

الولع منه وماهو ماموكلم لسوء اعمالكم

فانه السام ملاقيكم

ثم واصلكم لامحال وهو امر حسنا شرع لكم

تُرَدُّونَ رَدًّا مورًا الى

الله عالم الغيب عالم

والشهادة السر

فينبئكم عالم الحس

الله اعلاما ساطعا بما اعمال كنتم

تعملون صوالح او طوالح وهو اولا

المعامل

يا ايها الملاء المعامل معكم كما هو عملكم

الذين امنوا اسلموا اذا

نودي كلما اعلم للصلوة

من يوم الجمعة المراد اداؤها

فاسعوا هو اكرم الاعصار روحوا

الى ذكر الله وسارعوا مادرسه

الامام وهو الحمد والدعاء على المصعد او المراد صلوا كما هو

وذروا المأمور والامر دال للتسوير دعوا

البيع وكل امر حسنة لاكرامها ذلكم

خير الروح والسراع اصلح واعود

لكم ان كنتم اهل علم ٥

تعلمون صلاحكم وطلاحكم

فاذا

فاذا قضيت الصلوة

فانتشروا لما حصل الاداء روحوا

في الارض لاموركم واعمالكم

وابتغوا روموا من فضل

الله المأكل او العلم او الورود لدار الاعلا

واذكروا او ذكر اهل وداد الله

اللّٰه كثيرا احمدوه امرا لا عد له ولا احصاء

لعلّكم او اعمّ اعصار لاداء المامور

تفلحون اهل الحمد ما لا

واذا راوا تجارة ارسلها

الله لاعلاء حال اهل مصره لما راوا احمال الطعام وطرحوا الرسول

او لهوا سمعوا اسماع وهو دارس علو المصعد

سمود

سمود انفضّوا صعصعوا عمال وراحوا

اليها اهواء وتركوك

طرحوك وحدك محمد قائما قل لهم

ما عند اللّٰه مال سماحهم كلام الله

ورودهم محمد رسوله خير اصلح وا عود

من اللّهو ومن التجارة

ومحصولهما وسرورهما موهوم حاصل مسرح العدم

والله خير الرازقين

ولله عطاء كامل

سورة عمّ

سمّاها الاساء لهم ورود اسمها عمّ لما هو صدرها كالسور

كلها مورودها امر الرحم ومحصول اصولها سؤال المعاد

واسر السماء

واسر السماء وما حواه والركام وما احاطه كالاطواد والامواه

والدوح وارسال الامطار واعلام اعلام المعاد كلا اعلاء الصور

وصدع السماء وكسر الاطواد واصر الساحور لاهل العدول و

سرور اهل دار السلام ووصولهم الدوح والاحمال وكؤوس المدام

وسماعهم كلام السداد وسطوع الروح

والملك كلهم كلامهم لامر الله وحكمه و

ع

وطمع اهل العدول المحال وهو حولهم حصحصا

بسم الله الرحمن الرحيم

عم اصله عما كما روده كهم وهو لروم العلم و

مدلوله اكرام امر ما ساءلوه لعلمه لعلوه مالاح حاله لكل

احد وهو معمول لعامل ورد ولائه اولما طرح اماه مصرحا

له ما وراءه كما دل ما ورده حمه مع الهاء **يتساءلون**

اهل

اهل ام الرحم احادهم احادا او رسول الله صلعم

واهل الاسلام رد لما امر وورده اهل الاسلام و

العدول كلاهما معا وسوال اهل الاسلام لاكمال ردو عهم

عن النبا سوال اهل العدول للرد

العظيم وهو للمعاد وورده هو كلام

ارسله الله واوحاه لاصلاح الكل او ارسال محمد صلعم

وهو اعلاء للامر المكرم **الذي هم**

اهل السؤال **فيه** سداده او وروده ٥

ردا واعوارا لاهل العالم **مختلفون** ٦

معادا امرا وهو كلام الله او كلام محمد او هو رسول الله امرا

وكلهم حائر والسوء اوهامهم اورثا وامها **كلا**

ردع وردا لاهل السؤال عما سالوا **سيعلمون** ٤

امدا

امدا عمارهم سداده ما سالوه وعلم سداد سؤالهم وسوء

احوالهم واعمالهم وهو ما اوعدهم الله **ثم كلا**

سيعلمون ٥ معادا لازر الردع

هو لاهم وهو اكمل ما ردع اولا ولما ساء دركهم وولس

روعهم ولما سلموا احوال المعاد وما علموا سداده عدا الله

سواطع علوه ومعالم اسراره ورد الطوله مما راوها

الم نجعل

الارض مهادا

الم اممهدها الركود كم ور وحكم وردوا ممهدا والحاصل

اسرها الله كالمهد لكم وهو مصدر اصلا كا صار اسما لما

والجبال

اوتادا

الاصعد لها كل واحد مسمار

وخلقنكم ازوجا

و

جعلنا نومكم

سباتا

حسما الاحساسكم وحرالكم وروحا

وجعلنا اليل

لذموسه لباسا لاسراركم وكساء لاعمالكم

اللوا اراد احدكم عن الطلاع احد علاها و

جعلنا النهار

لسوع لمعه معاشا عن الحصوله و

حصون امور كالهِ وبنينا موسسا

فوقكم علو رؤسكم

سبعا

سبعا شدادا لها كمال

احكام ما اوهاها مرور الدهور لحكم و مصالح و

جعلنا لاصلاح العالم سراجا

ارادا كمل السعود وهاجا لمالك

مرورا وانزلنا امطارا من

المعصرات السدود حول مل

الماء مطرا سلسالا **ماءً ثجاجا**

سحابا منذرا **لنخرج به** المطر

حبا وهو ما احاطه الكمام كالشعير والحمص

او اللؤلؤ واصل سواده المطر **ونباتا** كلا الدار

وجنات روحها **ألفافا**

مركوما موصولا طردها **ان يوم**

الفصل

الفصل الموعود ورؤدها امد الدهر

سماه لما هو حاسم للصلحاء بما سواهم

كان ميقاتا

عصر لحدود واحد امعلوما او موعد الما وعده الله

واوعده **يوم ينفخ في القبور**

وعاملة الملك المعهود وهو الصور والمراد الاعطال

ومدلوله ح اعطاء الارواح لها وهو اعلاء لمدلول

فتأتون اهل السؤال الصدد

افواجا امما مع رسلها لمواعدكم

او ارهاطا كل رهط مع امامها وهو حال و

فتحت السماء صدعا

فكانت مصارعها

ابوابا

ابوابا موارد ومسالك لوروده

وسيرت الملك

الجبال الاطواد مصاعد الهواء

فكانت الاطواد سرابا

الا موهوما كالماء ان جهنم

كانت دوا ما

مرصاداً من الطامين للطلاح

الاوا هم واردوها حال المرور والصالحاء

الاوا هم ما ادوها لا واردوها او حلا وحلا

لا املاك رصدوا اهل العدول للاصر والحد او

املاك رصدوا اهل الاسلام لحرسهم عما حرما

وسموم مهاحال مرورهم علاها للطاغين

لرهط

لرهط عدوا حدود الله وهو اهل العدول

مآباً معاداً ومآلاً لابثين

حلالاً وركاداً وهو حال فيها

أحقاباً دهوراً ومدداً لا حدّ لها ولا أمد

وما علم احصائها الا الله وورد حصر اعدادها

لا يذوقون اهل العدول

فيها بردا
وهو حال روحا

ولا شرابا
وهو ماء صالح لكمال الحي او هكذا

الا حميما
ماء اوسواها داسعا الاوابهم

وغساقا
ماء حارا مهلكا لما ورد عليه

جزاء
دما وماء سائلا من اهم لكمال الحر

وفاقا
مصدر لعامل مطروح

مسلحدلا

مساعد الاعمالهم كما هو العدل وهو مصدرا صدلا

انهم كانوا
هؤلاء الطلاح

لا يرجون
دواما

حسابا
ماالهم روع احصاء الله اعمالهم

وكذبوا
او امل او اوسهما معا لرد هم المعاد

بآياتنا
ولعوا وما سددوا الادلاء الالاء

اوردها الرسل **وكذابا** مصدر من كذب لعامله

كل شيء ما عامله ولذا نصب وهو معمول العامل مطرح

امامه شرحه **احصيناه** عدده

كتابا مرسوما ومرسمه اللوح اوالوا

الاملاك الحراس لهم او احصاء كاملا هو حال او مصدر حل

محل احصاء لما الاحصاء مع الرسم امرا والكلام تمّ

لاعمل

لا محل لها وامروا **فذوقوا** امر الالام

لتركهم احكام الله واحصاء اعمالهم علة واوردوا لكلام

عكس ما سلك للاطراء **فلن نزيدكم**

اهل العدول والعدو سرمدا **الا عذابا**

صعد اولا **ان للمتقين** والصلحاء

مفازا سدادا ما كرهوا او وصولا لكل ما راموه

محلا لهما حدائق محال اللقح

الحوامل الاحمال والاوراد وأعنابا

كروما وكواعب حورا واعرسا

مها ه صدورها أترابا سواء اعوامها وكأسا

دهاقا ملاها المدام لا يسمعون

اهل الاسلام وهو حال فيها دار السلام

لغوا كلاما مهملا لا حاصل له ولا

كذابا ولعا اوده ولا للمراد

ما والع احدهم احدا وروده مكررا الوسط والحاصل ما وقع

احدهم احدا جزاء حاصلا من

ربك العدل كما وعدوا وهو مصدر لعامله

مطروح اعطوا عطاء اعطاهم الله

كرما حسابا كاملا او معاليا لاعمالهم

ورزوه كعلام كالدارك لمدلول المدرك رب

السموات ومدورها

والارض ومسطحها وما لك و

ما بينهما وهو عالم الامر ما عالم

الرحمن لما احاط مراحمه

الكل

الكل لا يملكون اهل العوالم

كلهم منه معاذ الله خطابا

كلاما او وعاء العلو امره وسمو ملكه وحطوط حالهم وكمال

وكسيهم لما هم مملوكون وما سو دون والمملوك ما اسطاع

الكلام مع المالك الا ما امر له يوم يقوم

الروح اسم ملك موكل الارواح او الملك

والملائكة المرسل أو الروح عموما

كلهم صفا سمطا وهو حال

لا يتكلمون

كلهم مع الله لأمد لا حد وإسعاده روعا وهو

كلام مؤكد لما هو امامه إلا من

أذن له الرحمن وأمر

للإسعاد

للإسعاد لكمال من رحمه وقال

للمأمور كلاما صوابا لما تكلم المساعد له

دار الأعمال أو كلاما أصلح واستدلال إصلاح أهل الأرحام في كل

مودود له ذلك اليوم الموعود

الحق الواحد وروده وهو مورد العدل

وموعد مال الأعمال فمن أمره

شا أراد اتخذ اسلاما

الى اعطاء الله ربه مالله العدل

مآبا معادا واصلح اعماله انا

انذرناكم هولا الكلام مع الاعداء

عذابا قريبا اراد اصره المعاد

واجماه لما ودوده موعودا وكل ما وعد الله اسرع

حصولا

حصولا يوم ينظر المرء

الصالح والطالح وهو عام وورد المرء هو العادل الطالح

كما دل ضيد الكلام وصرحه وراءه لكمال اللوم

ما عملا صالحا او طالحا وهو موصول معمول

لعامل امامه قدمت ارسله امامه

يداه سنهما لماهما مصدر امر الاعمال

ويقول الكافر لعلمه المعاد ودرك اهواله يا ليتني كنت ترابا

ما مسه الروح وما ورد الامر اوارد حوله حصحصا

حال ما لاح عمله وراه وادركه الالم وورد

لما طالع حال السوام وعلم اعدامها وتحللها

روعا

روعا عما عمل السوء او الامل الطامع هو الوسواس

ورد لو اصله الحصحص كادم وحصل له الروح

والسلام كما حصل لاولاد ادم ٤٠

سوره ٩٧

موردها ام الرحم وورد موردها مصر رسول الله

صلعم ومحصول اصولها مدلولها اعلام الرام

اسعد الاسماء وهو عصر ورود كلام الله

المرسل وورود املاك السماء والروح

والسلام للعالم عما وردهم اللاواء واذكره

وسلام الاملاك لاهل الاسلام كل اعصاره وساعه

بسم الله الرحمن الرحيم

انا انزلناه كلام الله كله

مصلحه

مصاعد السماء الاول او اوله للرسول صلعم او الملك الاكرم

والاول اصح لما ورد هو مسطور اللوح ومحطه كله

وموروده اولا السماء الاول واوحاه للرسول كلاما

كما هو الصلاح **في ليلة القدر**

اسعد الاسماء لاصلاح الامور والاحكام واحصا

الاعمال والاطوار **وما ادريك**

ما اعلمك محمد ما ليلة القدر

ما امرها وما حالها اورد للاكرام والمدح

ليلة القدر وحدها خير

من الف شهر لا معها عملا

وصلاحا وحالا وامر السدها مستدعم اطول

مما مر مع صوالح الاعمال تنزل

الملائكة

الملائكة

كلهم والروح الملك الا كرم

اوضرع املاك او الرحم معهم فيها

باذن ربهم وحكمه

من كل امر لكل

امر اراده الحام للعالم كله مما هو الصلاح ورده

مركز امر **سلام** وحده والمراد

عصر احمام السلام وهو الروح وهو الصح او عصره عد

سلام الاملاك لاهل الاسلام **هي**

وحدها وسواها عصر احمام سوء وسلام

حتى مطلع الفجر

عصر طلوعه وهو مطرح لوامع الاسرار موعد

وصول

وصول الاسرار وورود ورده مطلع ملسور اللام

سوره عصر

مورد‌ها ام الرحم ومحصول اصول مدلولها

عمد العصر لاعلام سوء احوال اهل العدول

وكرهما وصلاح حال اهل الاسلام واعلا

حال من راع للسداد وحمل المكاره

بسم الله الرحمن الرحيم

والعصر وهو عصر محمد رسول الله صلعم

وعهد علو ارساله وسطوع اعلام كماله او ما صلوه

العصر اورده وحده لما هو ما اوسط ما صلوه

واعدله والعصر عموما والواو ٥

ان الانسان طرا لفي

خسر

خسر هول وهلاك وهو جوار العهد

الا الملاء الذين امنوا اسلموا

وعملوا الصالحات

وتواصوا صوالح الاعمال

بالحق الامر الواطد احدهم احدا

وتواصو وهو الاسلام الكامل

بالصبر حال ورود الآلاء

سورة ١٠٩

موردها ام الرحم ومحصول اصول مدلولها

حسم اطماع اهل العدول عما اطاعهم رسول

الله صلعم وسمع كلامهم واعلام عدم حمل احد

بسم الله الرحمن الرحيم

رهط

رهط خمس دعوا رسول الله صلعم لطوعه الهتهم

حولا او سطوعهم اله حولا ومرادهم دوال الطوع كما مر

وكره رسول الله صلعم كلامهم وكلمهم لا اعدل

مع الله سواه وارسل الله قل لهم محمد

يا ايها الرهط الكافرون

الكلام مع اهل عدول علم الله عدم اسلامهم دواما

لا اعبد حالا ما تعبدون

وهو كل اله سواه ولا انتم

اهل العدول عابدون حالا

ما الها اعبد وهو الله وحده

ولا انا عابد مالا ما الها

عبدتم ولا انتم

عابدون

عابدون مالا ما الها

اعبد لما الحلم لله عدم اسلامكم

سرمدا لكم دينكم

وهو العدول ولي دين

وهو الاسلام والجاحد ارسل الله لادعوكم

للاسلام سرمدا ما ادعوكم ودعوا دعائكم للعدول

١١٢

سورة صمدوده وردوم

مورد ها ام الرحم ومحصول اصول مدلولها اعلام ورود

الله الاحد الصمد واعلاء علوه مما ولده وولد وسموه عما

عادله احد وساهمه

بسم الله الرحمن الرحيم

لما سال الحمس رسول الله صلعم واراد اعلاء عما مل

اعلم ارسل الله **قل** محمد **هو الله**

احد

واحد

واحد لا مساهم له ولا اله سواه اصله وحد

وردوا هو الله الواحد وردوا الحد **الله**

موصولا **الصمد** الصمود المعمود املا الا

واعمالا لكل حمداه وهو المالك الحاكم اراد

لا مرد لحكمه ولا راد لامره **لم يلد**

احدا وهو رد للصود **ولم يولد** ما هو ولد

مولودا لاحد ومعلوم كل احد لكل مولود اول

ولا اول له وهو ورد لرهط ودع الله **و**

لم يكن له كفوا

مساهما معادلا وهو حال او محمول **احد**

حالا وما لا وهو ورد لاهل عدول وهموا الها مساهما

له علا وامر اعلا اسمه وسما عما هو مدرك الاوهام

ورد

وورد وهو عدل الكلام الله كله و مدلوله ملاكل موحد

سورة صلد وسوم ١١٣ ده

موردها مصر رسول الله صلعم ومحصول اصول

مدلولها الامر لسوال السلام عما ساء وكره وهو السحر والحسد

ولاواه السحر ورد لما سحر الهود رسول الله صلعم

ارسله الله وما هو امد الكلام واعلم السامر ومحل

السحر وارسل رسول الله صلعم اسد الله الكرار

واورده وحل ما سحر اكله وصح رسول الله صلعم

بسم الله الرحمن الرحيم

قل يا محمد اعوذ برب

الفلق وهو امد السحر وعماكله

مطالع اكمل طوالع ومسطعه لوامع واهل العالم

او ظلمه

او كلها او هو ابليس واولاد الذراري او من لها

من شر ما خلق سوء ولد

آدم والهوام وما سواها والمراد الساحرون او المارد

المطرود ومن شر غاسق

شمس بعد غروبها او اكمل طوالعه اذا وقب

غم دلسه كل المعمور او اسود اسوداداً كاملاً او وارا

الرمكا **ومن شر** السواحر **النفاثات**

هو إرسال الروح **في العقد** الإسلال

وعراها إنما هو عمل أهل السحر والطلسم **ومن شر**

حاسد إذا حسد سطع

حسده وعمل كما هو مراده والحسد كل الآلام المرء وود

لعدامها وهو أول سوء صدر وصار آدم ادم محسودا

صدق الله

وحاسده مطرود وأهلك لله الحسد وهو أسوء الآلام

سورة الأرواح وعسر عللها ١١٤

موردها مصر رسول الله ومحصول أصول مدلولها الإنسان

لحرس الله روعه وساوس المطرود

وطلاع ولد آدم

بسم الله الرحمن الرحيم

قل محمد **أعوذ برب الناس**

مصلحهم ملك الناس

مدبر امورهم واعمالهم اله الناس

مألوفهم ومرادهم من شر الوسواس

هو الموسوس المطرود المردود الخناس

العوائد حال الاذكار الذي يوسوس

حال سهوهم اذكار الله في صدور

الناس

الناس ارواعهم وارواحهم ولما

صلوا ودعوا وعملوا كل عمل صالح عدوه ولاهم

والموسوس من الجنة سماهم للدوام

ونسهم والناس ولد آدم وطلحائهم

اسوء اهل الوساوس وكرههم مرارا اولا لكل

واحد مدلول معهود مدلول الكل الاولا

اللاؤا ما وصلوا عصر الحلم ومدلول ما وراءه

جمع الرب

اهل الحلم والحلم ومدلول ما وراءه اهل الهم

والكمال ومدلول ما وراءه اهل الصلاح

ومدلول ما وراءه رهط الطلاح اصلحهم الله معا لا وما

هو الله الملهم له الحمد وله الامر ملك الملوك كلام ممدوح

علما کرام ماول سواطع الالهام که در هر کلام ما هه آمد

و در کار اعمال کلام ساحر لا کلامه الا اصل الکمال ولا کماله

الا السحر الحلال اهل علم را ماول کلام الله گواه حال

ماول و دال عوالم کمال او آمد که در کل عالم همال او معدوم

و اهل کمال را لا علوم آمده لله دره کلام او سراسر

راح روح و روح دل دارد ∴ حاصل المرام کلام الله را که

کلا و طرا ماول کرد دو لوحه هم در حمد و مدح سطور آورد

که محصل هر کلام سال به عهد ما اول آمده و داد کمال

داده سر آمد و سر سلسله کل امم آمد محرر هم دو سه کلام او را

سواد اسطور کرد که هر کس مطالعه دارد سالم عصر و عهد

ما اول را عالم کرد و لا حول لا الله الواحد الاحد

الحمد لله محصل المرام

١٠٠٢

لکمل سواطع الالهام

کلمه

کلمه الله کما سلسال

طاهر مطهر اوسدار

لهوا اسحار عطر

معطر حدود اسرار

کلام المرسل

لوح مسطور معصوم

مكرم اوسل
مروح اروح كل
الامرار اروع
اراوع رب الادوار
درر السر سموا
سرور الدر علوا

اعلاء اسرار الادرار
ادرار اسما الاسرار
سر اسرار عوالم
الاسما سر اسرار علوم
الاسماء داما ادرر
الاسرار الوكا

صحّ أساس الله
مروراً وسلوكاً
أساس لأسرار سور
الكلام ما سمع عدله
وسمع نوع الرسام
ما مسّه مدارك علماء

الاعصار

الاعصار كلّها ولو
سامح مرّ ادوار الاعمار
كلّها حصل كماله
لكنّ الاصال وسمر
الاسحار ما لاح لحواعم
ولد آدم وسع هؤلاء

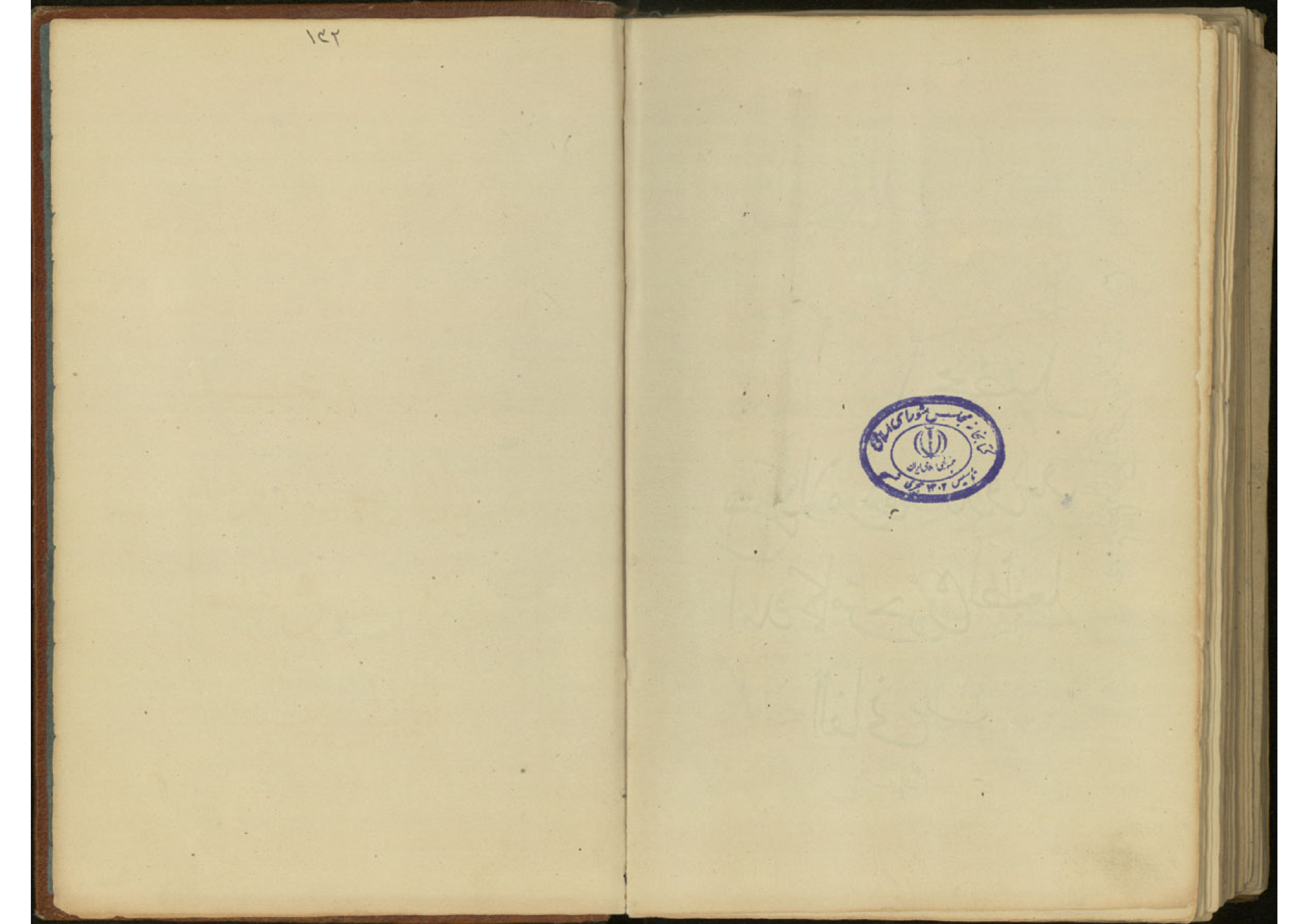
الاسرار اللهم
احرس كلمة عما
عمل لصوص اللد
واوردا من مصامع
اهل الود واعد محرره
معصوما موردا حاملا

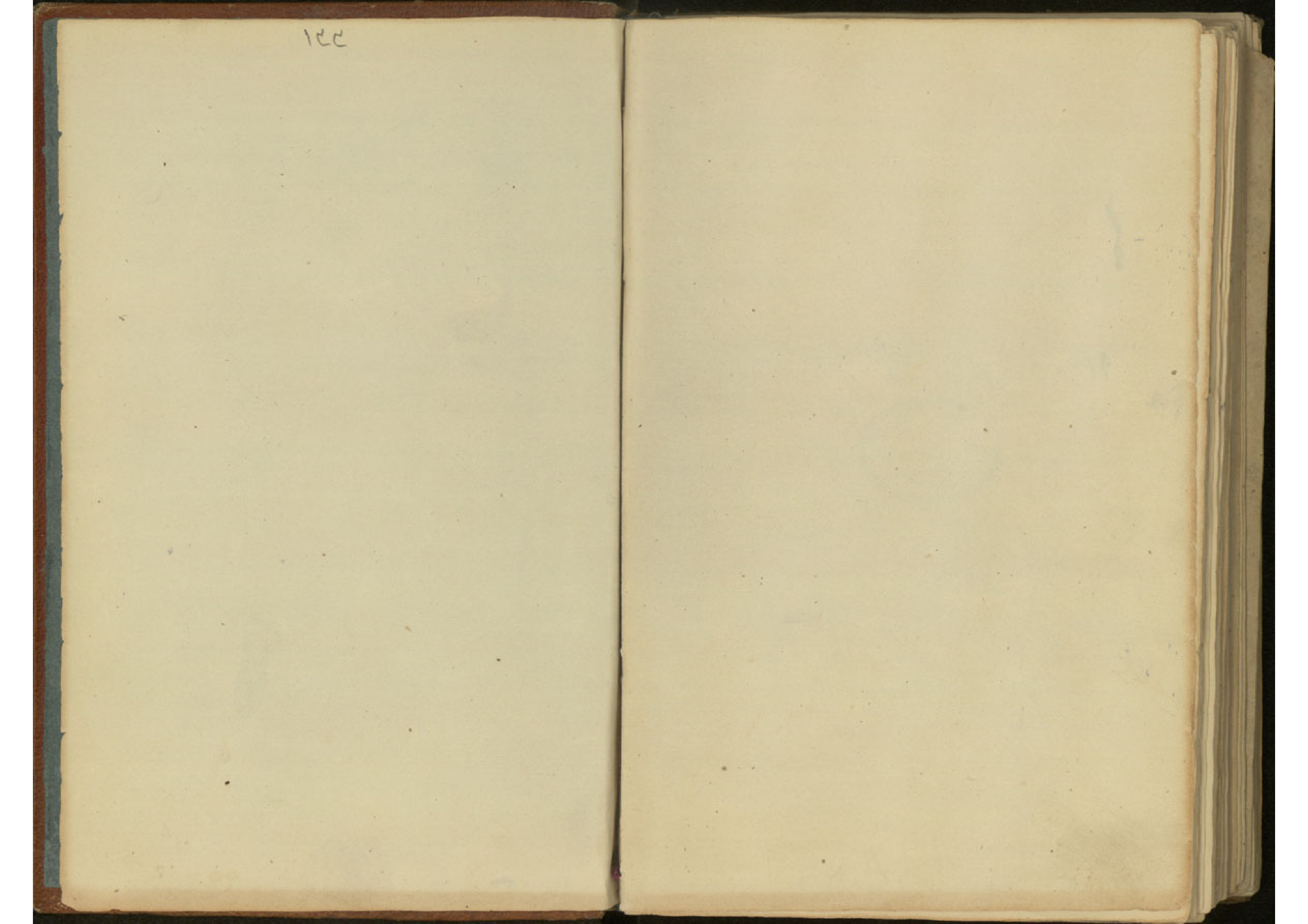
مهلا

١٢١

مهلا ولك الحمد دهورا
حمدا صاعدا مصعدا
كاملا مكملا له محصل
هر كلامده صدوره ١٠٥٢
امده كامر حرره لطفعلی
الفانی
سنه ١٢٩١

تم السلام والاکرام

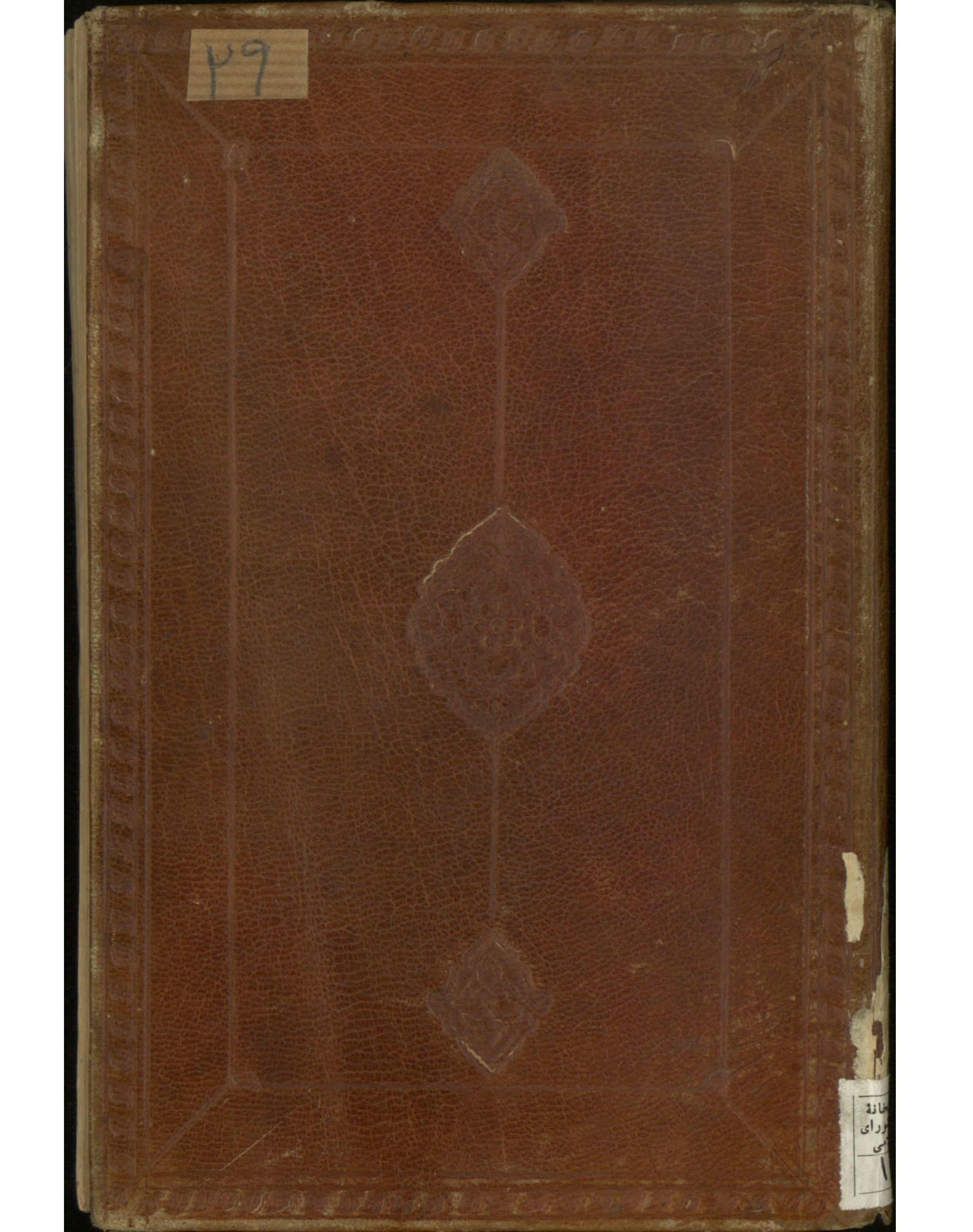
۱،۹،۵

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

۲۹